

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van
DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Wvd. Hoofdredacteur:

R. J. W. Heslinga, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf

Redactie:

H. Dieters, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

S. van der Pol, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

ir. T. A. van Zanten, Luitenant-Kolonel van de Technische Staf

Maandblad

Nadruk verboden

Uitgave van Moormans Periodieke Pers N.V.
(Lid van de Nederlandse Organisatie van Tijdschrift Uitgevers (NOTU))

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 4 47 15

Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties: contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 400

Redactioneel gedeelte

De doelstelling van de strijdkrachten 401

Het wereldgebeuren — Kroniek van politiek en defensie, 2e kwartaal 1965, door
L. van der Put 403

Het morele probleem van het gebruik van nuclair geweld, door prof. dr. W. Luypen
O.S.A. 407

Het optreden van de flankdekking, door J. Sjoerds, Kolonel der Infanterie 412

De „Koninklijke Vereniging”, door M. P. Kokje, Kolonel b.d. 421

Beveiliging van achtergebieden, door D. B. de Jong, Brigade-Generaal der Infanterie 425

De waarde van de bajonet in het moderne gevecht, door J. J. Nortier, Luitenant-
Kolonel der Infanterie 431

Het luchtkussen voertuig en zijn mogelijke militaire toepassingen, door A. M. Beckers,
Majoor van de Koninklijke Luchtmacht (II, slot) 433

Nieuwe uitgaven 402, 420, 430, 432, 441

Uit de binnenlandse vakpers 442

Uit de buitenlandse vakpers 444

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van
DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Wvd. Hoofdredacteur:

R. J. W. Heslinga, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf

Redactie:

H. Dieters, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

S. van der Pol, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

ir. T. A. van Zanten, Luitenant-Kolonel van de Technische Staf

Maandblad

Nadruk verboden

Uitgave van Moormans Periodieke Pers N.V.
(Lid van de Nederlandse Organisatie van Tijdschrift Uitgevers (NOTU))

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 4 47 15

Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties: contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 400

Redactioneel gedeelte

De doelstelling van de strijdkrachten 401

Het wereldgebeuren — Kroniek van politiek en defensie, 2e kwartaal 1965, door
L. van der Put 403

Het morele probleem van het gebruik van nuclair geweld, door prof. dr. W. Luypen
O.S.A. 407

Het optreden van de flankdekking, door J. Sjoerds, Kolonel der Infanterie 412

De „Koninklijke Vereniging”, door M. P. Kokje, Kolonel b.d. 421

Beveiliging van achtergebieden, door D. B. de Jong, Brigade-Generaal der Infanterie 425

De waarde van de bajonet in het moderne gevecht, door J. J. Nortier, Luitenant-
Kolonel der Infanterie 431

Het luchtkussen voertuig en zijn mogelijke militaire toepassingen, door A. M. Beckers,
Majoor van de Koninklijke Luchtmacht (II, slot) 433

Nieuwe uitgaven 402, 420, 430, 432, 441

Uit de binnenlandse vakpers 442

Uit de buitenlandse vakpers 444

Officiële Mededelingen

Koninklijke Landmacht

Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

LaO Nr 65001. Financiële voorzieningen voor militairen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht in de jaren 1961, 1962 en 1963.

LaO Nr 65003. Vrijwillige voortijdige dienstverlating van Officieren (beroeps) met een hogere rang dan die van luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie en van kapitein.

LaO Nr 65004. Fiscale regeling ten aanzien van de geldelijke uitkering bij vrijwillige voortijdige dienstverlating van officieren.

LaO Nr 65005. Militaire wachtgeldregeling 1961.

LaO Nr 65006. Groot verlof en klein verlof in afwachting van groot verlof voor dienstplichtigen der Koninklijke landmacht.

LaO Nr 65008. Voortzetting van de tradities in de Koninklijke Landmacht. De tradities van het KNIL, behoudens die van het Wapen der Militaire Luchtvaart, worden overgenomen en voortgezet door het Regiment Van Heutsz.

LaO Nr 65010. Wijziging van de regelingen inzake tegemoetkomingen in studiekosten voor aspirant-officieren-arts, -tandarts en -apotheker.

Landmachtmededeling Nr 009-65. Tegemoetkoming cursussen Welzijnszorg.

Landmachtmedeling Nr 018-65. Vervoer voor rijksrekening bij verlof en bewegingsvrijheid voor gehuwde militairen in West-Duitsland of België woonachtig, die om redenen van dienst of medische redenen tijdelijk in Nederland verblijf moeten houden.

Landmachtmedeling Nr 021-65. Organisatie hoofdafdeling comptabiliteit van het ministerie van defensie.

Landmachtmededeling Nr 022-65. Brandverzekering van messes en koffiekamers.

Landmachtmedeling Nr 026-65. Verlofreizen naar het buitenland. Militairen, die hun vakantieverlof, bewegingsvrijheid of buitengewoon verlof wensen door te brengen in een land dat niet is genoemd in het Vs reizen en oefeningen buitenland dan wel in West-Berlijn, moeten daartoe een schriftelijk verzoek indienen bij hun korpscommandant.

Adreswijzigingen

De aandacht wordt nogmaals erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijkswege „De Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit *uitsluitend* kenbaar dienen te maken bij de commandant van het onderdeel, waarbij ze in onderhoud zijn gesteld. Derhalve niet *telefonisch* of schriftelijk bij de administratie van „De Militaire Spectator” of bij de Afdeling Personeelspubliciteit van het Ministerie van Defensie. De commandant van vorenbedoeld onderdeel zendt de voorgescreven mutatie-opgave aan de Afdeling Centrale Personeelsdocumentatie van het M.v.D., waarna toezending aan het nieuwe adres volgt.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke Landmacht of aan de Koninklijke Luchtmacht niet kan inhouden.

Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

Aanwijzingen voor medewerkers

Wij verzoeken U om Uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van tenminste 3 cm, met dubbele spatie en voorzien van Uw naam, adres en evt. gironummer. Bijdragen voor de rubriek „Meningen van anderen” echter in duplo in te zenden.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze tussen die tekst moeten worden opgenomen.

Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oostindische inkt en op teken- of calqueerpapier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden

getekend, dat zij na verkleining duidelijk leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog tenminste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot ten hoogste 15 cm breedte.

TOEVOEGING VAN SCHETSEN EN AFBEELDINGEN, RESPECTIEVELIJK FOTO'S, VERHOOGT DE AANTREKKELIJKHEID VAN UW ARTIKELEN TEN ZEERSTE, VOORAL INDIEN ZIJ ORIGINEEL ZIJN.

De doelstelling van de strijdkrachten

Naar aanleiding van de redactionele „Noot”, als inleiding tot de artikelenreeks van het Polemologisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Groningen (*Mil. Spect.* 134(1965)(5)196) bereikten mij enkele reacties, die naar ik meen niet onbeantwoord mogen blijven. In dit verband moge worden aangehaakt aan een schriftelijke reactie van kolonel der Artillerie J. K. M. Bottema, die zijn bezwaren zeer duidelijk heeft geformuleerd. Hij meent, dat de stelling „het accent van de doelstelling der strijdkrachten verschuift steeds meer naar het voorkomen van een oorlog” — ook door hem aangetroffen in het orgaan van de VOKL — een buitengewoon gevaarlijke uitspraak is. Voor de militair dient het accent nog steeds te liggen op het „voeren van een oorlog”, hoewel de strijdkrachten in het politieke spel wel degelijk zullen worden gebruikt om een oorlog te voorkomen. Hij vreest — gezien de mentale instelling van ons volk — dat een dergelijke stelling zou kunnen leiden tot een militaire doctrine van „schijn en show”, niet in staat de werkelijkheid van een eventuele oorlog te verwerken. Hij zou derhalve gaarne een duidelijke uitspraak zien over het onderscheid tussen de militaire en de politieke doelstelling van de krijgsmacht.

Het is duidelijk dat hiermee een problematiek is aangesneden, die niet met een enkel woord kan worden afgedaan. Bovendien meen ik te mogen stellen, dat er op dit gebied nog nauwelijks van een „eenheid van opvatting” sprake is. Ik zal mij derhalve beperken tot de weergave van de eigen, persoonlijke zienswijze, die aan de genoemde redactionele noot ten grondslag ligt. Uit de gehele vakpers — binnenlandse en buitenlandse — blijkt, dat allerwegen het verschijnsel „oorlog” niet meer wordt gezien als een op zichzelf staand iets, maar slechts als deel van het veel meer uitgebreide gebied van het „conflict”. Uiteraard is de oorlog wel het meest virulente en ingrijpende deel van het conflict. Dat de krijgsmacht hierin een hoofdrol speelt is een vanzelfsprekendheid. Deze krijgsmacht is echter mede van bijzonder belang in de „lagere” gebieden van het conflict, bv. in de politieke en psychologische oorlogvoering als deel van een „escalatiespel”, daar de dreiging met dit machtsmiddel zeer goed rationeel kan worden toege-

past bij het nastreven van de politieke doelstelling. Voorwaarde daartoe is echter een voortdurende „geloofwaardigheid” van dit machtsapparaat, niet alleen ten opzichte van de tegenstander in het conflict, maar tevens tegenover de eventuele bondgenoten. Slechts indien het in hoge mate moreel *en* materieel in een staat van voortdurende gevechtsbereidheid verkeert, zal het als politiek „middel” kunnen worden gehanteerd. Alleen in dat geval immers zal ook de ernstige wil van de politieke leiding, zo nodig tot werkelijke inzet van het apparaat over te gaan, als geloofwaardig kunnen worden gezien. De implicaties hiervan zijn in dit verband tweerlei. In de eerste plaats kan niet meer, zoals vroeger veelal het geval was, worden volstaan met het opbouwen van het machtsapparaat voor een bepaalde — wellicht tijdelijke — doelstelling. Het conflict van de westerse wereld met het communistische blok is nu eenmaal een bestaand feit en zal voorshands beslist een feit blijven. Ook in vredetijd — voor zover daarover thans nog kan worden gesproken — is derhalve het bezit van strijdkrachten van een zeer hoge kwaliteit een absolute noodzaak. In de tweede plaats is de taak van de militair ongetwijfeld meer gedifferentieerd dan dit vroeger het geval was. Naast de vanouds bestaande taak van het „voeren van een oorlog” is immers een facet gekomen van het in vredetijd „bewaken van de geloofwaardigheid” van de krijgsmacht. De uitvoering van beide taken komt voor de militair in het algemeen meer of minder op hetzelfde neer. Zijn taak is het immers, de morele en materiële gevechtsbereidheid bij voortduring op het hoogst mogelijke peil te houden. Voorwaar geen eenvoudige taak! Daar een in vredetijd bestaand hoog peil in een eventuele oorlog direct zijn uitwerking zal doen gevoelen, zou zelfs kunnen worden gesteld, dat voor de militair in de lagere rangen beide taken synoniem zijn. Voor de hogere rangen zou echter — gezien de adviserende taak ten deze — in verband met het irrationele karakter van een moderne totale oorlog het accent zeer goed kunnen zijn verschoven naar het „bewaken van de geloofwaardigheid”, en bijgevolg zouden de uitvoeringswerkzaamheden voor hen beslist meer zijn gericht op het „voorkomen van een oorlog”. Deze veronderstelling wordt nog versterkt door de steeds toenemende

vervlechting van het politieke en het militaire gebied, inherent aan de thans wel algemeen aanvaarde theorie van de „conflictologie”.

Samenvattend kan derhalve worden gesteld, dat ik het volledig eens ben met Kolonel Bottema als hij zegt, dat het „voorkomen van oorlog” in eerste instantie deel uitmaakt van de politieke doelstelling: „het handhaven van de nationale veiligheid”. Ik meen echter dat de militaire doelstelling: „het scheppen of handhaven van een voor de politieke doelstelling geschikt machtsapparaat”, derhalve evenzeer moet zijn gericht op het „voorkomen van oorlog”, als op het van-

ouds bekende „voeren van een oorlog”. In wezen bestaat er immers geen tegenspraak tussen beide en een verdere verschuiving van het accent naar het eerdergenoemde aspect is daarom v.w.b. de taak van de militair, zeker in de lagere rangen, nauwelijks van betekenis. Dat er — gezien de algemene instelling van ons volk — een zeker gevaar schuilt in het hanteren van deze doelstelling kan niet worden ontkend. Dit echter — dacht ik — is slechts een uitdaging te meer en mag niet ertoe leiden de eigen gedachtenvorming van hoog en laag in de weg te staan.

R. HESLINGA

Nieuwe uitgave

On escalation Metaphors and scenarios, door H. Kahn
380 blz. Uitg.: Frederick A. Praeger, New York,
1965. Prijs: 6,95.

Het woord „escalatie” is langzamerhand in de militaire vakliteratuur gemeengoed geworden. Het begrip wordt echter in Europa nog veelal gebruikt in verband met de mogelijke verschijningsvormen van oorlog. In de V.S. daarentegen heerst reeds geruime tijd de opvatting, dat het escalatieprincipe evenzeer van toepassing kan worden gebracht op iedere conflictsituatie en mede daardoor is de bestudering van dit „verschijnsel”, ook in niet-militaire wetenschappelijke kring, ter hand genomen.

Schr., reeds bekend door zijn veelomstreden boek „On thermonuclear war”, heeft in het boven omschreven kader deze studie geschreven. Hij stelt hierin als basis voor een wetenschappelijke benadering van het begrip een „escalatie-ladder” op van 44 „treden”, onderbroken door 6 duidelijke „drempels”. Ieder van de treden en de drempels worden niet alleen uitvoerig geanalyseerd, maar tevens worden hun onderlinge relaties en de diverse wisselwerkingen diepgaand onderzocht. Bovendien wordt ingegaan op de mogelijkheden van het politieke escalatiespel, of, zoals hij het uitdrukt, de poli-

tiek van „competition in risk-taking”. De escalatie is nl. niet automatisch en toevallig, aan de wedstrijd in het nemen van risico's kan op rationele overwegingen bewust worden deelgenomen, zelfs voor zover het maatregelen met irrationele basis betreft. Zo kan bv. zelfs de op zichzelf irrationele kernwapenoorlog rationeel worden gebruikt, door op het juiste moment onder de juiste omstandigheden ermee te dreigen. Overigens wijst schr. voortdurend op het feit, dat het deelnemen aan een dergelijke competitie op zichzelf een groot risico vormt, welk risico toeneemt naarmate hogere treden van de ladder worden bereikt.

De toegepaste benaderingstechniek is die van het gebruiken van analogieën („metaphors”) en het scheppen van kunstmatige — zij het niet onrealistische — situaties („scenarios”).

Ondanks het beschouwelijke, wetenschappelijke karakter van dit boek is het beslist leesbaar, ook voor iemand die zich nog niet eerder in deze problematiek heeft verdiept. Gezien de achtergrond van de steeds intenser wordende wisselwerking van politiek en strategie zou dit boek eigenlijk door iedere officier moeten worden gelezen. Het kan in ieder geval van harte worden aanbevolen.

R.H.

Het wereldgebeuren

Kroniek van politiek en defensie, 2e kwartaal 1965

door L. VAN DER PUT

Oost-Westverhouding

Gaat men, met reden, ervan uit dat er een proces van toenadering in de politieke verhoudingen tussen de V.S. en de Sovjet-Unie aan de gang is, dan moet tegelijk worden vastgesteld dat deze ontwikkeling in het tweede kwartaal van 1965 door ongunstige internationale omstandigheden is geschaad. Weliswaar waren er geen uiterlijke tekenen van verwijdering, maar in politieke kringen hield men openlijk rekening met een kentering in het Oost-Westklimaat. Oorzaak daarvan waren enkele gebeurtenissen, die — gedurende de in dit overzicht behandelde periode — onmiskenbaar grote invloed op het politieke beeld hebben gehad: de strijd in Vietnam en, zij het in mindere mate, de onlusten in de Dominicaanse Republiek.

Vietnam en de Oost-Westverhouding

Wat de invloed van de strijd in Vietnam op de Oost-Westverhouding betreft kan worden geconstateerd, dat de intensivering van het Amerikaanse militaire optreden in Vietnam, met het daaraan verbonden gevaar van escalatie van de oorlogvoering, Moskou voor een dilemma stelde. Want al ziet de Sovjet-Unie de Amerikaanse macht in het Verre Oosten ongaarne toenemen, toch kunnen de leiders van de Sovjet-Unie zich niet met alle kracht achter Noord-Vietnam en het communistische bevrijdingsfront stellen. In dat geval immers komen zij in botsing met China, dat Zuidoost-Azië als zijn eigen machtsgebied beschouwt. Doeltreffende Russische steun aan het communisme in Vietnam zou automatisch een bovenmatige Chinese inspanning op dit front uitlokken. Niet alleen zou het proces van Chinese machtsvorming daardoor worden bevorderd, maar ook zou — bij verdere uitbreiding van de oorlogvoering — het gevaar van het uitbreken van een zeer ernstig conflict met de V.S. toenemen. Anderzijds was er voor Moskou natuurlijk alles aan gelegen zijn openlijke steunverlening aan Noord-Vietnam te kunnen handhaven, omdat dit de status van het Sovjetrussische leiderschap in de communistische wereld verhoogt.

In deze tweeslachtige positie koos Moskou voorlopig geen stelling. Het bepaalde zich tot datgene wat onder de gegeven omstandigheden tactisch het meest voor de hand lag, namelijk tot een verscherping van zijn aanvallen op de Amerikaanse politiek in Vietnam en op het Amerikaanse „imperialisme” in het algemeen. Voor dit laatste bood het ingrijpen van Washington in de Dominicaanse affaire een onverwacht goed aanknopingspunt. Dat dit alles echter weinig bevorderlijk was voor het ontplooiën van positieve activiteiten ten behoeve van de „vreedzame samenleving” tussen Oost en West, spreekt vanzelf.

Rondom de strijd in Vietnam

Terwijl de politiek van Moskou in de mist bleef hangen, kreeg de Amerikaanse politiek juist wat scherper gestalte. Men zal zich herinneren dat er tegen de „escalatie-politiek” van Johnson gedurende de eerste maanden van dit jaar een felle oppositie was gegroeid — niet alleen binnen de V.S. zelf, maar ook bij bondgenoten als Frankrijk en Engeland. Wellicht mede onder druk hiervan verklaarde de president op 7 april in een toespraak voor de John Hopkins universiteit (de zg. Baltimore-rede) dat de Amerikaanse regering bereid was tot een vreedzame regeling van het conflict door overleg zonder voorafgaande voorwaarden. Tevens bood hij \$ 1 miljard aan voor de uitvoering van een ontwikkelingsprogramma, waarvan ook Noord-Vietnam zou kunnen profiteren. Naderhand herhaalde hij dit aanbod bij verschillende gelegenheden, terwijl hij, om aan zijn voorstel kracht bij te zetten, de bombardementen op communistische doelen voor enige tijd opschortte. Achter dit voorstel, dat onder de gegeven omstandigheden op zichzelf weinig politieke levensvatbaarheid had, school een tactisch motief. Binnenkort zou immers de moesson-periode aanbreken, waarin de tegenstander zich voor zijn guerrilla-oorlogvoering in een militair voordelige situatie zou bevinden. In die tijd diende de Amerikaanse militaire activiteit dus uitermate doeltreffend te zijn, wat veel geld en mankracht zou vereisen. Welnu,

door de tegenstander duidelijk te kennen te doen geven, dat hij, ondanks Washingtons demonstratie van vredelievendheid en edelmoedigheid, niet tot onderhandelingen was te bewegen, trachtte de Amerikaanse regering zich in binnen- en buitenland de nodige steun te verzekeren voor haar politiek en strategie in de maanden van te verwachten zware strijd. Deze opzet slaagde — althans voorlopig. De bij het conflict in Vietnam betrokken communistische leiders sloegen het aanbod van Baltimore af. Voortzetting van het militaire optreden kon dus als het enig alternatief gelden. En hoewel het debat over de doeltreffendheid van het Amerikaanse militaire optreden in Vietnam voortging, behield Johnson de nodige politieke steun en kon zijn minister van defensie McNamara met de opvoering van de Amerikaanse mankracht in Vietnam doorgaan.

Het doel van de Amerikaanse politiek

Dit wil natuurlijk niet zeggen dat het Amerikaanse aanbod tot vreedzaam overleg slechts een politieke zet was en alleen maar de dekmantel was voor een zuiver op militaire operaties berustende politiek. Herhaaldelijk — bv. naar aanleiding van Britse pogingen om vreedzame contacten met de tegenstanders aan te knopen — kwam tot uiting dat Washington in vreedzaam overleg en in steun aan de materiële ontwikkeling van het Zuidoostaziatische gebied de enige mogelijkheid tot een duurzame oplossing van de situatie ziet. Maar dit overleg zou niet mogen worden gevoerd op basis van een Amerikaanse nederlaag of dreigende nederlaag. Zou het niet mogelijk zijn een rechtstreekse militaire overwinning te behalen, dan diende toch in elk geval te worden gezorgd voor een gunstige westerse militaire positie tegen het einde van de moessontijd.

Daarmee zou de tegenstander tot het inzicht zijn gebracht, dat hij er, óók in voor hem voordelige omstandigheden, niet in zou slagen de Amerikanen en de geregelde Zuidvietnamese troepen een nederlaag te bereiden.

Van uit deze overwegingen werd in het tweede kwartaal van dit jaar dan ook een felle strijd gevoerd, waarbij de Amerikaanse bommenwerpers zich steeds verder in het Noordvietnamese luchtruim waagden en zelfs aanvallen ondernamen op doelen in de buurt van Hanoi en niet ver van de Chinese grens.

Tweede Chinese kernwapenproef

Op 14 mei bracht communistisch China zijn tweede nucleaire explosie teweeg. Daarmee kwamen de gevaren die China voor de wereldpolitieke structuur en voor de veiligheid in de wereld kan gaan opleveren, opnieuw aan het licht — en ditmaal te scherper toen westerse deskundigen uit beschikbare gegevens de conclusie hadden moeten trekken, dat China sneller voortschrijdt op de weg naar atoommacht dan men aanvankelijk had verwacht. Kennelijk gebruikten de Chinezen reeds uranium voor hun kernexplosies — een procédé dat op gevorderd onderzoek wijst — en zij werken aan de ontwikkeling van lange-afstandraketten die van atoomkoppelen kunnen worden voorzien. Dat China van plan is met deze atoomwapens een actieve diplomatie te gaan bedrijven, bleek uit het feit dat Peking de tweede proefneming vergezeld deed gaan van uitingen van offensieve gezindheid in de kwestie Vietnam en van toenemende onverzoenlijkheid jegens het Kremlin.

Hoewel erkend moet worden dat China als atoommacht op het ogenblik tegenover de beide atoomreuzen, de V.S. en de Sovjet-Unie, nog geen gewicht in de schaal kan leggen, gaat er van Peking een onmiskenbaar sterke invloed uit op de gebieden in Zuidoost-Azië en op delen van Afrika. Overigens is het nog niet zo dat Azië en Afrika al voor China zouden openliggen. Het feit dat de door China zo vurig gewenste Afro-Aziatische conferentie te Algiers (waarvan Peking de Sovjet-Unie had uitgesloten) tegen Pekings zin werd uitgesteld, toonde dat de Afrikaanse en Aziatische landen China niet zonder meer als hun leider beschouwen. Ook China zal zijn leiderschap en invloed niet zonder strijd en inspanning kunnen vestigen. Maar dit maakt de Chinese bedreiging er niet minder gevaarlijk om.

Ontwapening; het vraagstuk van de atoommacht

China's eerste stappen op de weg naar atoommacht gaven ongetwijfeld een bijzonder accent aan het ontwapeningsoverleg.

Het is bekend dat de zich jarenlang voortslepende ontwapeningsonderhandelingen tot dusverre weinig concrete resultaten hebben opgeleverd. Tastbaar zijn het kernstopakkoord van Moskou en de befaamde telefoonverbinding tussen het Witte Huis en het Kremlin. Bovendien gelden enkele afspraken inzake de denuclearisatie van

de wereldruimte. Dit impliceert niet dat het ontwapeningsoverleg om zijn gering resultaat zinloos zou zijn. Steeds meer wordt erkend dat het contact, dat de landen van Oost en West en de neutrale landen op ontwapeningsgebied met elkaar onderhouden, van grote waarde is. In dit overleg kan men immers voeling met elkaar houden, leert men elkaars opvattingen over de internationale machts- en veiligheidsstructuur beter kennen en ontwikkelt men procedures om, zodra zich reële kansen op een bepaald gebied van bewapeningsbeperking zouden voordoen, de passende maatregelen te kunnen nemen.

De conferentie van de achttien landen te Genève is enkele jaren het belangrijkste forum voor het ontwapeningsoverleg geweest. Met het oog op de bijeenkomst van de assemblee van de Verenigde Naties staakte men dit overleg, om de algemene vergadering de gelegenheid te geven de stand van zaken op ontwapeningsgebied in breed verband te behandelen. Geruime tijd werd het overleg dan ook gevoerd in de Ontwapeningscommissie der Verenigde Naties te New York. Toen deze commissie haar zitting in juni beëindigde bleek de Sovjet-Unie overigens niet bereid het overleg van achttien te Genève weer op te nemen. Als argument gold dat de Geneefse onderhandelingen zinloos zouden zijn, zolang de V.S. hun militair optreden in Vietnam niet zouden hebben gestaakt. Daarmee kwam het ontwapeningsoverleg voor de zoveelste maal in een impasse.

Hoewel de spanningen in de Oost-Westverhouding, als gevolg van de Vietnamese oorlog en andere conflicten, het ontwapeningsoverleg te New York ongunstig beïnvloedden, had dit overleg toch een positieve kant, voor zover het nog eens duidelijk aangaf, dat het merendeel van de landen een gemeenschappelijk belang heeft bij maatregelen om de atoomwapenontwikkeling te beperken. Een van die maatregelen geldt het voorkomen van verdere uitzaaiing van atoommacht (non-proliferatie). Men is het erover eens dat een regeling van de nucleaire problematiek de hoogst mogelijke prioriteit moet hebben. Er werd dan ook een resolutie aangenomen inzake het tegengaan van de verspreiding van atoomwapens over niet-atoomlanden. Ook werd krachtig aangedrongen op een spoedige hervatting van het Geneefse overleg, waarin bij voorkeur de kwestie der non-proliferatie en een uitbreiding van het kernstopakkoord van Moskou ter sprake zouden moeten worden gebracht. Deze groeiende belangstelling voor de toekomst

van de atoommacht hangt ongetwijfeld samen met de vrees die de verschijning van China op het toneel van de atoommogendheden heeft gewekt. Dat het probleem overigens onoplosbaar is, zal niemand ontkennen. Het staat wel vast — Frankrijk heeft dit bewezen, en met China is het niet anders — dat elke nieuwe atoommogendheid alles zal doen om de zelfstandigheid van zijn atoomwapenarsenaal te behouden, en dat elke potentiële atoommogendheid zich door niets van zijn nucleaire plannen zal laten afhouden.

De organisatie van de atoommacht in het Westen

De pogingen van de westerse bondgenoten om althans binnen de NAVO een oplossing voor de nucleaire problematiek te vinden, maakten intussen weinig voortgang. Het is bekend dat er sedert het einde van het vorige jaar geen vorderingen zijn gemaakt met het MLF-plan. De V.S. namen een afwachtende houding aan en stelden de Europese bondgenoten in de gelegenheid zich onderling te beraden op de Britse wijzigingsvoorstellen (ANF).

Deze Europese geallieerden — voorzover in een multilaterale of intergeallieerde regeling van de nucleaire problematiek geïnteresseerd — wachten echter op hun beurt op de uitslag van de verkiezingen in de Westduitse Bondsrepubliek (in september), omdat van de aard van de Bondsregering afhangt, hoe West-Duitsland zich een regeling van het vraagstuk voorstelt. Weliswaar hervatte de NAVO-werkgroep, die zich met het MLF/ANF-probleem bezighoudt, in mei zijn studie, maar dit geschiedde min of meer pro forma en bracht geen nieuwe politieke gezichtspunten.

Toch was deze rust slechts schijn. Want op het hoogste niveau kon men zich nu eenmaal niet veroorloven een vitaal en actueel probleem als dat van de nucleaire verantwoordelijkheid eenvoudig maar te laten rusten. Van uit de overweging dat politiek voeren vooruitgang impliceert, moeten zulke aangelegenheden in beweging worden gehouden. En tegen deze achtergrond dienen dan ook de twee feiten te worden beoordeeld, die de rust in de discussie over het atoommachtvraagstuk onderbraken: de suggestie van de Amerikaanse minister van defensie McNamara inzake de vorming van een atoomcomité en de oproep van vooraanstaande Amerikaanse politici, onder wie Kennedy en Gilpatrick, om het MLF-plan geheel te laten varen

en alle aandacht te concentreren op verdragen inzake non-proliferatie van atoommacht.

McNamara's atoomcomité

Op de conferentie van ministers van defensie der NAVO-landen te Parijs (31 mei en 1 juni) kwam minister McNamara met een voorstel voor de vorming van een commissie van beraad inzake de nucleaire politiek. In deze commissie zouden de drie grote westerse atoomlanden (de V.S., Engeland en Frankrijk) alsmede twee grotere Europees-continentale landen — de Bondsrepubliek en Italië — vertegenwoordigd moeten zijn. De Atlantische Raad nam dit voorstel in grote trekken over en sprak in zijn slotcommuniqué — enigszins vaag — over een voorstel dat erop gericht is naar middelen te zoeken om de consultaties te verbeteren en de deelneming van geallieerde landen aan het uitwerken van nucleaire plannen te vergroten.

In de pers werd al terstond gesproken over een atoomcomité van vijf, vergelijkbaar met het nucleaire directorium van drie, dat president De Gaulle reeds in 1958 had voorgesteld. Met dit plan dan zou Washington pogen de breuk met Frankrijk te herstellen. Anderzijds werd echter opgemerkt, dat dit niet de bedoeling van McNamara's initiatief kon zijn, niet alleen omdat De Gaulle al geruime tijd alle belangstelling voor zijn triumviraat zou hebben verloren, maar ook omdat bekend is, dat De Gaulle niets voelt voor een regeling, op grond waarvan, behalve de huidige drie westerse atoommogendheden, ook nog andere NAVO-bondgenoten bij de nucleaire topleiding zouden worden ingeschakeld. Hij wil ook niet meedoen aan enigerlei opzet, waarbij de Duitsers bij de bestaande westerse atoommacht zouden worden betrokken; van Amerikaanse kant werd juist uitdrukkelijk te kennen gegeven dat het nieuwe voorstel van McNamara niet betekende, dat de Amerikaanse

plannen voor de vorming van een multilaterale atoommacht zouden worden opgegeven.

Het rapport van Gilpatrick

Dit laatste — handhaving van de MLF-gedachte — stond intussen in tegenspraak met een andere aanbeveling inzake het oplossen van het nucleaire vraagstuk, namelijk tot het advies van Gilpatrick om MLF- en dergelijke formules prijs te geven en de aandacht in eerste aanleg te richten op non-proliferatiemaatregelen. Dit advies werd gegeven in een rapport, uitgebracht door een studiecmissie onder leiding van oud-onderminister van defensie Gilpatrick, die zich op last van president Johnson — na de eerste Chinese kernwapenproef — had beziggehouden met het probleem van het voorkomen van atoomwapenverbreiding. De in dit rapport ontwikkelde gedachten werden door een aantal vooraanstaande Amerikaanse politici overgenomen, o.a. door de gevolmachtigde voor ontwapening William Foster en door senator Robert Kennedy. In grote trekken komen deze nieuwe ideeën erop neer, dat de Amerikaanse pogingen om het vraagstuk van de atoommacht en van de verantwoordelijkheid voor het hanteren van atoomwapens multilateraal te regelen, voor de Sovjet-Unie een belemmering zijn om met de V.S. samen te werken aan een verdrag ter voorkoming van een verdere verbreiding van kernwapens. Hoewel er in het Sovjetrussische aandringen op zulk een verdrag een brok propaganda schuilt, is het niet uitgesloten dat de Sovjet-Unie oprecht bezorgd is, dat de atoommacht, waarover Moskou en Washington op het ogenblik in stilzwijgende overeenstemming gezamenlijk beslissen, eens over talrijke atoommachtcentra zal worden verspreid. Het zou daarom voor Washington raadzaam zijn, in plaats van zich te verliezen in oplossingen van beperkte aard, te trachten met Moskou tot een algemene regeling te komen.

Van de redactie

Het is ons een voorrecht hierbij een belangrijk gedeelte van de rede te publiceren, die door prof. dr. W. Luypen O.S.A. werd uitgesproken tijdens de studiedagen te Amersfoort van de aalmoezeniers van de Nederlandse Strijdmacht. De gehele rede verscheen in het „Verlagboek van het Congres” als uitgave van het aalmoezeniersblad „Militair Pastoraal Contact”. De redactie daarvan publiceert sinds enige tijd ook een overdruk uit dit tijdschrift onder de naam „Kernvraag”, waarin oriëntatie wordt geboden over de belangrijkste publikaties m.b.t. het vraagstuk van de kernbewapening. Het adres van het Militair Pastoraal Centrum is Parkweg 303, Voorburg, tel. (070) 86 52 10.

R. H.

Het morele probleem van het gebruik van nucleair geweld

door prof. dr. W. LUYPEN O.S.A.

Om wille van de menselijkheid heeft de mens in het verleden zijn macht uitgeoefend. Hij heeft geweld gebruikt en oorlog gevoerd om recht en rechtvaardigheid te doen heersen. Hij definieerde zijn geweld als afweer van geweld. Ook wanneer dit evident niet waar was, heeft de mens toch steeds geprobeerd de oorlog die hij voerde voor rechtvaardig te doen doorgaan. Om niet te verschijnen als een vorm van barbaardom, moest een oorlog rechtvaardig worden genoemd, zelfs als dit niet kon. De mens, heeft altijd „geweten” dat *pure* macht toch geen *werkelijke, blijvende* macht is; hij heeft „geweten” dat het bewustzijn onrechtvaardig te strijden de handen van hen die het zwaard hanteren krachteloos maakt, al is het waar dat een niet door het recht gevormde macht zichzelf zeer lang overleefd kan houden.¹

De onmenselijkheid van de oorlog betekende in het verleden niet per se een tegenspraak met menselijke grootheid. Want omdat de oorlog de menselijkheid diende, of tenminste werd verondersteld de menselijkheid en de vrede te bevorderen, was het groots dat mensen de dood verkozen boven de slavernij. Zij weigerden het menselijke in de mens, de vrijheid, uit te leveren aan de „wolf” in hun medemens en offerden hun leven, opdat anderen zouden kunnen blijven exis-

teren. Een vrede *tegen elke prijs* achten zij minderwaardig en een aanslag op het menselijke in de mens.² Slechts schaars waren de stemmen van hen voor wie het doden van hun medemens als „wolf” niets anders betekende dan het doden van een medemens, en die om deze reden zonder meer weigerden aan een oorlog deel te nemen of daaraan mee te werken. Om de offers die zij daarvoor moesten brengen, was ook hun houding groots. Zij ontnamen alle romantiek aan het krijgsgewoel en betekenden een voortdurend appel op het geweten van hen die bevel gaven tot de strijd. Maar daartegenover stond het onmiskenbare feit, dat zij moesten accepteren te leven bij de gratie van de menselijkheid die door anderen met gebruik van geweld werd verdedigd. Hun kinderen werden niet door hun getuigenissen van liefde beschermd tegen de horden wolven die op hen af kwamen, maar door de wapenen, die anderen bereid waren op te nemen. Niet de antimilitaristen hebben de wereld van Hitler bevrijd, maar de militairen.

De leer over het geweld als afweer van geweld, dus over de rechtvaardige oorlog, is reeds zeer oud. Zij werd door Augustinus, Thomas van Aquino, Cajetanus en Franciscus de Vittoria ontwikkeld en gaf aanleiding tot een uitgebreide casuïstiek. Wij zullen daarbij niet blijven stil-

¹ Bernhard Welte — *Über das Wesen und den rechten Gebrauch der Macht*. Freiburg (1960)23.

² J. Lacroix — *Personne et amour* (1955)17.

staan, maar wij vermelden slechts dat in deze leer als een van de voorwaarden voor de rechtvaardigheid van een oorlog de eis wordt genoemd, dat het gewicht van de verdedigde rechten en vrijheden moet opwegen tegen het leed en de verwoestingen die door de strijd worden veroorzaakt.³ Dit is de reden, waarom sommigen menen dat er in ons tijdsgewricht geen rechtvaardige oorlog meer kan bestaan.

Onmogelijkheid van een rechtvaardige oorlog

Dat er in onze dagen nog een rechtvaardige oorlog zou kunnen bestaan wordt door zeer velen ontkend. Zeer velen zijn van mening dat een eventuele toekomstige oorlog per se een oorlog met kernwapenen zal zijn, of, zo hij als een oorlog met conventionele wapenen zou ontbranden, zich tot een oorlog met kernwapenen zal ontwikkelen.⁴ Een oorlog met kernwapenen, zo redeneren velen, betekent echter per se het einde van het menselijk geslacht en van zijn geschiedenis, omdat de kernwapenen van zulk een destructieve kracht zijn, dat, wanneer zij zouden worden gebruikt, alle mensen daarvan het slachtoffer zouden worden. Er zouden geen overwinnaars en geen overwonnenen zijn, maar slechts doden. Omdat een oorlog echter alleen dán rechtvaardig kan worden genoemd wanneer het gewicht van de te verdedigen rechten en vrijheden opweegt tegen het leed en de verwoestingen die door de strijd worden veroorzaakt, is het evident, zo zeggen velen, dat een oorlog die het einde van de menselijke geschiedenis betekent, zonder meer immoreel is. Om dezelfde reden is het evident, dat het evenzeer immoreel is kernwapenen te vervaardigen, op te slaan en ermee te dreigen. Men kan niet *werkelijk* dreigen als men niet *werkelijk* bereid is deze wapenen zo nodig ook *werkelijk* te gebruiken. Maar dat is immoreel! In een kernoorlog valt *niets* te verdedigen, omdat *alles* zal worden verwoest.

Wij zijn het met deze gedachten volstrekt eens. Het heeft weinig zin dat wij ons op basis van de klassieke leer omtrent de rechtvaardige oorlog *toch* weer in de casuïstiek zouden begeven, dat wij ons dus zouden afvragen of het nu wel waar is dat een kernoorlog alles en allen vernietigt, of het nu wel waar is dat er een essentieel onderscheid bestaat tussen kernwapenen en con-

ventionele wapenen, of een oorlog met conventionele wapenen per se moet ontaarden in een oorlog met kernwapenen, en of er toch niet een onderscheid moet worden gemaakt tussen „dreigen” en „gebruiken”, of tussen „aanvallen” en „verdedigen”. Discussies over dergelijke vragen lijken ons weinig zinvol, omdat, als het „vandaag” nog waar zou zijn dat een oorlog tussen met kernwapenen uitgeruste mogelijkheden niet het einde van de geschiedenis zou betekenen, dit, gezien de snelle ontwikkelingen, „morgen” toch niet meer waar zou zijn.

De klassieke leer omtrent de rechtvaardige oorlog is door de veranderde aard van de wapenen verouderd. De oorlog is, eveneens om de veranderde aard van de wapenen, geen bruikbaar instrument voor de politiek meer. Rechten en vrijheden kunnen door middel van het voeren van een oorlog niet meer worden verdedigd, omdat kernwapenen volstrekt *alles* verwoesten. Het denken over oorlog en vrede is in ons tijdsgewricht in een volstrekt nieuwe fase geraakt: de fase van de *onmogelijkheid* van de oorlog. Iedere poging om die mogelijkheid toch nog te bedenken, loopt te pletter op de werkelijkheid en is zelf immoreel. Het denken over oorlog en vrede kan slechts de *noodzaak* van de vrede bevestigen, en, vertrekkend van uit deze bevestiging, zoeken naar de middelen om de vrede werkelijkheid te doen worden.

Het is niet onze taak en bedoeling in details te treden met betrekking tot de concrete mogelijkheden om vrede te stichten. Het gaat ons om een algemene theorie van de vrede, begrepen als vrucht van de rechtvaardigheid. De concrete mogelijkheden en moeilijkheden moeten worden besproken door de beoefenaren van de positieve wetenschappen en niet door de filosofen. De positieve wetenschappen hebben de taak ons daaromtrent voor te lichten. Maar deze voorlichting moet geschieden van uit de overtuiging van de onmogelijkheid van de oorlog en de noodzaak van de vrede. Het alternatief luidt: vrede of het einde van de geschiedenis. Als door het bestaan van de kernwapenen alles is veranderd, moet ook het denken veranderen.⁵ Tot voor kort was het mogelijk de oorlog te beschouwen als bruikbaar middel tot effectuering van een rechtvaardige politiek. Nu echter niet meer!

⁵ „Gewiss ist: es müsste geschehen, was noch niemals geschehen ist, wenn die uns bekannte Welt, der uns noch bekannte Mensch gerettet werden sollen. Es müsste geschehen: ein Denken des Friedens von Grund aus, wahrhaftig in jeder Faser”. Reinhold Schneider — *Der Friede der Welt*. Insel-Verlag, blz. 108.

³ J. Messner — *Das Naturrecht*. Innsbruck (1950)567.

⁴ Wij spreken uitsluitend over een oorlog tussen met kernwapenen uitgeruste mogendheden.

Onmogelijkheid van een rechtvaardig pacifisme

Uit de bevestiging van de immoraliteit van het gebruiken, vervaardigen en opslaan van, en dreigen met kernwapenen, trekken sommigen de conclusie, dat het dan ook voor de individuele mens immoreel is aan dat alles mee te werken. Naar hun inzicht is er maar één houding moreel verantwoord, namelijk die, welke streeft naar algehele afschaffing van de kernwapenen.

Ook met deze gedachten zijn wij het volstrekt eens. Wij willen daaromtrent geen enkele twijfel laten bestaan. Iedereen die zijn verstand maar een beetje gebruikt, ziet onmiddellijk in, dat alle handelingen die bijdragen tot het bestaan of voortbestaan van kernwapenen immoreel zijn. *Maar daarmee is, helaas, het voornaamste nog niet gezegd.* Want, zoals het evident immoreel is kernwapenen te bezitten, zo is het ook evident immoreel ze niet te bezitten. Iedereen die zijn verstand maar een beetje gebruikt, ziet ook onmiddellijk in, dat wie niet met kernwapenen is uitgerust de „wolf” met kernwapenen nooit meer zal kunnen temmen, hem zelfs uitnodigt het rijk van zijn onmenselijkheid direct te vestigen, en dat hij de oorzaak ervan is dat de kernwapenen nooit meer zullen worden afgeschaft. Daarom hebben al degenen die eenzijdige ontwapening voorstaan vuile handen. Om hun handen schoon te houden willen zij de vuile wapenen zelfs niet aanraken. Vergeefs! Ook zij hebben vuile handen. Het morele probleem van ons tijdsgewricht wordt niet gesteld, ja, *eenvoudig* weggepraat, wanneer men uitsluitend vaststelt, dat het immoreel is kernwapenen te bezitten en vervolgens besluit ze dan ook niet aan te raken.

In de voorgaande paragraaf zeiden wij, dat het geen zin heeft de casuïstiek te hulp te roepen, om te trachten het bezitten van kernwapenen toch nog te rechtvaardigen. Maar met dezelfde stelligheid weigeren wij ons in de casuïstiek te begeven, om toch nog een rechtvaardige grond te zoeken voor het niet bezitten van kernwapenen. Wie geen kernwapenen bezit, levert heel de mensheid en zijn geschiedenis uit aan de „wolf” met kernwapenen. Dit is immoreel! Als de horden „wolven” met kernwapenen eenmaal over de mensheid heen zouden zijn gerold en als pacifisten daarna door hun kinderen zouden worden ondervraagd waarom zij hen niet hebben verdedigd, zouden zij slechts hun neus kunnen dicht knijpen en antwoorden dat zij de ramp niet hebben „gewild” maar slechts „toegelaten”. Toch spreken zij van vrede, maar deze is niet een

„vrede in de wereld”, van weerbaarheid, maar deze weert de „wolf” niet *werkelijk* af; van politiek, maar deze wordt van af een zeker ogenblik alleen door God en niet door de mens gemaakt.⁶ Intussen werpen zij zich op als vertegenwoordigers en dragers van Gods politiek. In de naam van God eisen zij eenzijdige ontwapening.⁷ Wie het met de eenzijdige ontwapening niet eens is, is in hun ogen een verblinde heiden!

In deze houding ligt een gevaarlijke illusie vervat. Alleen degene die de immoraliteit van zowel het bezitten als het niet bezitten van kernwapenen doorziet, dus de waarheid van *beide* leden van het dilemma bevestigt, en *daarna*, dus niet eerder, tracht nog een zinnig woord te spreken, heeft het morele probleem van ons tijdsgewricht gesteld.⁸

Toch heeft de immorele houding van radicale pacifisten een aspect van grootsheid. Zij zijn bereid de offers, die de overheersing van de „wolf” met kernwapenen eist, te brengen. Aan de authenticiteit van die bereidheid valt niet te twijfelen.⁹ Zij moeten echter accepteren dat zij deze niet kunnen „bewijzen”, zolang zij zich bevinden op dat deel van de aardbol, dat door anderen met kernwapenen wordt verdedigd. Zij leven bij de gratie van de immoraliteit van anderen. Wij zijn diep ervan overtuigd dat onze theorieën een „contradictie” insluiten. Daaraan is niet te ontkomen! Want zolang het leven zelf een „contradictie” is, kan een theorie alleen *dan* geen „contradictie” bevatten, wanneer de werkelijkheid van het leven wordt weggepraat. In

⁶ „Wij hoeven de bom niet te gooien. God is immers... zelf de Grote Internationale Politicus. Bewaker en Hoeder van wereld en kerk... Gods beloften en geboden zijn ons fundament in politicus... Hier is een grens bereikt; nu hebben wij het over te geven aan de Grote Politicus”. H. Berkhof — *Het Synoderapport en hoe verder?* in: *Militia Christi* (1963) (6 juli)99.

⁷ „Eén ding kan met volle overtuiging worden uitgesproken: Wij mogen aan de moderne oorlogvoering met kernwapens of met conventionele wapens niet meedoen. Dat mogen wij niet in de Naam van Christus”. K. Strijd — *Vernietiging en verblindings*, in: *Militia Christi* (1962) (17 nov.)165.

⁸ „Wanneer men over deze zaken spreekt van uit de politiek, betekent die éne stap, dat men die mogelijkheden aangrijpt, die continu op de huidige situatie aansluiten, en dat men niet wegloopt uit de geschiedenis en uit de structuur van deze wereld, want dat weiger ik, en dat weiger ik als christen”. C. L. Patijn — *Politieke en zedelijke implicaties van het atoombijperk*, in: *Oorlog en vrede* (Congresboek). Utrecht (1960)75.

⁹ Zie bv. *Het vraagstuk van de kernwapens*, Herderlijk schrijven van de Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, 's-Gravenhage (1963).

het werkelijke leven liggen zin en onzin in elkaar verstrengeld. Daarvan legt de beoefenaar van de natuurkunde getuigenis af, wanneer hij met zijn kennis en kunde voorop gaat in de karavaan van de mensheid, om tenslotte de rij weer te sluiten met een protesterend manifest in zijn hand. Hetzelfde geldt voor de protesterende burger, die in en door zijn dagelijkse arbeid bijdraagt tot dat niveau van economisch leven, waarop het vervaardigen van kernwapenen mogelijk wordt.¹⁰

Maar moet het leven een „contradictie” blijven?

Heeft de geschiedenis een zin?

Deze vraag wordt verkeerd geïnterpreteerd, wanneer zij wordt opgevat als de kwestie of er soms ergens buiten de geschiedenis een vast punt is, waar de geschiedenis op af moet gaan, zó dat het „raak” of „mis” kan zijn. Wanneer wordt gesproken over de zin van de geschiedenis, kan dit slechts juist worden verstaan wanneer de „zin” wordt opgevat als betrekking hebbend op de richting waarin de eisen, die *in* de geschiedenis zelf leven, de mens uitnodigen te gaan. Nu is de mens op vele niveaus van zijn existentie geschiedenis. De vraag naar de zin van de geschiedenis kan dus op vele niveaus worden gesteld, bv. als de vraag naar de zin van de wetenschap, de techniek, de kunst, de religiositeit enz. Binnen de context, die de onze is, betekent het stellen van de vraag naar de zin van de geschiedenis, het zoeken naar de richting die wordt voorgeschreven door de eisen die immanent zijn aan de existentie als coëxistentie, en worden uitgevoerd of niet uitgevoerd door de politiek. Maar dan dringt zich het antwoord onmiddellijk op: de zin van de geschiedenis, die door de politiek wordt gemaakt, is de vrede. Deze zin heeft zich op een bepaald moment van de geschiedenis geopenbaard, doordat de mens, door bemiddeling van het „ethisch genie”, waarheid omtrent zijn existentie als coëxistentie liet „geschieden” en „voltrok”. Deze waarheid nodigt de mens uit in een bepaalde „richting” te gaan, en stelt hem dus eisen. Het is de *mens* die deze eisen verstaat of niet verstaat, ze uitvoert of niet uitvoert. Het is de mens die de geschiedenis tot zin of onzin maakt.

Omdat de mens een contingent subject is, en als zodanig zijn geschiedenis maakt, is hem niets *a priori* gegarandeerd. Wanneer de geschiedenis

een proces zou zijn, zou zij in de letterlijke zin van het woord „aflopen” als een wekker. Dege-
ne die de krachten, die in dit proces werkzaam zijn, zou kennen, zou ook de afloop kunnen voorspellen. Nu echter kan de mens op geen enkele „beschikking van het lot zijn hoop vestigen”.¹¹ Hij kan slechts trachten de immanente eisen van de geschiedenis te verstaan en de *kansen* die hem worden geboden aan te grijpen. Op het niveau van de geschiedenis als coëxistentie, die wordt gemaakt door de politiek, is de *onmogelijkheid* van de oorlog een kans op vrede, een kans, zoals de mensheid nog nooit werd geboden.¹² Tot voor kort was er nog altijd de mogelijkheid geweld te gebruiken om de menselijkheid te vestigen. Dat betekende oorlog. Tot voor kort betekende de vrede niet veel meer dan een adempauze tussen twee oorlogen. Nu betekent de vrede de onmogelijkheid van de oorlog. De onmogelijkheid van de oorlog is echter een preciaire, bedenkelijke, immorele vrede, omdat zij is gefundeerd in de mogelijkheid om de geschiedenis te vernietigen. Het is volstrekt onzeker of de mens zijn eigen uitvindingen zal overleven.¹³ Het zou niet onmogelijk zijn dat de mensheid onderweg zou falen, als een grammaticale zin die niet wordt afgemaakt.

In de *Natur der Sache*, in de feitelijke verhoudingen en omstandigheden van ons tijdsgewricht, ligt de onmogelijkheid van de oorlog vervat. Of deze onmogelijkheid tot werkelijke vrede zal leiden, hangt af van het praktische antwoord op de vraag of de mensheid bereid is bij haar handelen te *denken* van uit die onmogelijkheid. Maar dat is niet genoeg! De mogelijkheden die in onze dagen over kernwapenen beschikken, denken inderdaad reeds van uit de zekerheid omtrent de onmogelijkheid van de oorlog. Maar zij komen niet verder dan een impliciet *contrat social*, gebaseerd op een *balance of terror*. Dit is echter reeds iets, wat men toch niet mag minachten of wegwerpen. Dat zou het geval zijn bij een eenzijdige afschaffing van kernwapenen. De kans op vrede, die de mensheid voor het eerst in de geschiedenis wordt geboden in de *balance of terror*, mag niet worden verknoeid door eenzijdige ontwapening. Toch is het *contat social*

¹¹ M. Merleau-Ponty — *Eloge de la philosophie*. Parijs (1953)61.

¹² W. Schuyt — *Strategie van de vrede*, in: *Pax Christi* (1961) (17 nov.)6-7.

¹³ Reinhold Schneider — *Der Friede der Welt*. Insel-Verlag, blz. 97.

¹⁰ Reinhold Schneider — *Der Friede der Welt*. Insel-Verlag, blz. 93-94.

niet meer dan een *kans*. Deze kans zal pas werkelijkheid worden, wanneer de met kernwapenen uitgeruste mogendheden, staande tegenover elkaar als collectief subject tegenover collectief subject, door bemiddeling van een „ethisch genie” de waarheid omtrent hun „samen collectief subject zijn” laten „geschieden” en „voltrekken, en daaraan uitvoerig geven door hun „ja” tot elkaar, waardoor zij *tenminste* elkaars „collectief subject zijn” acceptierend bevestigen, dus *willen*.¹⁴ Daardoor gaat er iets „af” van de absoluutheid van de zelfbestiging van elk van de beide collectieve subjecten, d.w.z. *zij geven beiden het absolutisme van hun nationale soevereiniteit op*. Dit zal echter pas *werkelijkheid* zijn, wanneer, binnen de gemeenschap van het „ja” tot elkaar, bepaalde personen „naar voren”, of, beter nog, „naar boven” worden geschoven om te worden bekleed met het gezag, dat het *zu sein*, het voor elkaar bestemd zijn van de collectieve subjecten *zelf* is! Dit supranationale gezag zal dan regels, richtlijnen maken, dus een positief supranationaal recht optrekken, om „richting” te geven aan de vele handelingen die collectieve subjecten tegenover elkaar stellen.¹⁵ Die „richting” moet zó zijn, dat tenminste het *minimum* van de liefde veilig wordt gesteld, d.w.z. dat de „wolf” van zijn kansen wordt beroofd. Daartoe behoort in de eerste plaats dat de wapenen waarmee men elkaar zou kunnen vernietigen, geleidelijk en gecontroleerd worden vernietigd. Geleidelijk, om de *balance of terror* in evenwicht te houden; gecontroleerd, om niemand de gelegenheid te geven munt te slaan uit de ontwapening van de ander.¹⁶ Dit kan natuurlijk nooit effectief geschieden wanneer een supranationaal gezag het supranationale recht niet met supranationale macht kan opleggen. Want ook die „wolven” moeten worden „getemd”, die uit zichzelf niet in staat of bereid zijn tot een *minimum* aan menselijkheid.¹⁷

¹⁴ J. A. M. Weterman — *Samenvatting*, in: *Oorlog en vrede* (Congresboek) Utrecht (1960)181.

¹⁵ B. V. A. Röling — *Koude oorlog en vreedzame coëxistentie*, in: *Aspecten van de koude oorlog* (Polemologische Studiën IV), Assen (1964)123-132.

¹⁶ C. L. Patijn *Politieke en zedelijke implicaties van het atoombijzonder*, in: *Oorlog en vrede*, blz. 74.

Conclusie

Is deze theorie niet een utopie? Zolang de collectieve subjecten niet bereid zijn tot het minimum van het „ja” tot elkaar, zal er nooit vrede, veiligheid, menselijkheid worden gesticht. Er is niets in de geschiedenis van de mens, waaraan de mens ook maar enige garantie kan ontleenen dat dit „ja” tot elkaar ooit zal worden uitgevoerd. De mens is een contingent subject. Hij maakt de geschiedenis *zelf* of vernietigt de geschiedenis *zelf*. In het economisch leven kan dit „ja” zich als een noodzaak opdringen, evenals in het precaire, bedenkelijke en immorele bestaan van de kernwapenen. Maar er is niets dat dit „ja” zou kunnen „produceren”. Het moet worden „uitgesproken”, en dit kan slechts geschieden door *subjecten!* Is dit een utopie?

In het verleden zijn vele zogenaamde utopieën werkelijkheid geworden. In de tijd dat Florence en Siena tegen elkaar ten strijde trokken, was de Italiaanse eenheid een utopie. Nederland en België hebben elkaar bestreden, en Frankrijk en Duitsland zijn elkaar binnen een eeuw drie keer naar de keel gevlogen. Lange tijd leek de vrede tussen bepaalde staten een utopie, en nu is de oorlog tussen diezelfde staten eenvoudig niet meer denkbaar.

Zo is ook de universele vrede geen utopie. Zij veronderstelt het (steeds verschuivende) minimum van het „ja” tot elkaar, dus het „natuurrecht”, dat in de „ontmoeting” met de feitelijke verhoudingen en omstandigheden, waaromtrent de wetenschappen voorlichting geven, rechtsregels maakt, die door een supranationaal gezag met supranationale macht worden opgelegd.¹⁸ Alleen zó is het protest tegen de onmenselijkheid méér dan een aandoenlijke vorm van machteloosheid. Alleen zó heeft de mensheid een toekomst.

¹⁷ „Eine überationale Rechtsordnung — die von Einstein bei vielen Gelegenheiten geforderte 'Weltregierung', die schon von Crucé und Penn erhofft wurde — könne allein noch den Menschen vor der nackten Gewalt retten”. Reinhold Schneider — *Der Friede der Welt*. Insel-Verlag, blz. 91.

¹⁸ Zie: W. Luijpen — *De fenomenologie van het natuurrecht* (versch. begin 1966 in de „Sterrenserie”).

Het optreden van de flankdekking

door J. SJOERDS, Kolonel der Infanterie

Aus allen sowjetischen Veröffentlichungen geht hervor, dass die russische Führung sich einen zukünftigen Krieg allein als Bewegungskrieg vorstellt. Ein solcher Krieg zeichnet sich durch ständigen raschen Wechsel der Lage, Schnelligkeit der Entschlussfassung und Bewegungen, weitreichendes Feuer und fließenden Verlauf aus.

FEDOR F. LISITSCHKO (1962)

Motivering

Ervan uitgaande dat de hierboven gestelde conclusie van Lisitschko juist is, zal een dergelijk vijandelijk optreden ook mede ons optreden moeten beïnvloeden. Tegenover de „Bewegungskrieg” van de Russen zullen wij ons beweeglijk gevoerde gevecht moeten stellen!

Dit soort gevecht geeft de gelegenheid om de tegenstander aan te grijpen op één van zijn zwakkere plaatsen, namelijk zijn flank, want in het beweeglijk gevoerde gevecht — hetzij aanval, verdediging, vertraging of opmars — zullen steeds weer open flanken optreden. Open flanken of niet-aangeleunde flanken of onaangeleunde flanken — zoals dit verschijnsel in onze voorschriften wordt genoemd — zullen in een toekomstige oorlog een grote rol kunnen gaan spelen.

De gevechtshandleiding onderkent dit verschijnsel ook zeer duidelijk en vermeldt hierover in punt 133:

„Vooral in het beweeglijk gevoerd gevecht wordt elke eenheid, ongeacht haar plaats op het gevechtsveld, voortdurend bedreigd door een tegen haar gericht vijandelijk optreden. Derhalve dienen te allen tijde de toepasselijke beveiligingsmaatregelen te worden genomen.”

Deze alinea uit de gevechtshandleiding heeft heden ten dage nog meer accent gekregen nu de tegenstander zo enigszins mogelijk ook het veelvuldig optreden van luchtlandingstroepen in zijn acties betreft. Een optreden op kleine schaal (compagniessterkte) zowel als op grotere schaal (divisie) en vlak achter het front (15 km) zowel als in de diepte (200 km).

Aan de andere kant houdt de tegenstander er danig rekening mee, dat in een onverhoopt conflict ook zijn flanken steeds zullen worden bedreigd en hij besteedt in zijn militaire vakliteratuur veel aandacht aan dit onderwerp. Een

belangrijke beveiligingsmaatregel in het moderne gevecht is derhalve de bescherming van een niet-aangeleunde flank, c.q. van niet-aangeleunde flanken. In de gevechtshandleiding worden weliswaar in punt 136 algemene beveiligingsmaatregelen opgesomd, doch daar ontbreekt de flankdekking. Het onderwerp flankdekking wordt trouwens zowel in onze gevechtshandleiding als in de overige tactische voorschriften maar zeer summier behandeld (vs 2-1385, punten 153, 174, 175 en 182). Bovendien zijn onze voorschriften voor wat betreft het onderwerp flankdekking wel eens met elkaar in tegenspraak.

Het is mijns inziens noodzakelijk om ook — en vooral — op dit punt eenheid van opvatting te verkrijgen. Dit was voor mij dus voldoende reden om ten aanzien van dit zeer belangrijke aspect eens een verdere studie te maken van het optreden van een flankdekking.

Behalve de hierboven door mij genoemde reden, die voortspruit uit een analyse van de te verwachten gevechten, zijn er nog andere redenen om een beschouwing te wijden aan het optreden van de flankdekking. Bij onze oefeningen wordt dit aspect nl. zelden of nooit in de oefening verwerkt. En als een staf al eens wordt geconfronteerd met het leveren van een flankdekking dan — zo is mij gebleken — heerst er onbekendheid ten aanzien van de samenstelling, de bevelvoering, de vuursteun en het tactisch optreden daarvan. Dit is niet in de eerste plaats te wijten aan die staf, maar aan onze opleiding; want evenmin als er in onze voorschriften voldoende aandacht wordt besteed aan dit onderwerp, zo wordt er ook op onze tactische cursussen te weinig of geen aandacht geschonken aan dit belangrijke onderwerp.

Tenslotte is er nog een reden van praktische aard, die ook zou nopen tot het beoefenen van de flankdekking. Door het tevens beoefenen van het optreden van een flankdekking in een oefe-

ning met troepen wordt namelijk bereikt dat meer troepen tegelijk kunnen worden geoefend. Bovenstaande redenen brengen mij tot de conclusie, dat zo mogelijk in elke oefening (geleid of vrij) het aspect van de flankdekking moet worden beoefend en dat de noodzakelijke theoretische scholing hiervoor in onze tactische opleiding moet worden opgenomen. Welnu — uit de vele mogelijkheden voor het optreden ter bescherming van een open flank is door mij als onderwerp voor dit artikel gekozen het optreden als flankdekking bij tactische verplaatsingen. Dat ik juist dit onderwerp heb gekozen vindt zijn oorzaak in het feit, dat dit het meest interessante aspect is van alle gevallen, waarin een flankdekking zal optreden.

Wat zegt de gevechtshandleiding?

Bij onze beschouwing zullen wij steeds het gestelde in onze gevechtshandleiding als uitgangspunt nemen.

Hoewel niet alleen van toepassing op een flankdekking, is het toch van groot belang het gestelde in hoofdstuk V (Beveiliging) eerst goed tot ons te laten doordringen. Ook de flankdekking is immers een vorm van beveiliging. Het is — in geval van een tactische verplaatsing — de commandant van de hoofdmacht, die verantwoordelijk is voor de beveiliging van zijn een-

heid (par. 133). Hij zendt de flankdekking uit in een aangewezen richting of vak (par. 141). Hij geeft aan de flankdekking de opdracht, die voortspuit uit haar taak. De taak van de flankdekking staat in par. 174 als volgt omschreven:

„De flankdekking heeft tot taak de opmars tegen verrassing en tegen grondwaarneming te beveiligen en in geval van een met kracht ondernomen vijandelijke aanval de hoofdmacht tijd en ruimte te verschaffen voor de ontplooiing”.

Deze taakomschrijving moeten wij zien in het licht van hetgeen de gevechtshandleiding daarvoor heeft bepaald over de beveiliging en het doel van de beveiliging (par. 132), alsmede hetgeen in par. 141 is gesteld omtrent het optreden van elke beveiligende eenheid.

In onze hogere tactische voorschriften (de ontwerp-voorschriften: Het verkenningsbataljon, tankbataljon en pantserinfanteriebataljon) is de taak van de flankdekking óf niet genoemd of summier vermeld. Aangezien zowel een tankbataljon als een verkenningsbataljon of een pantserinfanteriebataljon kunnen worden aangewezen om als flankdekking van een grotere eenheid te fungeren lijkt het mij dienstig de taak zoals zij na bestudering van de gevechtshandleiding kan worden geformuleerd in een overzichtelijke tabel vast te leggen (zie tabel 1). De conclusie, die uit de taakomschrijving van de flankdekking kan worden getrokken is, dat de

TABEL 1

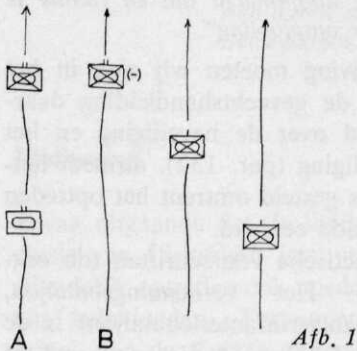
Flankdekking
heeft tot doel:

<p>de beveiliging op de flank van de hoofdmacht</p> <p style="text-align: center;">door:</p> <p>vijandelijke verkenningen te verhinderen vijandelijke grondwaarneming te verhinderen</p> <p style="text-align: center;">door:</p> <p>zelf verkenningen doen uitvoeren doorlopend verzamelen en doorgeven van inlichtingen over terrein en vijand</p>	<p>de beveiliging van <i>eigen</i> front, flank, rug,</p> <p style="text-align: center;">door:</p> <p>verrassende aanval te verhinderen</p> <p style="text-align: center;">door:</p> <p>verdedigend optreden vertragen bij uitzondering: aanvallend optreden uitvoeren van vernielingen doorlopend verzamelen en doorgeven van inlichtingen van aard en omvang van mogelijke dreiging</p>	<p>alle toepasselijke maatregelen geldend voor elke eenheid voor zover niet reeds effectief door het toepassen van de maatregelen hier links genoemd.</p>
--	---	---

teneinde:

óf tijd en ruimte te verschaffen aan de hoofdmacht om ongehinderd te kunnen passeren;
óf tijd en ruimte te verschaffen aan de hoofdmacht om zich tegen de flankaanval teweer te kunnen stellen.

flankdekking een defensieve taak heeft. Geheel anders dan de commandant van een voorhoede of de commandant van de hoofdmacht bij een opmars, die een offensieve opdracht hebben, zal de commandant van de flankdekking een defensieve rol moeten spelen. Dat deze taakverdeling tot misverstand aanleiding kan geven, moge blijken uit het volgende voorbeeld (afb. 1).

Een infanteriebrigade ging in opmars over vier marswegen. De rechterflank was niet aangeleund. De brigadecommandant koos als groepering: opmarsweg A een pantserinfanteriebataljon (+), opmarsweg B een pantserinfanteriebataljon (+), brigadereserve achter linkervoorbataljon. Het bataljon op de opmarsweg B liet hij geëchelonneerd naar rechts optreden met twee compagnieën op twee verdere wegen (zie afb. 2), teneinde op deze wijze te voldoen aan de opdracht om de niet-aangeleunde rechterflank te dekken. Deze oplossing moet als tactisch onjuist, zo niet onmogelijk, worden gekwalificeerd, aangezien op deze wijze niet is aangegeven of de eenheid een offensieve of een defensieve rol moet vervullen. De gevechtshandleiding kent wel een naar de flank geëchelonneerde groepering, maar deze dient te worden toegepast bij een vijandelijke dreiging op die flank. Het echelonneren vergemakkelijkt dan het manoeuvreren en ontplooiën naar die flank.

Beoordeling van de toestand

Onze gevechtshandleiding noemt de opdracht de basis voor de beoordeling van de toestand. Als deze opdracht inhoudt het leveren van een flankdekking dan heeft de daartoe aangewezen commandant een opdracht, die zowel door organisatie als door mogelijke wijzen van taakvervulling meer en meestal moeilijker aspecten biedt, dan het uitvoeren van de opmars als eenheid op één van de opmarswegen voor de hoofdmacht (bv. als voorhoedebataljon). Het is goed

om zich dit onmiddellijk te realiseren; temeer als ik aanneem, dat juist de flankdekking in de te verwachten beweeglijke oorlogvoering vaak een beslissende rol zal kunnen spelen in het verwerklijken van de opdracht van de hoofdmacht!

De commandant van de flankdekking moet zijn opdracht in een nauw samenspel met de commandant hoofdmacht uitvoeren. Hij zal erop moeten zijn voorbereid gevechten te voeren in een richting loodrecht op zijn marsrichting. Hij zal de beveiliging over zeer grote afstanden moeten uitstrekken. Hij zal, al naar gelang de omstandigheden, aanvallend, verdedigend of vertragend moeten optreden.

Behalve de opdracht zullen ook de andere factoren bij de beoordeling van de toestand — eigen middelen, vijand en terrein hem mogelijk voor nog meer problemen stellen, dan bv. een commandant van een voorhoedebataljon. In het vervolg van deze beschouwing kom ik op deze speciaal voor de commandant van de flankdekking geldende problemen nog nader terug.

Na de opdracht behandelt de gevechtshandleiding als tweede factor: het terrein. Een goed gebruik van het terrein vergroot de gevechtskracht en vergemakkelijkt de toepassing van de grondbeginselen van de gevechtsvoering. Op de factor „terrein” wil ik hier iets uitvoeriger ingaan.

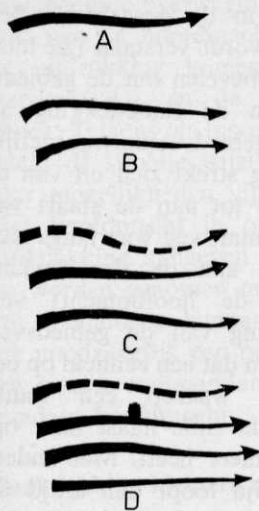
Het „denken in wegen” bij tactische verplaatsingen

Tactische verplaatsingen kunnen in algemene zin worden onderscheiden in opmars en terugtocht. Het belangrijkste aspect bij een tactische verplaatsing is ongetwijfeld het terrein en meer in het bijzonder: de opmarsweg. Zowel bij een opmars als bij de terugtocht ligt immers het accent van de beweging op de mogelijkheden en onmogelijkheden van de marsweg. Mitteldorf noemt de kwaliteit, die de commandant van een eenheid, belast met een tactische verplaatsing, moet bezitten „das Denken in Strassen”.

Een brigade in opmars kan zich — volgens de gevechtshandleiding — verplaatsen langs één opmarsweg. Als het toegewezen marsvak en het aantal wegen én de tactische toestand het mogelijk maken kan van meer opmarswegen gebruik worden gemaakt.

In afb. 2 zijn vier mogelijkheden voor een brigade aangegeven. Ter toelichting het volgende.

A = één opmarsweg, beide flanken aangeleund.

Afb. 2

B = twee opmarswegen, beide flanken aangeleund.

C = drie opmarswegen, beide flanken aangeleund (met bv. aparte route voor artillerie) of één flank niet aangeleund (aparte route voor flankdekking).

D = vier opmarswegen, één flank niet aangeleund (met bv. aparte route voor flankdekking en aparte route voor artillerie).

Het „denken in marswegen” omvat vele aspecten die, koste wat het kost, van tevoren moeten worden geanalyseerd, teneinde de vrijheid van handelen, die bij een tactische verplaatsing zo'n grote rol speelt, zolang mogelijk te waarborgen. En als de verplaatsing eenmaal is begonnen, zal met alle beschikbare middelen, bv. informatie van verkenningseenheden en vliegtuigen, moeten worden getracht het „denken in marswegen” te blijven voortzetten.

Van de te overwegen aspecten die bij het „denken in marswegen” behoren, noem ik:

- a. aantal wegen;
- b. mogelijkheden voor détours;
- c. dwarsverbindingen;
- d. toestand van de wegen;
- e. het „wegbeeld” (wegdek, breedte, bochten, hellingen);
- f. het „denken in sprongen”.

Mede op grond van deze overwegingen zal worden beslist omtrent de soort mars, de marsvorm, de verkenning, beveiliging, marsdoelen, mogelijke gereedstellingen, enz.

Het „denken in wegen” mag niet leiden tot het veronachtzamen van het terrein tussen de marswegen. Dit terrein wordt belangrijker naarmate de wegen schaarser zijn en de troepen de vij-

and meer naderen. Als de bodemgesteldheid en de terreinvaardigheid van de voertuigen het toelaten kan het zelfs nodig zijn om naast de wegen op te rukken. Dit besluit is van ingrijpende aard en vereist een ver vooruitgaande verkenning. Het terugvallen van de marssnelheid, de moeilijker leiding en het verhoogde brandstofgebruik zijn factoren, die deze beslissing beïnvloeden (afb. 3).

Een ander aspect van de factor terrein is nog de gebiedsverantwoordelijkheid van de commandant van de flankdekking. Deze gebiedsverantwoordelijkheid staat niet in de gevechtshandleiding aangegeven, zij is door mij afgeleid uit de bestudeerde literatuur en buitenlandse voorschriften.

Verantwoordelijkheid bij de flankdekking

Bij een tactische verplaatsing splitst de verplaatste eenheid zich in veiligheidsorganen en hoofdmacht. Onder hoofdmacht verstaat men in het algemeen een grotere eenheid (brigade of divisie) zonder de door haar uitgezonden beveiliging. Deze beveiliging kan worden onderscheiden in: voorhoede, flankdekking en achterhoede.

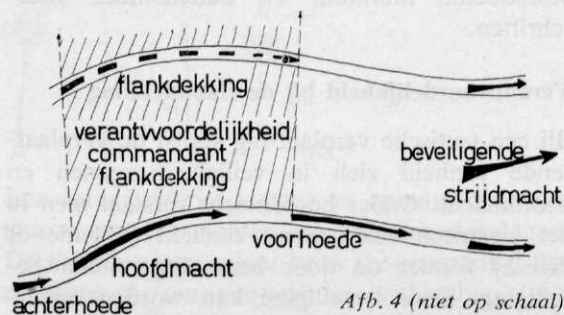
Bovenstaande omschrijving van het begrip hoofdmacht is nodig bij het vaststellen van de gebiedsverantwoordelijkheid van de flankdekking. Deze gebiedsverantwoordelijkheid dient immers duidelijk te zijn bepaald om verwarring in de commandobevoegdheid te voorkomen.

Afb. 3 Het „denken in wegen”

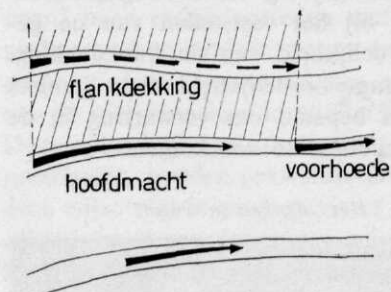
Het enige Nederlandse voorschrift waarin omtrent de gebiedsverantwoordelijkheid van een flankdekking een bepaling is opgenomen, is het ontwerp-voorschrift: Het verkenningsbataljon. Helaas is — naar mijn mening — het aldaar bepaalde onjuist aangegeven. Dit voorschrift vermeldt nl. in par. 56 het volgende:

„De verantwoordelijkheid voor de te beveiligen flank strekt zich uit van de staart van de voorhoede tot aan de staart van de laatste gevechtseenheid van de te beveiligen eenheid. Het verkenningsbataljon is bovendien verantwoordelijk voor het gebied gelegen tussen de te beveiligen eenheid en de algemene lijn waarlangs zich het bataljon verplaatst” (afb. 4).

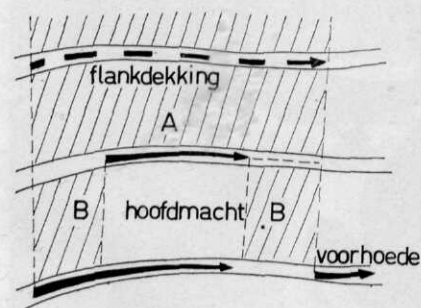
Afb. 4 (niet op schaal)

Deze redenering gaat op in geval van een tactische groepering zoals aangegeven in afb. 5.

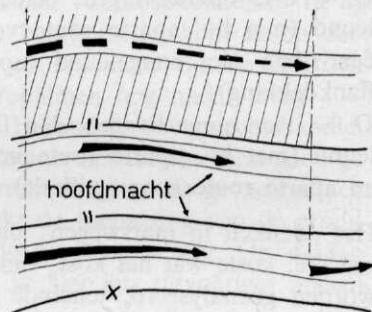
Afb. 5 Eenheid over 3 opmarswegen (zwaartepunt rechts)

Maar indien de tactische groepering van de grotere eenheid wordt gekozen zoals in afb. 6 is aangegeven, dan zou de gebiedsverantwoordelijkheid onlogisch zijn. Het gebied B in afb. 6 zou wegens de omschrijving behoren tot de verantwoordelijkheid van de flankdekking. Dit nu is niet goed uitvoerbaar.

Afb. 6 Eenheid over 3 opmarswegen (zwaartepunt rechts)

Uitgaande van hetgeen in de gevechtshandleiding onder hoofdmacht wordt verstaan (zie hierboven) zou ik willen aanbevelen om de gebiedsverantwoordelijkheid van de flankdekking als volgt vast te leggen: de gebiedsverantwoordelijkheid van de flankdekking strekt zich uit van de staart van de voorhoede tot aan de staart van de hoofdmacht en de opmarsweg waarlangs zich de hoofdmacht (of het aan de flankdekking aangeleunde deel van de hoofdmacht) verplaatst. Deze omschrijving van de gebiedsverantwoordelijkheid houdt in dat een eenheid op een niet-aangeleunde flank, waarop een flankdekking optreedt, aan die zijde naast haar opmarsweg geen marsvak meer heeft. Met andere woorden: de scheidingslijn loopt dan altijd direct naast de marsweg van die eenheid. Voor het aangeven van eventuele marsvakken dient met dit aspect rekening te worden gehouden (afb. 7).

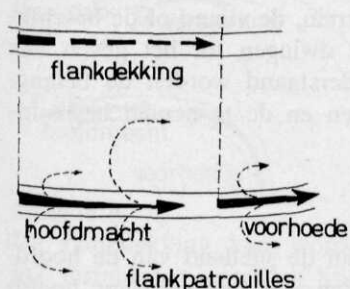
Afb. 7 Eenheid over 3 opmarswegen (zwaartepunt rechts); let op de scheidingslijnen

De flankdekking zal bij voorkeur optreden langs een marsweg evenwijdig aan de marsweg van de te beveiligen eenheid. Van groot belang is te kunnen aangeven op welke afstand van de hoofdmacht een flankdekking moet optreden. Deze afstand is immers een wezenlijk bestanddeel van de beveiliging. Hij is echter niet exact in meters aan te geven, maar dient zodanig te zijn dat de hoofdmacht zich kan gereedstellen voor het gevecht. Dit betekent dat er een bepaalde „buffertijd” nodig is om de taak van de flankdekking te kunnen realiseren voor wat betreft het verschaffen van tijd en ruimte. De ruimte (d.i. de afstand) en de tijd zijn zeer afhankelijk van de samenstelling van de flankdekking en de soort eenheid van de hoofdmacht, die zich voor het gevecht gereed moet stellen (infanterie (gemotoriseerd), pantserinfanterie of tankeenheden). Deze tijd- en ruimtiefactor wordt mede beïnvloed door de mogelijkheden van de te verlenen vuursteun en de wegen waarlangs zich deze vuursteunmiddelen kunnen verplaatsen. Het aangeven van de afstand tussen hoofdmacht en flankdekking zal — mede op grond van vo-

rengenoemde overwegingen — door de commandant van de hoofdmacht moeten geschieden en tot uitdrukking komen in het aan te wijzen marsvak, c.q. in de aan te wijzen opmarswegen. Telkens als tussen flankdekking en hoofdmacht de situatie wijzigt — óf door terrein of door mogelijkheden vijand — zal de commandant hoofdmacht in overleg met commandant flankdekking aangeven welke maatregelen moeten worden genomen om blijvend de beveiliging van de flank te kunnen verzekeren. Het is dan ook noodzakelijk een persoonlijke liaison te hebben tussen commandant flankdekking en commandant hoofdmacht.

Flankdekking kleinere eenheid

Uit het voorgaande betoog omtrent de gebiedsverantwoordelijkheid laat zich nog een belangrijke conclusie trekken ten aanzien van flankdekkingen van kleinere eenheden in deze tactische situatie. Indien de hoofdmacht wordt beveiligd door een flankdekking is het gebied tussen hoofdmacht en flankdekking een verantwoordelijkheid van de commandant flankdekking. In dit gebied zullen dus geen flankdekkingen van lagere eenheden optreden. Flankpatrouilles onder bevel van kleinere eenheden zullen alleen behoeven op te treden aan de aangeleunde zijde van de eenheid. Mocht het toch noodzakelijk zijn om flankpatrouilles van de hoofdmacht in het gebied van de flankdekking te zenden, dan treden zij op onder bevel van de commandant van de flankdekking (zie afb. 8).

Afb. 8

Optreden van de vijand

Het beoordelen van de gevechtskracht van de vijand voor wat betreft zijn getalsterkte, bewapening en uitrusting, alsmede het waarden van alle andere mogelijk van invloed zijnde factoren, zoals moreel, geoefendheid, tucht, fysieke conditie, komen hier niet verder ter sprake. Zij zullen per geval in de praktijk telkens moeten worden onderkend en gewaardeerd. Toch wil ik hier

wijzen op enkele facetten, die meer in het bijzonder voor de flankdekking gelden.

In de eerste plaats het optreden van de tegenstander in het algemeen. Zoals ik in het motto voor dit artikel heb aangegeven zal onze potentiële tegenstander het succes zoeken in het beweeglijk gevoerde gevecht. Om in een dergelijke, snel tot verwarring aanleiding gevende, situatie het initiatief in handen te kunnen houden en de taak naar behoren te kunnen volbrengen, is het noodzakelijk een goed inzicht te hebben in het optreden van gemechaniseerde eenheden van de vijand in de opmars en meer in het bijzonder bij het ontmoetingsgevecht.

Uit de beschikbare literatuur en de door de SMID verzamelde gegevens is een goed beeld te verkrijgen van de wijze waarop de vijand zal optreden. Het zou mij te ver voeren om hier een uittreksel uit deze beschouwingen te doen volgen. Daar echter de flank in het algemeen een zeer gewild operatiegebied is voor de vijandelijke eenheden, zal ook de flankdekking rekening moeten houden met veelvuldige dreiging. Grondige kennis van het optreden van de vijand, alsmede een groepering, samenstelling en optreden, waarin de mogelijkheden van de vijand zijn verdisconteerd, zullen een waarborg kunnen bieden voor een succesvol optreden van de flankdekking.

Hoewel ik beoog eerst in een volgend artikel de uitvoering van een opdracht tot flankbeveiliging met enkele gevechtsmomenten te behandelen, dient toch hier reeds iets te worden gezegd omtrent de wijze van verplaatsen van de flankdekking in verband met vijandelijke dreiging. Bovendien wil ik tot besluit van dit artikel nog een opsomming geven van de wijzen, waarop de commandant flankdekking in samenspraak met de commandant hoofdmacht ervoor zorgt de flankdekking in een aantal situaties steeds op de juiste tijd en plaats voor actie gereed te hebben.

Methoden van verplaatsing

Hoewel uit de voorschriften geen eenheid van opvatting blijkt over de grondvormen voor de wijze van verplaatsing van een flankdekking, zijn er naar mijn mening drie methoden van verplaatsing in verband met de factor vijand. Afhankelijk van het tempo waarin de te beveiligen eenheid zich verplaatst en de mogelijkheden van de vijand, zal de flankdekking als volgt marcheren (zie afb. 9):

- a. ononderbroken voorwaarts gaan;
- b. sprongsgewijze voorwaarts gaan;
- c. voorwaarts gaan met overlappende sprongen.

De eerste methode wordt toegepast wanneer de hoofdmacht snel voorwaarts gaat, dus aanraking met de vijand nog niet waarschijnlijk is. De flankdekking verplaatst zich in hetzelfde tempo als de hoofdmacht. Wel moet de commandant de belangrijke terreindelen, die de voornaamste naderingswegen naar de flank van de hoofdmacht beheersen in een kaartstudie hebben geanalyseerd en aan zijn ondercommandanten hebben aangegeven.

Als de snelle opmars van de hoofdmacht wordt onderbroken doordat thans moet worden opgerukt tegen sterkere vijandelijke weerstanden, die regelmatig dwingen tot een halt gedurende korte tijd, wordt de tweede methode van verplaatsing toegepast. Zodra de hoofdmacht halthoudt, wordt door de flankdekking eveneens halt gehouden bij de aangegeven tactisch belangrijke terreindelen. In de omgeving van deze terreindelen worden vijandelijke naderingswegen afgesloten. Zodra de hoofdmacht de voorwaartse beweging hervat of ver genoeg is opgerukt, gaat de flankdekking in haar geheel voorwaarts en bezet de volgende tactisch belangrijke terreindelen.

Als de vijandelijke druk toeneemt en de verplaatsing van de hoofdmacht langzaam vordert en een optreden van de vijand op de flank steeds waarschijnlijker wordt, zal moeten worden overgegaan tot het toepassen van de derde methode. Op aanwijzingen van de commandant flankdekking wordt door een deel van de flankdekking een grendelopstelling ingenomen. De rest van de flankdekking zet de opmars voort. Een volgend deel bezet nu een tweede grendelopstelling. Zodra alle gevechtstroepen waaruit een flankdek-

king is opgebouwd, hun grendelopstelling hebben ingenomen, zal de achterste gevechtstroep zijn grendelopstelling verlaten, de opmars hervatten, de andere grendelopstellingen passeren en het eerstvolgende beheersende terreindeel als grendelopstelling bezetten. Deze procedure wordt steeds herhaald. Met deze methode wordt een grote mate van beveiliging bereikt, daar alle belangrijke naderingswegen doorlopend zijn afgesloten.

Voor alle drie methoden geldt, dat:

— indien een door de commandant flankdekking aangegeven beheersend terrein door vijand is bezet, alles in het werk moet worden gesteld dit gebied te veroveren;

— de verkenning in front, op de flank en in het gebied tussen de hoofdmacht en de flankdekking geschiedt door onder bevel staande verkennings-eenheden, met steun van lichte vliegtuigen en helikopters;

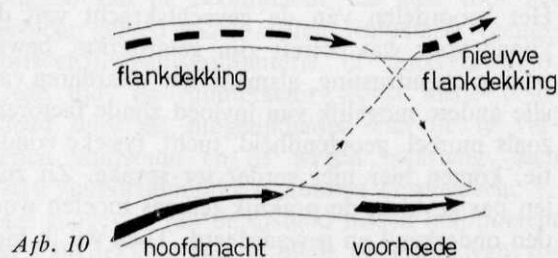
— de gevechtstrein van de flankdekking zich bij voorkeur sprongsgewijze verplaatst op een weg gelegen tussen de hoofdmacht en de flankdekking.

Het optreden van de flankdekking in verband met opdracht, terrein of vijand

Zowel een commandant van de hoofdmacht als de commandant flankdekking zullen constant moeten blijven „denken in opmarswegen”. Tijdens het voorwaarts gaan kunnen zich namelijk vele situaties voordoen, verband houdende met de opdracht, het terrein, de vijand of de beschikbare middelen, die dwingen tot het geven van nadere orders. Onderstaand worden de belangrijkste mogelijkheden en de te nemen beslissingen vermeld.

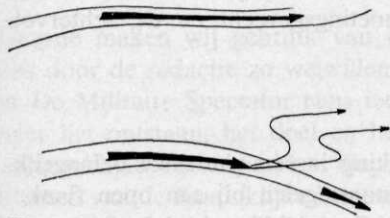
Situatie a

De flankdekking kan de snelheid van de hoofdmacht niet bijhouden. De commandant hoofdmacht zendt een nieuwe flankdekking uit en laat de oude flankdekking terugkeren (afb. 10).

Situatie b

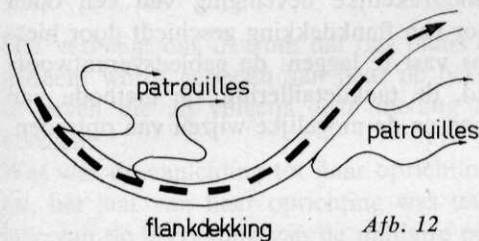
De assen van de hoofdmacht en flankdekking divergeren. De commandant hoofdmacht stelt extra verkenningsdetachementen onder bevel van flankdekking voor beveiliging terrein tussen beide assen (afb. 11).

Afb. 11

Situatie c

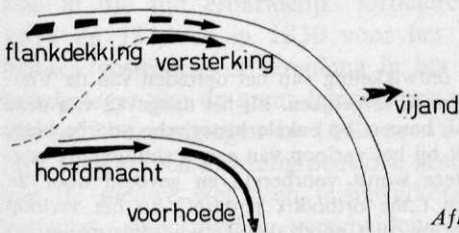
Route flankdekking loopt niet evenwijdig aan route hoofdmacht. Extra veiligheidsdetachementen moeten door de flankdekking worden uitgezonden (afb. 12).

Afb. 12

Situatie d

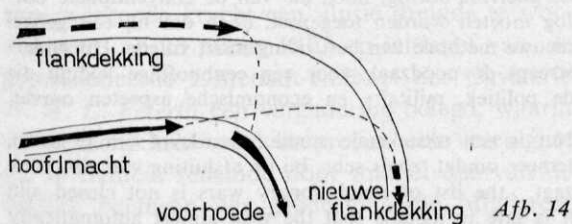
Als de hoofdmacht een flankmars moet uitvoeren terwijl de afstand tot de vijand gering is geworden, dient de flankbeveiliging extra te worden beklemtoond. Een sterkere flankdekking wordt geformeerd (afb. 13).

Afb. 13

Situatie e

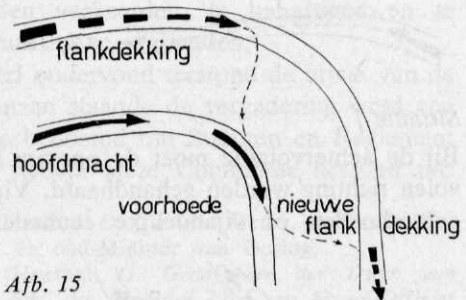
De flankdekking kan worden afgelost, indien het terrein het optreden van andere eenheden zou voorschrijven, bv. het open terrein gaat over in geaccidenteerd en bedekt terrein (tanks worden vervangen door pantserinfanterie (afb. 14).

Afb. 14

Situatie f

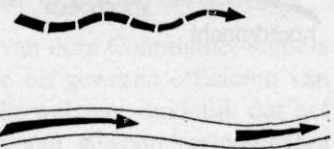
De voorhoede kan opgedragen worden de taak van de flankdekking over te nemen om de beveiliging te leveren indien van marsrichting wordt veranderd; in dit geval wordt een nieuwe voorhoede samengesteld (afb. 15).

Afb. 15

Situatie g

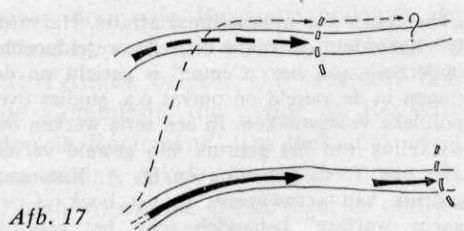
Indien zich onverhoopt geen wegen parallel aan hoofdopmarsweg bevinden zal de flankdekking door het terrein moeten marcheren (afb. 16).

Afb. 16

Situatie h

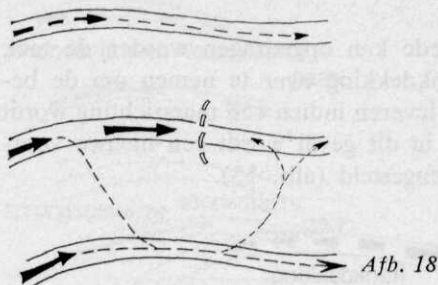
Als de voorhoede in gevecht raakt en de commandant wil de hoofdmacht inzetten is het in het bijzonder nodig te weten, welke de lokatie van de vijandelijke flank is. Indien deze flank zich uitstrekt in de richting van de opmarsweg van de flankdekking, kan deze flankdekking worden versterkt met elementen van de hoofdmacht om juiste inlichtingen te kunnen inwinnen voordat de aanval wordt gelanceerd (afb. 17).

Afb. 17

Situatie i

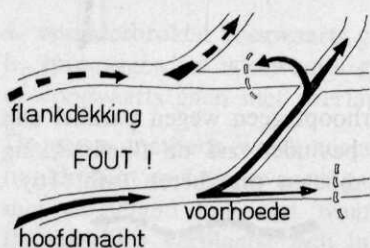
De opmars geschiedt over twee wegen. Eén flank is niet aangeleund. Op de linker as van de hoofdmacht ontstaat krachtige weerstand. Het zwaartepunt van de opmars wordt verlegd naar de rechter as. De weerstand wordt omvat. De flankdekking gaat tijdig naar voren om haar taak als beveiliging hoofdmacht zo goed mogelijk te kunnen volvoeren (afb. 18).

Afb. 18

Situatie j

Bij de achtervolging moet de opmars in de bevolen richting worden gehandhaafd. Vijandelijke achterhoeden of vijandelijke eenheden op de

Afb. 19

flank zullen de hoofdmacht niet mogen verleiden om van richting te veranderen (afb. 19).

Zoals uit de afbeeldingen 10 t/m 19 moge zijn gebleken, is daarin door mij een aantal gevallen verondersteld die betrekking hebben op de opmars, het ontmoetingsgevecht en de achtervolging.

Samenvatting

1. De flankdekking is één van onze belangrijkste beveiligingsmaatregelen bij een open flank.
2. Taak van de flankdekking is, het doorstoten van de vijand op deze flank te verhinderen om daardoor de mogelijkheid uit te sluiten, dat de vijand bij verrassing in de flank of in de rug van grotere en grote eenheden zal optreden.
3. De noodzakelijke beveiliging van een open flank door een flankdekking geschiedt door hierbij tevens vast te leggen: de gebiedsverantwoordelijkheid, de taakdetailering, de methode van verplaatsen en de mogelijke wijzen van optreden.

Nieuwe uitgave

Counter-insurgency warfare. Theory and practice, door D. Galula, 143 blz., geïll. Uitg.: Frederick A. Praeger, Inc., New York, 1965.

„The center for international affairs, Harvard University” bevordert de studie van de wereldproblemen. Het onderzoek van het „Center” is gericht op de veranderingen in de wereld en omvat o.a. studies over militair-politieke vraagstukken. In een serie werken over de ontwikkeling van het gebruik van geweld verschenen studies van T. C. Schelling en H. A. Kissinger over het gebruik van kernwapens; in het boek „Counter-insurgency warfare” behandelt schr. het gebruik van geweld aan de andere zijde van de schaal.

Als Frans beroepsofficier van de Saint-Cyr-promotie 1940, diende hij in China, Griekenland en Algerije; van zijn hier opgedane ervaring maakte hij een goed gebruik.

Na zorgvuldig de aard van de revolutionaire oorlog te hebben vastgesteld en de begrippen te hebben gedefinieerd, legt hij nauwkeurig de voorwaarden vast waaraan zeker moet worden voldaan om een revolutionaire oorlog enige kans op succes te geven. De fasen waarin deze oorlog zich ontwikkelt beschrijft hij nauwkeurig. Voor de aandachtige lezer is het hier bijzonder interes-

sant om de ontwikkeling van het optreden van de Viet-Kong hiermee te vergelijken. Bij het aangeven van deze fasen, die hij baseert op enkele historische voorbeelden, onderscheidt hij het verloop van een revolutionaire oorlog zoals deze wordt voorbereid en gevoerd door de communisten („the orthodox pattern”) en het verloop van zo'n oorlog, niet noodzakelijkerwijs opgezet en gesteund door communisten („the bourgeois-nationalist pattern”).

Na op deze wijze het wezen van de revolutionaire oorlog op zeer duidelijke wijze te hebben geanalyseerd, beschrijft hij op uitvoerige wijze hoe de tegenactie moet worden uitgevoerd. Schr. geeft zeer duidelijk aan dat naar zijn mening door de bestrijder noch de regels van de guerrilla-oorlog, noch die van de conventionele oorlog moeten worden toegepast, doch dat hij een geheel nieuwe methode van bestrijding moet volgen. Hij onderstreept de noodzaak voor een eenhoofdige leiding die de politiek, militaire en economische aspecten omvat.

Het is een uitstekende studie, waardevol om te lezen, temeer omdat, zoals schr. bij de afsluiting van zijn boek zegt, „the list of revolutionary wars is not closed and it is safe to assume that the west almost automatically will be involved directly or indirectly. D.

De „Koninklijke Vereniging”

door M. P. KOKJE, Kolonel b.d.

Gaarne maken wij gebruik van de gastvrijheid, ons door de redactie zo welwillend verleend, om in De Militaire Spectator eens iets te publiceren over het ontstaan, het doel en het werk van de „Koninklijke Vereniging van Gepensioneerde Officieren van de Koninklijke Landmacht en van de Koninklijke Luchtmacht”, opgericht op 16 april 1877. Te weinig is deze *unieke* vereniging in de kringen van de actief dienende beroeps- en reserveofficieren bekend, ja, zij is bij de meesten zelfs geheel onbekend.

Het verheugt ons daarom dat ons thans de gelegenheid wordt geboden aan haar de bekendheid te geven die zij volgens onze mening alleszins verdient.

Wat was de aanleiding tot haar oprichting? Welnu, het jaar van haar oprichting was tevens het jaar van de herziening van de militaire pensioenwet. Algemeen hadden de gepensioneerden van die tijd gehoopt dat aan deze herziening, die verschillende verbeteringen inhield, *terugwerkende kracht* zou worden verleend, zoals ook in een overeenkomstig geval in België was geschied. De financiële positie van vele gepensioneerden was in die tijd erbarmelijk. Officieren, die in 1814 en 1815 en in 1830 voor het vaderland hadden gestreden, of jarenlang in het gemobiliseerde leger aan de grens hadden gestaan, waren door de bezuinigingen in 1842 en 1849 in een lage rang op een armzalig pensioen gesteld. Werd aan de nieuwe wet geen terugwerkende kracht verleend, dan zouden verscheidene officieren, zelfs gedecoreerde kapiteins, minder pensioen blijven ontvangen dan onderofficieren en dan schrijvers 2e klasse van het toenmalige Departement van Oorlog.

Toen meer en meer bleek dat de hoop op een terugwerkende kracht een illusie dreigde te worden werd op 23 maart 1877 op initiatief van de gepensioneerde Luitenant-Kolonel der Cavalerie R. A. L. Pélerin een vergadering belegd, waarin de wenselijkheid werd besproken een vereniging op te richten, teneinde door middel daarvan de billijke belangen der gepensioneerde officieren, van wie velen in de allertreurigste financiële om-

standigheden verkeerden, te behartigen en te trachten hun lot te verbeteren.

Dit voorstel ondervond terstond de bijval van de aanwezigen en staande de vergadering werd een Commissie benoemd om Statuten en Reglement samen te stellen. Deze Commissie bestond uit:

gep. Luit-Generaal C. T. van Meurs, Adj. des Konings i.b.d. en oud-Minister van Oorlog;
gep. Luit-Generaal G. Graaf van der Duyn van Maasdam, Adj. des Konings i.b.d. en Groot-Officier der Kroon;
gep. Luitenant-Generaal J. W. Knoop;
gep. Generaal-Majoor H. Hardenberg;
gep. Generaal-Majoor J. A. le Clercq;
gep. Generaal-Majoor A. E. Mansfeldt;
gep. Luit.-Kolonel R. A. L. Pélerin, als Secretaris.

Uit de samenstelling van deze Commissie, immers grotendeels bestaande uit gewezen officieren van de hoogste rang, blijkt wel zeer duidelijk dat het hier geen gezelschap van gewone malcontenten betrof. Wel zeer diep moeten de gevoelens van het officierskorps van die tijd geschokt zijn geweest, dat deze eertijds zo hooggeplaatste officieren zich terstond rond de initiatiefnemer schaarde. Wij moeten hierbij bovendien nog vooropstellen dat het hier niet in de eerste plaats ging om de belangen van deze opperofficieren zelf, maar, zoals hierboven reeds werd aangegeven, om die van hun subalterne wapenbroeders.

De oprichter werd zeer waarschijnlijk min of meer geïnspireerd door het voorbeeld dat eerder werd gegeven door zijn Belgische collega's. In België bestond nl. reeds „la Société des Officiers retraités de l'Armée belge”. Dit verklaart ook waarom de Commissie, die „voor de Redactie van Statuten en Reglement” was benoemd, eerst bijeenkwam nadat enkele bescheiden, die de Voorzitter zich voorstelde uit Brussel te ontbieden, waren ontvangen.

De Commissie werkte met bekwame spoed, want reeds op 16 april d.a.v. kon worden overgegaan tot de oprichting van de vereniging, die de naam ontving van „Vereniging van Gepensioneerde Officieren van het Nederlandse Leger”. Op deze vergadering werden de Statuten en het Reglement vastgesteld en het eerste Bestuur gekozen. Dit Bestuur zorgde in de eerste plaats ervoor rechtspersoonlijkheid te verkrijgen, die door

Z.M. de Koning bij besluit van de 4e juni 1877, nr. 36, met goedkeuring der Statuten, werd verleend. Spoedig daarna bood het Bestuur aan Zijne Majesteit eerbiedig het Beschermherschapp aan, naar aanleiding waarvan de Voorzitter het volgende persoonlijke schrijven van Zijne Majesteit, dat zich nog in het archief der vereniging bevindt, mocht ontvangen:

Excellentie!

Ik heb het genoegen gehad Uwer Excellentie's schrijven met bijvoeging der Statuten der Vereeniging van gepensioneerde Officieren van het Nederlandsche Leger te ontvangen en Uwe Excellentie noodigt Mij uit in hare kwaliteit van President van meergenoemde Vereeniging, en namens dezelve, het Beschermherschapp te aanvaarden.

Ik heb de Statuten met groote belangstelling en groote ingenomenheid gelezen en Ik stel er een groote eer in, en het is voor Mij insgelijks met een warm gevoel van erkentelijkheid, dat Ik het Beschermherschapp over de Vereeniging van gepensioneerde Officieren van het Nederlandsche Leger aanvaard en Ik zie hierin een doorslaand bewijs, dat de Leden dezer Vereeniging niet vergeten hebben, dat Ik in de gelederen van het Nederlandsche Leger heb gediend, en dat wij allen goed en bloed veil hebben gehad voor de eer en de onafhankelijkheid van Koning en Vaderland.

Het is dus met bijzondere ingenomenheid, dat Ik deze Vereeniging zie verrijzen, daar dezelve ongetwijfeld veel zal bijdragen om den Officiersstand meer en meer te verheffen, en Ik verzoek Uw Excellentie dezen Mijnen brief aan de Directie der Vereeniging en aan de leden derzelve welwillend bekend te maken.

Verblijvende van Uwe Excellentie en der Vereeniging de bijzondere toegenegen

(w.g.) Willem

Zijne Majesteit volstond echter niet met dit getuigenis van grote genegenheid, doch gaf weldra opnieuw blijk van Zijn ingenomenheid met het tot stand komen van de vereniging door te bepalen dat:

1. deze voortaan de eervolle naam zou voeren van Koninklijke Vereniging van Gepensioneerde Officieren van het Nederlandse Leger;
2. haar een Koninklijke Schenking zou worden gedaan van een inschrijving 4% N.W.S. van f 187.000.

Voorts viel de vereniging de grote eer te beurt dat Z.K.H. Prins Frederik zich bereid verklaarde het Ere-Voorzitterschap te aanvaarden en dat zij Z.K.H. Prins Willem van Oranje, Z.K.H. Prins Alexander der Nederlanden en Z.K.H. Prins

Hendrik der Nederlanden als Ere-leden mocht verwerven.

Wij noemden in de aanhef van ons artikel onze vereniging *uniek* en het zal de lezer thans wel duidelijk zijn waarom. Het zal wel nimmer zijn voorgekomen dat een vereniging reeds enkele maanden na haar oprichting kon bogen op een zo volledige en uitgebreide steun van de zijde van het regerend Vorstenhuis. Men kan zeggen dat het Vorstenhuis aan de wieg van de jonge vereniging stond en dat de jonggeborene een Vorstelijke doopgift ten deel viel. Is het wonder dat men de vereniging sindsdien niet anders dan als „de Koninklijke Vereniging” placht aan te duiden? Hiermee kreeg de vereniging een prachtige start en reeds in het jaar van haar oprichting telde zij bijna 800 leden. Opmerkelijk is hierbij dat aanvankelijk het aantal gewone leden (de gepensioneerden) werd overtroffen door het aantal buitengewone leden (de actief dienenden). Zózeer was men in het korps van actief dienende officieren kennelijk overtuigd dat men zijn gepensioneerde collega's te hulp moest komen.

Toch geloven wij niet dat de K.V. zou zijn geworden tot wat zij was en is, wanneer niet de stuwende en organiserende kracht van de oprichter, Overste Pélerin, achter haar had gestaan. In de eerste drie jaren (1877-1880) vervulde hij de belangrijke functie van secretaris. Daarna was hij (1880-1881) onder-voorzitter en later (1881-1888) voorzitter. In deze 11 jaar heeft hij zijn stempel op de vereniging gedrukt. Zijn „Richtlijnen” voor de verschillende vormen van ondersteuning werden lange tijd, ook na zijn aftreden, gevolgd. Ook de eerste „Rang- en Naamlijst” is van zijn hand en sindsdien is nimmer nagelaten een dergelijke lijst, meer bekend als het „Jaarboekje”, op gezette tijden te doen verschijnen. Bij zijn aftreden in 1888 bracht de gep. Luit.-Generaal Mac Leod hem op de Alg. Verg. van dat jaar een warme hulde voor alles wat hij voor de K.V. had verricht. Het aan hem verleende Ere-Voorzitterschap was dan ook welverdiend.

Het is niet doenlijk in het korte bestek van dit artikel de geschiedenis van de Koninklijke Vereniging op de voet te volgen. Wij zullen ons dus wel moeten bepalen tot enkele hoofdpunten. De taak van de vereniging bestond in het behartigen van de billijke belangen der gepensioneerde officieren en voorts was haar doel weldadig te werken in het belang van hulpbehoevende gewone leden, hun weduwen en wezen, alsmede in dat van de weduwen en wezen van de buitengewone leden. Deze doelstelling is in de loop der jaren

vrijwel dezelfde gebleven, behoudens dat naderhand, zij het bij uitzondering, ook de weduwen en wezen van officieren, die bij hun overlijden geen lid van de vereniging waren, eveneens in de hulpverlening konden worden betrokken. Voorwaar een wel zeer ruim standpunt. Voorts werd het via een Statutenwijziging in 1924 mogelijk gemaakt dat ook reserveofficieren als lid of als buitengewoon lid konden worden toegelaten.

De jonge vereniging kwam reeds onmiddellijk voor twee belangrijke vraagstukken te staan. Ten eerste was er de kwestie van de zeer lage pensioenen van degenen die vóór de Wet van 29 mei 1877 waren gepensioneerd. De andere nijpende aangelegenheid was de geneeskundige verzorging van de gepensioneerden. Met het klimmen der jaren neemt de kans op ziekte toe en ook al zou het pensioen groot genoeg zijn om in het directe levensonderhoud te voorzien, men stond al spoedig voor financiële moeilijkheden wanneer daarvan ook nog de kosten voor geneesheer en apotheker moesten worden voldaan. Doch laten wij eerst verhalen hoe in de zeer lage pensioenen werd voorzien.

De bijslag op de pensioenen

Hierboven hebben wij reeds naar voren gebracht dat de eigenlijke aanleiding tot het oprichten van de vereniging was gelegen in de zeer lage pensioenen van degenen, die vóór 1877 waren gepensioneerd. Daaronder waren er bovendien die nog vóór de Wet van 28 aug. 1851 waren gepensioneerd, w.o. dragers van de MWO en het Metalen Kruis. Juist deze waren er bijzonder slecht aan toe. Het zou een eentonig verhaal worden, wanneer wij alle pogingen, door de K.V. van af het uur van haar geboorte gedaan om herziening van de pensioenen te bewerken, de revue zouden laten passeren. Met nimmer aflatende volharding hebben de achtereenvolgende besturen daartoe alle oirbare middelen gebruikt, doch steeds zonder succes.

Spoedig nadat de eerste pogingen waren mislukt nam men de zaak in eigen hand. Meende men in 1879 nog dat het verstrekken van toelagen op de oude pensioenen uitsluitend Staatszorg was — en was het dat ook eigenlijk niet? — en dat de vereniging alleen filantropisch werkzaam behoorde te zijn, op de Alg. Verg. van 1881 kwam een voorstel van Utrecht aan de orde, waarin werd voorgesteld de inkomsten van de vereniging, na aftrek van onvermijdelijke kosten, geheel te gebruiken voor een *bijslag* op de zeer lage pensioenen. Uiteraard voor zover betrokkenen deze

nodig hadden en verlangden. Op de Alg. Verg. van 1882 werd daarbij de beperking gesteld dat de bijslag in de eerste plaats zou worden gegeven aan leden, die geen hoger pensioen dan f 900 per jaar genoten.

Een grote moeilijkheid voor het bestuur was natuurlijk hoe een zo groot mogelijke billijkheid kon worden betracht. Onder de laagst gepensioneerden kwamen verschillenden voor die min of meer vermogend waren óf een betrekking bekleedden. Het bestuur stond hier voor een uiterst delicate zaak, die het naar eer en geweten vervulde, al was het niet altijd naar ieders genoegen. De bedragen waarom het hier ging waren niet onbelangrijk. Van 1888 tot 1902 werd jaarlijks soms f 8000 voor dit doel uitgekeerd. Bovendien hebben de besturen altijd nog ruimte gevonden voor uitkeringen aan behoeftige weduwen en wezen, alsmede voor steun ingeval van ziekte of overlijden. Zo werd in de eerste 25 jaar, behalve f 130.000 aan bijslagen, ook nog f 37.000 voor het andere doel uitgekeerd. Dit alles was alleen mogelijk door het grote kapitaal door Koning Willem III geschonken. Als men nagaat dat de contributies over dit tijdvak rond f 35.000 bedroegen en de inkomsten uit kapitaal f 175.000, dan wordt het duidelijk welke betekenis de „Koninklijke gift” voor het charitatief werk van de K.V. heeft gehad.

Door het uitsterven van de zeer laag en laag gepensioneerden en door overheidsvoorzieningen nam de bijslag na 1902 geleidelijk af, doch zij werd tot in 1926 nog verleend.

De geneeskundige verzorging

Verscheidene pogingen zijn door de K.V. gedaan om geneeskundige verzorging van staatswege te verkrijgen, althans in de garnizoenen waar een militaire ziekeninrichting was gevestigd. Deze pogingen leken in 1880 met succes te worden bekroond. Op 15 nov. 1879 werd door de toenmalige Minister van Oorlog bepaald dat m.i.v. 1 jan. 1880 een proef van 6 maanden zou worden gehouden, waarbij gepensioneerden, lid van de K.V. en wonende in 's-Gravenhage, Breda of Haarlem, in het genot werden gesteld van geneesmiddelen, te verstrekken uit de garnizoensapotheken op recepten van de gewone geneesheer, mits aan de farmaceutische dienst voor de extra werkzaamheden hieraan verbonden, een vergoeding zou worden betaald. Ofschoon deze proef als geslaagd mocht worden beschouwd kon de defini-

tieve uitvoering van deze maatregel, ook voor andere garnizoenen, niet doorgaan, omdat de Minister er bezwaar tegen maakte de kosten (f 2000 à f 2200) op de begroting te brengen. Toch liet de gedachte van een dergelijke hulpverlening in het algemeen de leden niet los. Op de Alg. Verg. van 1897 kwam een voorstel aan de orde tot oprichting van een naast de K.V. staand Ziekenfonds. De Commissie, die daartoe werd benoemd, stelde daartoe een ontwerp samen, doch dit kon geen genade verwerven, noch van het bestuur, noch van de Alg. Verg. van 1898, omdat men twijfelde aan de levensvatbaarheid en te grote risico's vreesde voor de K.V.

Thans is de geneeskundige verzorging van de gepensioneerden opnieuw actueel. De te verwachten ziektekostenregeling voor het burgeroverheids-personeel was voor de K.V. aanleiding zich op 28 november 1964 tot de minister van defensie te wenden met een verzoekschrift, waarin Z. Exc. werd verzocht t.z.t. een soortgelijke regeling te willen doen treffen voor de gepensioneerde militairen, op basis van vrijwilligheid. Hierop werd onder dagtekening van 26 jan. 1965 een gunstig antwoord ontvangen, zodat thans alle kans bestaat dat deze oude wens van de K.V. in vervulling zal gaan.

Slechts zeer summier hebben wij in het bovenstaande de betekenis van de „Koninklijke Vereniging” kunnen schetsen. Veel wat alleszins vermeldenswaard zou zijn geweest, moesten wij terzijde laten. Wij willen tot slot nog even stilstaan bij de K.V. van deze tijd. Nog altijd is de hechte band met het Vorstenhuis bewaard. H.M. Koningin Juliana is thans haar Beschermvrouwe en Z.K.H. Prins Bernhard haar Ere-Voorzitter. De „Koninklijke gift”, in de loop der jaren vermeerderd met talrijke legaten en schenkingen, is ongeschonden bewaard en verspreidt nog altijd zijn zegen in de kring van de ondersteunden van dit ogenblik.

Men vraagt wel eens of deze ondersteuning thans nog wel zo nodig zijn, gezien de uitgebreide

sociale maatregelen van deze tijd en na de inwerkingtreding van de Alg. Bijstandswet. Men verliest dan uit het oog dat het hier in hoofdzaak weduwen en wezen betreft uit een *officiersmilieu*, die zich daarin onmogelijk zouden kunnen handhaven zonder de bijzondere hulp, die de K.V. verleent. Niemand uit onze kringen zou in onze stand kunnen blijven leven, wanneer hij of zij over geen ander inkomen beschikte dan het AOP of AWP. Ook de ABW beoogt geenszins ver boven deze basis te gaan. Vandaar dat de laatste jaren nog ongeveer f 15,— *per lid* voor ondersteuning werd uitgekeerd.

De K.V. is niet vertegenwoordigd in het Georganiseerd Overleg. Zij onderhoudt evenwel goede contacten met de officierenverenigingen die daarin wel zijn vertegenwoordigd. Verder heeft zij toegang tot de „hearings” van de „Vaste Commissie voor Ambtenarenzaken en Pensioenen uit de Tweede Kamer”. Zij heeft zich tot deze gewend toen de Pensioenmaatregelen 1963 in behandeling kwamen en werd ook nu weer in gehoor ontvangen door deze Commissie, waarbij o.a. de belangen van de weduwen, die na het 65e levensjaar van hun echtgenoot met deze zijn gehuwd en geen weduwenpensioen ontvangen, werden bepleit, alsmede de kwestie van de *functionele aanpassing* van de pensioenen naar voren werd gebracht. Wat dit laatste punt betreft ontstaat er gaandeweg een aanmerkelijk verschil tussen de huidige en de vroegere pensioenen, ook bij dezelfde rang en dezelfde diensttijd.

Onze „Koninklijke Vereniging” telt thans meer leden (960) dan zij ooit heeft gehad en omvat alle gepensioneerde „Generaals” en de overgrote meerderheid van de verdere opper- en hoofdofficieren. Voorts wordt zij nog altijd gesteund door een groot aantal actieve officieren in de vorm van een buitengewoon lidmaatschap.

Belangstellenden kunnen zich voor verdere inlichtingen wenden tot het Secretariaat, Waalsdorperweg 185 te 's-Gravenhage.

Beveiliging van achtergebieden

door D. B. DE JONG, *Brigade-Generaal der Infanterie*

Inleiding

Voor een groot deel van de lezers is het achtergebied — meen ik — een nog wat vaag begrip zonder veel inhoud. Zeker, men weet wel, dat het achtergebied van een zelfstandig legerkorps het gebied omvat, gelegen tussen de scheidingslijnen met de neveneenheden, de achtergrens van de vóórdivisies en de achtergrens van het legerkorps, maar daarbij blijft het dan. Toch is het nuttig over het achtergebied met zijn vele en veelsoortige facetten wat meer te weten, vooral ook omdat thans in buitenlandse militaire tijdschriften aan het achtergebied steeds meer aandacht wordt geschonken, waarbij de belangrijkheid van dit gebied wordt geaccentueerd. En dit is ook begrijpelijk, daar men in het achtergebied een groot aantal organen aantreft die van vitaal belang zijn voor de bevelvoering over en de instandhouding van de gevechtseenheden, en die de vijand — voornamelijk in de vorm van infiltraties en luchtlandingsacties — zal trachten te neutraliseren om een zo groot mogelijke desorganisatie in het achtergebied te bewerkstelligen.

Het probleem is nu welke maatregelen tegen deze vijandelijke dreiging kunnen en moeten worden getroffen, waarbij dan tevens de meest doelmatig te achten commandostructuur en organisatievorm kan worden overwogen. Bij de uitwerking daarvan is in dit artikel het vertrouwde patroon van de hoofdfactoren van de besluitvorming gevolgd: opdracht, terrein (en weer), vijand en eigen optreden.

Tot slot van deze korte inleiding zij opgemerkt, dat bij de hier ontwikkelde structurele bouw van het achtergebied is uitgegaan van een zelfstandig legerkorps, waarbij evenwel wordt gemeend dat vele hier in beschouwing genomen facetten evenzeer van toepassing zijn op achtergebieden in groter verband.

Opdracht

De formulering van de opdracht is heel simpel: „beveiliging van het achtergebied”. De beantwoording van de vraag: „op welke wijze” is ech-

ter minder eenvoudig, alleen al zodra men zich realiseert welk een veelheid en verscheidenheid van organen men in dit achtergebied aantreft; organen, die van essentieel belang zijn voor de commandovoering over en de instandhouding van de gevechtseenheden.

- verkeersregelingscentra;
- commandoposten van grote staven;
- De belangrijkste van deze organen zijn:
- verbindingcentra;
- eventuele kernwapeninzetmiddelen en -opslagplaatsen;
- organen, deel uitmakende van bepaalde luchtverdedigingssystemen;
- logistieke en administratieve diensten.

Verder zijn er uiteraard in het achtergebied steeds bepaalde objecten, die bijzondere aandacht verdienen, bv. vliegvelden, hoofdaanvoeren afvoerwegen (met inbegrip van het onderhoud en herstel), bruggen en veren, energiebronnen alsmede in tactisch opzicht belangrijke terreinen, waarbij inbegrepen terreinen gunstig voor vijandelijke infiltraties en luchtlandingen. Het moge duidelijk zijn, dat de gestelde opdracht in wezen inhoudt: het zeker stellen van het zo ongestoord mogelijk functioneren van de hiervoor genoemde organen, gepaard gaande met het ondersteunen van de primaire taak van het legerkorps door de legerkorpscommandant te ontlasten van alle aangelegenheden die niet rechtstreeks verband houden met het voeren van het gevecht en door ervoor te zorgen, dat in geval van calamiteiten in het achtergebied de voortzetting van het gevecht zo goed mogelijk wordt gewaarborgd.

Terrein

Voor wat betreft het terrein zal — in dit zo algemeen mogelijk gestelde artikel — moeten worden volstaan met opmerkingen van algemene aard, zonder hierbij evenwel aan de belangrijkheid van de factor terrein (en weer) te kort te willen doen.

Reeds is gewezen op de invloed van eventueel in het achtergebied gelegen vliegvelden, van het

wegennet (met inbegrip van bruggen, veren, viaducten e.d.) en de mogelijkheden van infiltraties en luchtlandingen.

Voor het wegennet speelt in velerlei opzicht een belangrijke rol, in het bijzonder met het oog op snel en mobiel optreden van reserves, lokaties voor logistieke installaties met de vereiste spreidingsgraad, verkeersregelings- en omleidingsmogelijkheden ter bevordering van een vlotte verplaatsing van troepen, installaties en voorraden door en binnen het achtergebied.

Vijand

Voor wat betreft het mogelijk optreden van de vijand in het achtergebied wordt de aandacht gevestigd op de volgende essentiële punten:

— in het kader van de huidige gevechtsvoering moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid van ver doorgedrongen vijandelijke grondtroepen, zij het ook veelal van relatief geringe sterkte en min of meer geïsoleerd optredend;

— binnen ongeveer 24 uur vóór de verwachte aankomst van de vijandelijke voorste echelons kan de inzet van luchtlandingstroepen worden verwacht, zo dicht mogelijk bij de te veroveren objecten en met het primaire doel het handhaven van het tempo van de grondaanval; voor deze actie van min of meer groot formaat kan gebruik worden gemaakt van parachutisten, of van met helikopters gelande eenheden;

— de vijandelijke aanvallen kunnen worden voorafgegaan en gesteund door de inzet van kernwapens, alsmede door de inzet van chemische wapens tot diep in het achtergebied, in het bijzonder op de reeds eerder genoemde organen van de bevelvoering in de ruimste zin bedoeld;

— sabotageactiviteiten door al of niet door de lucht getransporteerde eenheden, alsmede door incidenteel optreden van partijgangers en vijfde colonne tegen de genoemde vitale organen.

De sterkte van deze vijandelijke inzetmiddelen voor de directe ondersteuning van de grondoperaties en voor het veroorzaken van verwarring in en achter onze linies zal voor elk concreet geval telkenmale door de vijand moeten worden overwogen, omdat de bepalende factoren steeds verschillend van omvang en belang zullen zijn. In het bijzonder zal hier ook de mate van belangrijkheid van het terrein een grote rol spelen. Gelet op de kwetsbaarheid van transportvliegtuigen en vooral van de helikopters, alsmede op

de wenselijkheid, de verrassing zo groot mogelijk te doen zijn, zal zoveel mogelijk worden gestreefd naar nadering door de lucht bij duisternis en het uitvoeren van de landingen zelf ook bij duisternis of in de ochtendschemering.

Eigen optreden

Algemeen

Het eigen optreden en de daaruit voortvloeiende behoefte aan troepen en middelen zal uiteraard moeten worden afgeleid uit de analysering van de gestelde opdracht, het terrein en het mogelijk optreden van de vijand.

Tegen luchtlandingen en infiltraties

De grootste bedreiging vormen de vijandelijke luchtlandingstroepen en infiltraties van enig formaat in het achtergebied. Succesvol optreden hiertegen vereist:

— een voortdurende waakzaamheid en paraatheid;

— een goed inlichtingen-, waarnemings- en waarschuwingssysteem;

— snel en agressief aangrijpen, in beginsel v.w.b. de luchtlandingstroepen op het voor de vijand meest kwetsbare moment, namelijk tijdens en direct na de landing, voordat de vijand gelegenheid krijgt zich te organiseren en te versterken.

De daartoe in het achtergebied te nemen maatregelen zijn voornamelijk:

— goede nabijbeveiliging/verdediging van de objecten, troepenlokaties, logistieke installaties, commandoposten, e.d.;

— indirecte beveiliging d.m.v. waarneming en patrouillegang, vooral t.a.v. mogelijke afwerpen en landingsterreinen nabij de voor de vijand belangrijkste doelen;

— een goed verbindingssysteem met het oog op het zeker stellen van snelle waarschuwing en alarmering;

— snel inzetbare mobiele lokale reserves, opgesteld nabij te beveiligen objecten en/of mogelijke landingsplaatsen;

— een mobiele, centraal opgestelde, algemene achtergebiedsreserve, sterk genoeg om het te verwachten vijandelijk optreden tijdig en volledig te kunnen neutraliseren.

Bovendien zal het verbindingssysteem ervoor moeten zorgen, dat waarschuwingen omtrent vijandelijke luchtactiviteit snel kunnen worden

doorgegeven aan de gevechtsleidingsorganen en de daaronder ressorterende luchtverdedigingsstrijdkrachten.

Verder zullen — waar mogelijk — de meest waarschijnlijke afwerp- en landingsterreinen onbruikbaar moeten worden gemaakt d.m.v. hindernissen en het plaatsen van obstakels; voorts moet ook worden gezorgd voor het versperren van de naderingswegen naar de belangrijkste objecten, zonder dat hierdoor evenwel het eigen mobiel optreden en de logistieke ondersteuning worden belemmerd.

Tegen vijandelijke inzet van kern- en chemische wapens

De hiertegen te treffen maatregelen zijn gelijk aan de in de voorschriften vastgestelde maatregelen van defensieve en organisatorische aard op het gebied van de NBC-bescherming, -waarschuwing en -alarmering, alsmede op het gebied van de rampenbestrijding; uiteraard voor zover nodig aangepast aan bijzondere omstandigheden in het bewuste achtergebied.

Tegen sabotageactiviteiten

Tijdig en doeltreffend optreden tegen deze soort activiteiten is primair afhankelijk van een effectief werkend inlichtingensysteem, waarbij profijt dient te worden getrokken van bestaande civiele organisaties, in het bijzonder van het politieapparaat.

Het optreden zelf zal veelal dienen te geschieden in het kader van de nabijverdediging en indirecte beveiliging.

Structurele bouw

Troepen en middelen

Uit de voorgaande uiteenzetting moge het duidelijk zijn, dat — behalve de door de niet-gevechtseenheden zelf te verzorgen nabijverdediging — voor de algemene beveiliging van het achtergebied (met inbegrip van de indirecte lokale beveiliging) mobiele gevechtseenheden nodig zijn ter vorming van de reeds eerder genoemde lokale reserves en de centraal opgestelde algemene gebiedsreserve.

Voor de lokale reserve wordt hierbij voor elke reserve gedacht aan een gemotoriseerd infanteriebataljon (zo mogelijk versterkt met tanks), waarvan voortdurend één compagnie volledig gevechtsklaar „in de startblokken” staat en waar-

bij dit bataljon tevens de indirecte beveiliging d.m.v. waarnemingsposten en patrouillegang verzorgt.

Voor wat betreft het aantal lokale reserves en de sterkte en samenstelling van de algemene gebiedsreserve zij opgemerkt, dat één en ander geval voor geval moet worden beoordeeld op basis van de grootte van het gebied, de mogelijkheden van de vijand, de belangrijkheid van bepaalde terreingedeelten, installaties, enz.

Hierbij zij echter wél gesteld, dat slechts een minimum aan gevechtseenheden ter beschikking zal kunnen worden gesteld, en dat daarbij de structuur en organisatie in het achtergebied zodanig zullen moeten zijn opgebouwd, dat voor bepaalde gevechtseenheden inzet buiten dit gebied steeds mogelijk moet blijven zónder ontwrichting van het achtergebied.

Aard van de maatregelen

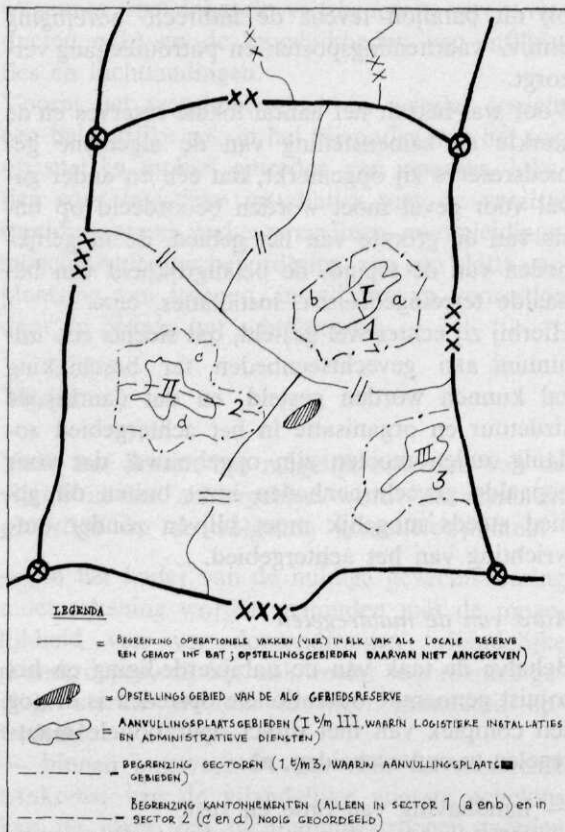
Behalve de taak van de nabijverdediging en het zojuist genoemde operationele optreden is er nog een complex van niet direct operationele maatregelen te onderscheiden, nl.:

- handhaving van orde en rust;
- NBC-bescherming, -waarschuwing en -alarmering;
- rampenbestrijding;
- legering van troepen en installaties;
- verplaatsing van troepen, installaties en voorraden door en binnen het achtergebied;
- regeling van het lokale interne verkeer;
- regeling van de verbindingen;
- verwerven en beschikbaar stellen van burgerwerkkrachten en civiele installaties.

Bij deze maatregelen zal uiteraard nauwe samenwerking met de plaatselijke autoriteiten en organen het effect aanzienlijk kunnen verhogen.

Voorgestelde structuur

Teneinde een zo groot mogelijke flexibiliteit te bewerkstelligen, bij gewijzigde omstandigheden een ontwrichting in het achtergebied te voorkomen en de commandanten van de gevechtseenheden in staat te stellen zich volledig te wijden aan hun operationele opdracht: het vernietigen van de in het achtergebied opererende vijand, dienen m.i. de structuur en organisatie van dit gebied primair te worden gebaseerd op het bestaan van de twee scherp van elkaar verschillende complexen van maatregelen, namelijk van operationele en van niet direct operationele aard.

Afb. 1 Structuur van een achtergebied

Derhalve wordt voorgesteld het achtergebied onder te verdelen in een aantal *operationele vakken*, gelijk aan het aantal nodig geachte lokale reserves; de commandanten van deze reserves treden dan op als vakcommandanten. Zodra de algemene gebiedsreserve in één van deze vakken wordt ingezet, krijgt de commandant van deze algemene reserve automatisch onder bevel de lokale reserve, die ter plaatse de vijandelijke formatie reeds heeft aangegrepen en gelokaliseerd. In het achtergebied van een zelfstandig legerkorps zal zich een aantal aanvullingsplaatsgebieden bevinden en een aantal overige diensten. Voorgesteld wordt deze te groeperen in een aantal *sectoren*, waarbij in elke sector één van de commandanten van de logistieke staven/eenheden (lieft op een zo hoog mogelijk niveau) als sectorcommandant wordt aangewezen en wordt belast met de regeling en uitvoering van de maatregelen van niet direct operationele aard. Deze sectorcommandant is verder — ter bevordering van een goede uitvoering van de taken en in het bijzonder uit hoofde van een goede coördinatie v.w.b. nabijverdediging en rampenbestrijding — bevoegd zijn sector in kantonementen onder te verdelen.

Voor wat betreft de begrenzing van de vakken en sectoren zij opgemerkt, dat het zeker aanbeveling verdient zoveel mogelijk natuurlijke grenzen te kiezen en het samenvallen van grenzen te bevorderen. De vakgrenzen worden evenwel hoofdzakelijk bepaald op grond van tactische argumenten, gedicteerd door het terrein, de vijandige mogelijkheden en de eigen middelen en mogelijkheden. Bij de sectorgrenzen spelen echter de reeds eerder genoemde „gebiedshuishoudelijke” maatregelen (waaronder NBC-aspecten, rampenbestrijding, objectnabijverdediging, verkeersaspecten en legering) de voornaamste rol, waarbij een nauwe samenwerking met de territoriale autoriteiten een eerste vereiste is. Uit dien hoofde zal zoveel mogelijk moeten worden gestreefd naar een aanpassing van deze sectorgrenzen aan de gebiedsindeling, behorende bij de territoriale structuur. Afhankelijk van de ligging van de installaties en diensten zal het in de regel niet nodig zijn het gehele achtergebied in sectoren onder te verdelen.

Uit het vorenstaande volgt, dat slechts zeer incidenteel gedeelten van vak- en sectorgrenzen zullen samenvallen.

Schema

Teneinde een en ander te illustreren is in afb. 1 een schema gegeven, waarop de indeling van een achtergebied in operationele vakken en met enkele sectoren is aangeduid.

Bevelvoering

Om nu het aantal ondercommandanten van de legerkorpscommandant zo klein mogelijk te houden en deze commandant met zijn staf meer in staat te stellen „vooruit” te blijven zien, is één commando, dat het gehele achtergebied met al zijn facetten overkoepelt, gewenst. Deze commandant van het achtergebied zal daarbij bevelsbevoegdheid bezitten, zowel over de commandant van de algemene gebiedsreserve en de vakcommandanten, als over de sectorcommandanten. Zijn staf zal zijn georganiseerd als elke staf op dat niveau, maar er dient een aantal bijzondere stafelementen te worden opgenomen. Behalve een speciale stafsectie NBC, een sectie Rampenbestrijding en een sectie Verkeer worden nog nodig geoordeeld:

— een aantal sectorgroepen (van geringe sterkte), bestemd om de staf van een aangewezen

sectorcommandant te versterken met het oog op de bijzondere sectoraangelegenheden en om een waarborg te scheppen voor een 24-uursdienst; — een aantal liaisongroepen, niet alleen t.b.v. uitzending naar hogere en nevenstaven, doch ook voor liaison met civiele autoriteiten en op incidentele basis met bv. de belangrijkste operationele eenheid in het achtergebied.

Door deze gedachte staforganisatie behoeven de staven van de gevechtseenheden en van de logistieke groeperingen geen enkele organieke uitbreiding te ondergaan.

Om mogelijke misvatting te voorkomen zij hier aangetekend, dat bij deze opzet de commandant achtergebied géén logistiek en/of administratief beleid voert; de logistieke en administratieve directieven van de legerkorpscommandant gaan rechtstreeks naar de logistieke groepscommandant van het betrokken wapen/dienstvak of naar de commandant(en) van de administratieve organen. De taak van de commandant achtergebied is, ervoor te zorgen dat deze directieven resultaten afwerpen, primair door het zeker stellen van het functioneren van de desbetreffende logistieke en administratieve staven en diensten.

Verbindingen

Het behoeft geen nader betoog, dat deze organisatie in het achtergebied slechts aan haar doelstelling kan beantwoorden, indien aldaar een doelmatig en bedrijfszeker verbindingssysteem is opgebouwd.

Nu kan voor meldingen van welke aard ook, gebruik worden gemaakt van het bestaande civiele communicatiesysteem, temeer daar vele meldingen toch al in eerste instantie afkomstig zullen zijn van plaatselijke gezagsorganen in geval van optreden op eigen of bevriend territorium. Verder zal het afhankelijk zijn van de aard en de capaciteit van het militaire verbindingssysteem (in het bijzonder het deel dat is bestemd voor de logistieke en administratieve diensten), in hoeverre de overige behoefte aan communicatie in het achtergebied zonder noemenswaard bezwaar kan worden opgenomen en verwerkt.

Voor wat betreft de behoefte in het kader van het operationeel optreden zal er geen verschil zijn met andere eenheden van vrijwel gelijke sterkte en samenstelling, zij het dat de grootte van het achtergebied een belangrijke verzwarende rol speelt. De oplossing hiervoor zal echter kun-

nen worden gevonden in de mogelijkheid tot afsplitsing uit de staf van de commandant achtergebied van een mobiele commandopost van geringe sterkte en met de vereiste verbindingssystemen.

Samenvatting

De beveiliging van het achtergebied is primair een vraagstuk van doelmatige *structuur en organisatie*, enerzijds gericht op de eis van snelle meldingen en snelle en tijdige acties in klein dan wel in groter verband, anderzijds op de eis van een zo ongestoord mogelijk functioneren van de voor de voor de bevelvoering over en de instandhouding van de gevechtseenheden zo belangrijke organen in het achtergebied.

Welke structuur en organisatie in het achtergebied ook moege worden gekozen, steeds zal aan de volgende *eisen* moeten worden voldaan:

- een goed inlichtingen-, waarnemings- en waarschuwingssysteem;
- nauwe samenwerking met de plaatselijke gezags- en uitvoerende organen;
- volledige mobiliteit van de operationele eenheden.

Bij het overwegen van de vraag welke structuur en organisatie in het achtergebied het meest doelmatig kunnen worden geacht, zijn de volgende *uitgangspunten* essentieel:

- de commandant achtergebied heeft generlei bemoeienis met logistieke en administratieve beleidsaangelegenheden;
- teneinde de logistieke en administratieve diensten in staat te stellen hun functionele taak zo ongestoord en zo volledig mogelijk te blijven vervullen, behoeven deze diensten uitsluitend te zorgen voor eigen nabijverdediging;
- de operationele eenheden ten dienste van de algemene beveiliging van het achtergebied moeten zonder door de legerkorpscommandant buiten het achtergebied kunnen worden ingezet;
- het grote verschil in aard van de operationele en niet direct operationele maatregelen dient in structuur en organisatie te worden verdisconterd op straffe van chaos in het achtergebied.

De veelheid van facetten van uiteenlopende aard in het achtergebied van een zelfstandig legerkorps noopt tot het instellen van een *afzonderlijk commando*, waardoor in het bijzonder het volgende wordt bereikt:

- het ontlasten van de legerkorpscommandant van alle aangelegenheden die niet direct verband houden met het legerkorpsgevecht;
- een meer gerichte en gespecialiseerde voorbereidingsmogelijkheid in vredetijd;
- een minder groot gevaar van ontwrichting en verwarring in geval van vijandelijk optreden in de rug van de gevechtseenheden;
- in algemene zin een grotere mate van flexibiliteit.

Het raamwerk van de voorgestelde structuur en organisatie bestaat uit een indeling in:

- operationele vakken op basis van het nodig geachte aantal lokale reserves, elk ter sterkte van een gemotoriseerd infanteriebataljon.
- sectoren op basis van de lokaties van de logistieke en administratieve diensten en van overige voor de bevelvoering van belang zijnde organen; zonodig kunnen deze sectoren nog worden onderverdeeld in kantonnementen.

Nieuwe uitgave

The Ardennes: Battle of the Bulge, door H. M. Cole, 720 blz., geïll. Uitg.: Office of the Chief of Military History United States Army, Department of the Army, Washington, 1965. Prijs: \$ 7,50.

Op 30 mei jl. is bovengenoemd lijvig boekwerk verschenen als 60e deel in de geschiedschrijving van het Amerikaanse leger in de Tweede Wereldoorlog. Het vormt het 8e deel in de serie „*The European theater of operations*”. Aan de publikatie zijn meer dan 10 jaren historisch onderzoek door de schrijver voorafgegaan. Daarbij deed zich de gelukkige omstandigheid voor dat reeds in december 1944, toen de gevechten nog in volle gang waren, het bijzonder grote geschiedkundige belang werd onderkend. De legergeschiedschrijvers van de betrokken eenheden begonnen onmiddellijk na de veldslag met het verzamelen van interviews ter aanvulling van de gegevens in de legerarchieven. Daarbij werden eerst de ervaringen en meningen van geallieerde deelnemers op schrift gesteld. Voorts werden de staven en commandanten van de verslagen Duitse eenheden bijeengebracht, een unicum voor de geschiedschrijving. Daar de ondergang van het Duitse leger toch al vaststond waren de Duitse officieren opmerkelijk openhartig.

De schrijver had derhalve de beschikking over een buitengewoon grote hoeveelheid interessante gegevens en hij heeft er ten volle gebruik van gemaakt. Zijn boek is geen saaie geschiedschrijving geworden met veel opsommingen van feiten, doch een bijzonder boeiend relaas, dat zich door zijn levendige trant als het ware in één adem laat uitlezen. Het is verlucht met bijna 100 foto's, 4 schetsen en 10 duidelijke kaarten. Toch is het oppervlakkig, daarvoor staan wel de goede naam van schrijver en uitgever borg.

Het boek begint met het ontstaan en de ontwikkeling van Hitlers plan voor een tegenaanval door de Ardennen met Antwerpen als doel; het geeft vervolgens een beeld van de strijdkrachten, het terrein en de voorbereidingen van de Duitsers. Schr. gaat daarbij uitvoerig in op het falen van de geallieerde inlichtingendiensten, die de tegenstander ernstig hebben onderschat; die zich baseerden op wat de vijand waarschijnlijk zou gaan doen, zonder rekening te houden met diens mogelijkheden. Schr. zegt daar-

over: „American and British had looked in a mirror for the enemy and seen there only the reflection of their own intentions”.

Daarna volgt de beschrijving van de Duitse aanvallen en de reacties van de geallieerden daarop. Duidelijk komt daarin naar voren de vastbeslotenheid van de geallieerden van generaal tot soldaat om de Duitsers te stoppen. Het boek geeft een goed beeld van de onoverzichtelijkheid in vele situaties, de „fog of war” en van de hardnekkige weerstand op knooppunten van wegen die voor de uitvoering van het Duitse plan van bijzonder groot belang waren. Het bevat ook een uitgebreid verslag van de gevechten om St. Vith, dat weliswaar voor de geallieerden verloren ging, doch waar de verdedigers een geheel Duits legerkorps tijdelijk wisten te stoppen. De vertraging die de Duitsers daar werd opgelegd was een fatale streep door hun tijdschema en gaf o.m. XVIII Airborne Corps de hard nodige tijd om zich voor een goed gecoördineerde verdediging in te richten.

Uiteraard wordt de nodige aandacht besteed aan de gevechten rond Bastogne, de insluiting en de geconcentreerde aanvallen van de Duitsers, alsmede de tegenaanval door III U.S. Corps. Vervolgens worden de gevechten aan Maas, Salm en Ourthe beschreven en volgt een voortreffelijke epiloog, waarin de voornaamste aspecten van de Battle of the Bulge worden geresumeerd en de plaats van deze veldslag in het totaal van de Tweede Wereldoorlog wordt bepaald.

De schrijver is erin geslaagd de grote lijn te blijven volgen en een duidelijke beschouwing te geven van de moeilijkheden, beoordelingen van de toestand en besluiten van commandanten op de verschillende niveaus, zowel van geallieerde als van Duitse zijde. Hij weet echter ook de problemen op compagnies-, peletons- en lagere niveaus op fascinerende wijze uit te beelden.

Tenslotte dient zeker te worden vermeld de voortreffelijke beschrijving van de samenwerking tussen infanterie, cavalerie en artillerie in alle fasen van de veldslag alsmede van het optreden van kleine eenheden, dat door het ontbreken van een aangesloten frontlijn een bijzonder aspect had.

Al met al een boek dat duidelijk uitsteekt boven het merendeel van de geschriften over de Battle of the Bulge. Lezing wordt ten zeerste aanbevolen. v.d.L.

De waarde van de bajonet in het moderne gevecht

door J. J. NORTIER, Luitenant-Kolonel der Infanterie

In het artikel „Infanterie van morgen”¹ spreekt schrijver zich uit voor het behoud van de bajonet als steekwapen. Hij raakt daarbij het nut van dit wapen in het moderne gevecht, een onderwerp dat in de afgelopen jaren de gedachten van velen, zowel in binnen- als buitenland, heeft beziggehouden.

Tegen de regels in beginnend met een démasqué, zij aangegeven, dat steller dezès weinig of geen waarde hecht aan de bajonet als wapen voor het moderne gevecht. Dit standpunt zal hierna worden toegelicht.

De bajonet begon zijn lange leven in de 17e eeuw. Het wapen was de opvolger van de piek die, gehanteerd door piekeniers, was bedoeld als een beveiliging van de herladende musketiers. Met de invoering van de bajonet verdween de piekenier van het gevechtsveld en de infanterie kreeg de beschikking over een geweer met bajonet; de kogel voor de lange afstand en de bajonet, gebruikt als steekwapen, voor de korte afstand. Door de ontwikkeling van lichte, snelvurende, bedrijfszekere en accurate infanteriewapens, zijn de beweegredenen, die destijds hebben geleid tot het invoeren van de bajonet, komen te vervallen. Moderne infanterie behoeft, opgesteld in carréformaties, geen cavalarieaanvallen af te slaan. De gesloten formaties hebben plaatsgemaakt voor spreiding en volkomen aan het terrein aangepaste, open groeperingen.

De huidige combinatie van lichte infanteriewapens kan zowel bij stormaanval als handgemeen alles doen, wat in vroeger tijden van de bajonet werd verwacht. In vergelijking met de bajonet heeft de kogel een veel grotere uitwerking, een langere reikwijdte en, als gevolg van de (semi) automatische vuurmogelijkheid, het niet te onderschatten vermogen om snel na elkaar, of zelfs gelijktijdig, verschillende doelen te treffen. Het gebruik van de bajonet is slechts mogelijk uit een ongedekte houding; ook op grond hiervan verdienen andere middelen de voorkeur boven steek, kolfslag, enz. Daarenboven geeft deze niet-gedekte houding diverse tegenstanders ruimschoots gelegenheid hun vuurwapen te gebruiken.

Bij de gevechtshandelingen van de laatste tientallen jaren heeft de bajonet een te verwaarlozen rol gespeeld. In de Eerste Wereldoorlog waren, ondanks de stellingoorlog, bajonetwonden dermate zeldzaam, dat aparte statistieken van deze verwondingen niet zijn aangehouden. Zo rubriceren Engelse statistische gegevens de bajonetverwondingen onder de 1,02% van „Diversen en Ongevallen”. Uit de Tweede Wereldoorlog zijn geen afzonderlijke cijfers voor wat betreft de door bajonetten toegebrachte verwondingen bekend. Studies van Generaal Marshall wezen uit, dat de Amerikaanse infanterist zich gewoonlijk zo spoedig mogelijk van zijn bajonet ontdoed. De uit vakliteratuur bekende aanval van captain Millett op heuvel 180 (Korea), waarbij 18 van de 47 verliezen werden toegebracht met de bajonet, moet als hoge uitzondering worden beschouwd.

Hoewel de gebruiksfrequentie van de bajonet niet ten volle kan worden aangemerkt als bepalend voor de waarde van het wapen, geeft een en ander wel te denken. In de enkele gevallen, dat de bajonet met goed resultaat daadwerkelijk werd gebruikt, kan het behaalde succes met evenveel recht worden beschouwd als onmiddellijk gevolg van agressief leiderschap, goed moreel en juiste gevechtsbereidheid.

Diverse commandanten achten de bajonet van onschatbare waarde voor het eigen moreel en van groot belang voor de zo zeer gewenste agressiviteit. Bajonetoefeningen vertonen dikwijls een totaal ander beeld, nl. een veelal zinloos uitvoeren van „drill”-bewegingen, die het verband met het werkelijke gevecht vrijwel volledig missen. Zelfs indien de opleiding feilloos zou verlopen, bestaat geen enkele reden om aan te nemen, dat moreel en aanvalslust worden aangekweekt of behouden door oefening met, of gebruik van, één speciaal wapen. Deze factoren zijn het resultaat van een juiste totaalopleiding.

De mening, dat de vijand ernstig wordt gedemoraliseerd door het zien en het gebruik van onze bajonetten, is eveneens onhoudbaar. Voor zover de tegenstander inderdaad kan waarnemen of de bajonetten al dan niet zijn opgeplant,

¹ *Mil. Spect.* 134(1965)(2)51

zal dit feit op zich zelf zijn moreel niet aantasten. Factoren, die daarbij wél een rol spelen, zijn vuuroverwicht, agressiviteit, de vaste wil om de vijand te vernietigen, o.a. tot uiting komend in de voorwaartse beweging. Niet het „koude staal” maar de totale wapenwerking is beslissend. Hoe (schot, handgranaat, vlammenwerper, dolk, pionierschop, rupsband, bajonet) de tegenstander wordt vernietigd is voor deze niet belangrijk. Slechts de wetenschap dat, op welke wijze dan ook, zijn vernietiging aanstaande is, legt gewicht in de schaal.

De tactische voorschriften (zie o.a. VS 7-265, Tirailleurscompagnie) geven aan, dat de infanterie door haar stootkracht de vernietiging van de vijand voltooit. Deze stootkracht manifesteert zich in het nabijgevecht. Voor dit nabijgevecht staat, behalve de bajonet, een uitgebreid assortiment van middelen ter beschikking, variërend van de meest moderne wapens tot primitieve middelen als de vuist en de soldatenschoen. In dit geheel van middelen is de bajonet slechts één enkel en technisch zeer onvolmaakt wapen. De principes van het geweervechten gaan uitsluitend ervan uit, dat de tegenstander tegenover onze bajonet ook zijn steekwapen zal stellen, hetgeen op zijn zachtst uitgedrukt, een ietwat optimistische veronderstelling mag heten. Mocht, zo-

als dikwijls door fervente voorstanders van de bajonet aangevoerd, het geweer als vuurwapen weigeren, c.q. het magazijn leeg zijn, dan valt niet aan te nemen, dat ook de tegenstander in soortgelijke ongunstige omstandigheden zal verkeren. Daarenboven dient in aanmerking te worden genomen, dat de man nimmer alleen, doch met een aantal teamgenoten het nabijgevecht aangaat en dat weigeringen en lege magazijnen kunnen worden beperkt door een juiste opleiding.

Het voorschrift Geweervechten noemt bij acties tijdens duisternis, bij infiltratieopdrachten of wanneer geheimhouding moet worden bewaard, de bajonet het geluidloze verrassingswapen bij uitstek. Ook in deze gevallen staan echter de infanterist diverse middelen ter beschikking en gewoonlijk geschiedt het geruisloos doden van een tegenstander zelfs niet door middel van een wapen van aanzienlijke lengte als het geweer met opgeplaatste bajonet. Indien onder bijzondere omstandigheden mag worden gevuld, kan elk steek- of slagwapen de bajonet vervangen en zelfs met méér kans op succes.

Hoewel bij de infanterie behoefte kan blijven bestaan aan een mes, c.q. dolk, te gebruiken voor verschillende doeleinden, is de rol van de geweer-bajonetcombinatie als steekwapen voor het moderne gevecht te verwaarlozen.

Nieuwe uitgave

Principles of astronautics, door M. Vertregt, 2e herz. dr., 339 blz., 87 afb., 47 tab. Uitg.: Elsevier Publishing Company, Amsterdam, 1965. Prijs: f 25,—.

Schr. behandelt en verklaart de principes waarop de verplaatsing van een voorwerp naar en in de ruimte berust. Zijn opzet is, een inzicht te geven in de problemen die naar voren komen bij het verwezenlijken van de ruimtevaart, met inbegrip van de interplanetaire reizen. Ongeveer een derde deel van de inhoud wordt aan de karakteristieken van een raket, van zijn voortdrijving (motor en brandstofdading) en van zijn beweging gewijd. Daarna worden de voorwaarden besproken waaraan moet worden voldaan om een voorwerp te doen ontsnappen naar de ruimte en de kenmerken van de algemene baan die zal worden gevolgd. Het laatste gedeelte behandelt dan de bewegingsproblemen in de ruimte, de interplanetaire banen en de omstandigheden die

op de planeten het hoofd moeten worden geboden.

Het boek heeft een logische en overzichtelijke opbouw. Het vraagt echter een gevorderde wiskundige kennis van de lezer, kan evenwel met voorbijgaan van de meer gecompliceerde wiskundige afleidingen worden gelezen.

Zoals in meer in de Engelse taal geschreven boeken komt ook hier het gebruik van een dubbel-eenhedenstelsel de leesbaarheid niet ten goede, zij het dan dat de Engels-Amerikaanse eenheden tussen haakjes werden geplaatst.

Het boek verdient te worden gelezen door de moderne officier die, *zonder* zich te specialiseren, iets meer exacts wil weten van de beweging van de geleide en niet-geleide projectielen, hun mogelijkheden en beperkingen. Voor de in de ruimtevaart geïnteresseerde lezer kan het worden aanbevolen in verband met de hierboven aangegeven algemene opzet van de behandelde stof.

T.Z.

Het luchtkussenvoertuig en zijn mogelijke militaire toepassingen

door A. M. BECKERS, *Majoor van de Koninklijke Luchtmacht*

II. Mogelijke militaire toepassingen

Uit het voorgaande zal het duidelijk zijn geworden dat het luchtkussenvoertuig bezig is snel een vaste plaats in de grote rij van transportmiddelen in te nemen. De praktische toepasbaarheid is bij de vele bestaande uitvoeringen reeds bewezen. In verschillende landen, met name in Engeland, Amerika en Zweden en zeer waarschijnlijk ook in de Sovjet-Unie worden de mogelijke militaire toepassingen reeds ernstig bestudeerd. Het lijkt mij daarom nuttig hier in het kort weer te geven voor welke militaire toepassingen het luchtkussenvoertuig hier in het Westen en speciaal in Nederland, in aanmerking komt. Voorts lijkt het mij gewenst globaal aan te duiden welke gevaren er dreigen van de kant van Rusland indien dat land op grote schaal van luchtkussenvoertuigen gebruik zou gaan maken. Bij de behandeling van de toepassingen zullen de drie krijgsmachtdelen onder de loep worden genomen. Hierbij zal eerst de toepassing onzerzijds worden gezien; daarna zal de mogelijke dreiging worden beschouwd.

Toepassing van het LKV bij de marine

Voor de marine zijn de twee belangrijkste eigenschappen van de LKV'n de hoge snelheid van het voertuig en de mogelijkheid om boven het water of in zeer ondiep water te opereren. De hoge snelheid van de LKV'n is in het bijzonder een belangrijk facet, omdat bij de bovenwaterschepen van conventionele constructie, de huidige maximumsnelheden nagenoeg niet meer kunnen worden opgevoerd. In feite is een poging om de weerstand van de scheepsromp te verkleinen door tussen het water en de romp een luchtfilm aan te brengen, aanleiding geweest voor de experimenten met de luchtkussenvoertuigen. Het zal zonder meer duidelijk zijn dat een hoge snelheid de flexibiliteit van de strijdkrachten sterk vergroot; het zal dan immers mogelijk zijn zeestrijdkrachten op korte termijn van het ene naar het andere strijdtoneel

te verplaatsen. Bovendien maakt hoge snelheid de bovenwaterschepen aanzienlijk minder kwetsbaar voor aanvallen met onderzeeboten en oppervlakte-eenheden, en voorts zullen aanvallen met GW's op de zeer snel bewegende doelen zeer moeilijk zijn. Uiteraard blijft het mogelijk de LKV'n aan te vallen met vliegtuigen. Het grote gevaar dat marine-eenheden bedreigt, te worden aangevallen met nucleaire wapens, wordt voorts sterk verminderd omdat kleine, dodelijke LKV'n zeer ver verspreid kunnen optreden, maar toch, indien noodzakelijk, snel kunnen worden geconcentreerd.

Het is duidelijk dat uit het oogpunt van snelheid de overschakeling van conventionele bovenwaterschepen op LKV'n voor de marine bijzonder interessant is. Van de andere kant is het ook duidelijk dat het nog niet mogelijk is om alle maritieme taken door LKV'n te laten uitvoeren. De zeewaardigheid van de grootste bestaande LKV'n, de SRN-3 en de VA-6, beide militaire, min of meer experimentele, voertuigen, is nog niet erg groot en golven hoger dan 1,50 m tot 2 m kunnen met deze voertuigen zeker nog niet worden genomen. Er staan echter grotere projecten op stapel. Het 170-tons voertuig de SRN-4, dat een laadvermogen heeft van 50 t, moet een aanzienlijk betere zeewaardigheid bezitten. Voor de VA-4, een project van dezelfde orde van grootte, geldt hetzelfde. Beide voertuigen ontwikkelen een maximumsnelheid van ongeveer 100 knopen. Toch zullen ook deze voertuigen niet alle taken van de conventionele middelen van de marine kunnen overnemen, al was het alleen maar uit een oogpunt van de financiële mogelijkheden.

Niettemin zou het interessant zijn te bezien of de kostbare, grote en vrij kwetsbare vliegdekschepen kunnen worden vervangen door een flottielje van 6 tot 12 kleine LKV'n ieder bestemd om 3 tot 6 vliegtuigen aan boord te nemen. Men zal zich wellicht afvragen wat dan wel de afmetingen van dergelijke LKV'n moe-

ten zijn. Deze kunnen m.i. betrekkelijk klein zijn. Het lijkt mij mogelijk dat LKV'n die opereren met een snelheid van 100 knopen, vliegtuigen kunnen opvangen op een vliegdek van ca. 50 m. Een dergelijk „dispersed” vliegdek-schip zou, vooral door zijn snelheid, vrijwel niet kwetsbaar zijn voor vijandelijke aanvallen. Een aantrekkelijk punt bij de operatie met deze vliegdek-LKV'n zou bovendien zijn, dat de LKV'n tijdens de landing hun koers kunnen vasthouden, onafhankelijk van de windrichting. De LKV'n zijn namelijk aan precies dezelfde windkrachten onderhevig als de landende vliegtuigen. Een uitgebreide studie over dit onderwerp zal uiteraard nog vele vraagstukken naar voren brengen. Problemen op het gebied van verbinding, bevoorrading en commandovoering zullen daarbij wel een grote rol spelen. Daarom wil ik mij verder aan minder Jules-Verne-achtige veronderstellingen wagen en mij bepalen tot het onderzoek naar reële mogelijke toepassingen.

In de eerste plaats zal weer de wijze waarop de grote snelheid van de LKV'n kan worden uitgebuit onder de loep worden genomen. Hierbij valt direct het oog op één van de belangrijkste taken van de zeestrijdkrachten, nl. de bestrijding van onderzeeboten. Hoge snelheid is voor deze taak een vereiste. Dit wordt sterk gedemonstreerd door de middelen die hiervoor worden ingezet, t.w. hefschroefvliegtuigen, onderzeebootbestrijdingsvliegtuigen en snelle jagers of anti-onderzeebootfregatten. Met deze middelen wordt veelal in een min of meer gezamenlijk optreden de bestrijding tegen onderzeeboten ondernomen. Hefschroefvliegtuigen zijn zeer geschikt voor de opsporing; het uitschakelen van de onderzeers geschiedt meestal door de jager of het onderzeebootbestrijdingsvliegtuig. LKV'n met een laadvermogen van 12 t, waarvan de SRN-3 en VA-3 een voorbeeld zijn, kunnen een grote hoeveelheid apparatuur en bewapening en bovendien een aantal specialisten meevoeren voor de opsporing en de bestrijding van onderzeeboten. De snelheid waarmee de operaties kunnen worden uitgevoerd benadert die van hefschroefvliegtuigen en overtreft die van jagers verre. Daarenboven is het vermogen om onder alle weersomstandigheden te opereren bij het LKV aanzienlijk groter dan bij de vliegtuigen. Het zwakke punt bij het luchtkussenvoertuig is helaas nog de belemmering die wordt gevormd door golven hoger dan 1,50 tot 2 m. Hierin zal zeer zeker verbetering moeten komen zoals, naar verwach-

ting, bij het grotere LKV, de SRN-4, reeds het geval zal zijn. Toch zijn er ook nog mogelijkheden voor het lichte en kleine LKV. Dit voertuig heeft nl., gebruikt in de rol van normaal schip, een grote mate van zeewaardigheid. De LKV'n zijn hierbij ongeveer vergelijkbaar met vissersschepen, die ook veel slecht weer kunnen verdragen. Resumerend wil ik stellen dat bij de onderzeebootbestrijding het LKV een grote rol kan spelen.

Vervolgens dient de tweede belangrijke eigenschap van het LKV te worden gezien. Het LKV beweegt zich boven het water. In feite is dit de oorzaak van de grote snelheid waarmee het LKV kan opereren, maar behalve deze hoge snelheid biedt deze specifieke eigenschap van het LKV nog vele andere voordelen. Aan de diepte van het water is geen beperking gesteld; het is zelfs mogelijk om met een marine-LKV boven land te opereren. Het LKV heeft dan ook een typisch amfibisch karakter. Het LKV is verder vrijwel niet kwetsbaar voor het huidige type mijnen en zal waarschijnlijk in dit opzicht altijd minder kwetsbaar zijn dan de conventionele vaartuigen. Daarenboven is het luchtkussenvoertuig ook betrekkelijk veilig tegen aanvallen van onderzeeboten. Het LKV dat zich boven het water bevindt kan alleen door bovenwatermiddelen worden aangevallen. De geringe kwetsbaarheid voor mijnen en onderzeeboten zal weliswaar een tijdelijk karakter dragen omdat bij toepassing op grote schaal uiteraard een afweermiddel zal worden gevonden. Toch meen ik dat zeker de combinatie: opereren juist boven water met grote snelheid, aan deze voertuigen nog lang een grote mate van onkwetsbaarheid zal verlenen. Als laatste belangrijk voordeel van het LKV wil ik nog noemen de mogelijkheid om boven ijs te opereren. Dit spruit eigenlijk reeds voort uit het amfibisch karakter van het voertuig. Maar het lijkt mij, gezien de mogelijkheden van de potentiële tegenstander, toch de moeite waard om deze eigenschap speciaal te vermelden.

Uit deze beschouwing over de mogelijkheid om boven water te opereren, waardoor het voertuig slechts weinig kwetsbaar is voor onderzeeboten, blijkt eens te meer dat het LKV in het bijzonder lijkt voorbestemd te zijn om te gaan optreden als onderzeebootbestrijdingsvaartuig. Voorts springt onmiddellijk een andere mogelijkheid naar voren. Het voertuig is ook bijzonder geschikt voor de bestrijding van het mijnengevaar.

Het lijkt mij toe dat LKV'n van het type SRN-3 of VA-3 zonder meer kunnen worden ingezet ter vervanging van kustmijnenvegers. De grote snelheid waarmee de LKV'n kunnen opereren (al zal de operatiesnelheid door het te voeren sleeptuig aanzienlijk worden beperkt) maakt het mogelijk met een veel geringer aantal voertuigen dan tot nu toe het geval was een bepaald gebied te vegen, waarbij het risico voor deze LKV'n aanzienlijk kleiner is dan dat bij de bestaande kustmijnenvegers. Uiteraard kunnen de grotere LKV'n worden ingezet ter vervanging van de grotere mijnenvegers.

Verder is voor het LKV nog een zeer belangrijke taak weggelegd in ondiepe wateren. Het LKV is bij uitstek geschikt om boven water en eventueel droog liggende stukken zandbank of moerassen te opereren. Hier kan het LKV bijzonder goed dienst doen als transportmiddel. Het kan onafhankelijk van vaarroutes opereren, ondervindt niet of nauwelijks hinder van het getij en kan, speciaal bij een vlak strand zoals wij dat in Nederland kennen, volkomen onafhankelijk van havenfaciliteiten opereren. Uit deze eigenschappen vloeien vanzelfsprekend grote mogelijkheden voort voor de inschakeling van het LKV bij de bevoorrading in oorlogstijd, als de havenfaciliteiten onbruikbaar zijn geworden. Bij de toepassingen van de LKV'n is tot op heden vooral op dit aspect de nadruk gelegd. Hierop aansluitend komen wij vanzelf terecht in het amfibische operatiegebied, waar zowel de zee-strijdkrachten als de grondstrijdkrachten opereren. Het is duidelijk dat de meeste huidige landingsvaartuigen met succes door LKV'n zouden kunnen worden vervangen. Obstakels beneden het waterniveau zouden dan geen belemmeringen meer vormen en obstakels boven water zouden ook meestal door de LKV'n kunnen worden genomen. De troepen kunnen met LKV'n op het strand of zelfs verder landinwaarts worden afgezet. De grote snelheid waarmee de LKV'n opereren zou het bovendien mogelijk maken een groot aantal troepen of een grote hoeveelheid materieel in een korte tijd op een landingsplaats af te zetten.

Resumerend kunnen wij dus stellen dat er bij de marine de volgende praktische toepassingsmogelijkheden bestaan:

- a. anti-onderzeebootvaartuig;
- b. mijnenveger;
- c. transportschip, speciaal daar waar havenfaciliteiten ontbreken;

d. transportschip in niet bevaarbare gebieden, zoals rivierdelta's en gebieden vergelijkbaar met de Waddenzee;

e. landingsvaartuig.

Behalve de bovengenoemde toepassingen bestaat er, zoals gezegd, ook nog de mogelijkheid dat LKV'n zullen optreden als vliegdekschip. Deze mogelijkheid lijkt mij echter nog niet op korte termijn te realiseren.

Toepassing van het LKV bij de grondstrijdkrachten

In de voorgaande bespreking over mogelijke toepassingen van het LKV bij de marine zijn wij terechtgekomen in het grensgebied tussen zee-strijdkrachten en landstrijdkrachten, de amfibische operaties. Hierbij spelen de operaties zich af op zee en op het land. Het is goed te bedenken dat bijna alle ontwikkelingen van luchtkussenvoertuigen tot nu toe zijn bestemd voor operaties boven water. Steeds wordt ook voornamelijk gesproken over de hoogte van de golven die kunnen worden genomen. Maar hoewel de LKV'n tot nu toe grotendeels boven zee worden gebruikt, wordt toch wel degelijk gedacht aan gebruik op het land. De LKV'n zijn echter vrij grote voertuigen en hebben derhalve vrij veel manoeuvreerruimte nodig. Er is nog een andere reden waarom de LKV'n aanvankelijk alleen boven water werden gebruikt. De LKV'n opereerden op zeer geringe hoogte boven het water en konden in het begin in het geheel geen obstakels nemen en alleen bij gladde zee opereren. Door de toepassing van de flexibele spleetafsluiting, gescheiden petticoatsysteem en compartimentering van de luchtkamer werd de vrije hoogte tussen romp en water groter, maar, en dat is het belangrijkste, ook de obstakelhoogte die kan worden overwonnen werd steeds groter. Deze kan reeds worden gesteld op 1 tot 1,5 m voor LKV'n van het type SRN-3 en VA-3.

Alvorens nu de toepassingsmogelijkheden bij de grondstrijdkrachten te bezien lijkt het mij gewenst eerst vast te stellen welke typische eigenschappen van het LKV dit voertuig geschikt maken voor gebruik bij dit deel van de krijgsmacht. De belangrijkste eigenschappen zijn de volgende:

- a. het luchtkussenvoertuig kan bewegen boven elke oppervlakte, mits het terrein niet te erg ge-

- accidenteerd is en indien er voldoende manoeuvreerruimte is;
- b. het luchtkussenvoertuig kan zich met grote snelheid verplaatsen;
- c. het gewicht en de grootte van het LKV zijn, gegeven voldoende manoeuvreerruimte, nageoeg onbeperkt;
- d. vergeleken met vliegtuigen en hefschroefvliegtuigen is het LKV eenvoudig te bedienen en te onderhouden en weinig kwetsbaar.

Dit zijn dus (afgezien van het laatste kernmerk) grotendeels eigenschappen die bij de normale voertuigen die de landmacht in gebruik heeft ontbreken. Dat wil echter niet zeggen dat alle voertuigen bij de grondstrijdkrachten nu maar moeten worden vervangen door LKV'n.

Als wij even bij de verschillende eigenschappen blijven stilstaan zal dit zeker duidelijk worden.

Het LKV opereert boven het terrein. Als wij de eerste eigenschap, het vermogen om boven ieder oppervlak te opereren, nader bezien, valt onmiddellijk op dat aan enkele belangrijke eisen moet worden voldaan. Er moet voldoende manoeuvreerruimte zijn en het terrein mag niet te geaccidenteerd zijn. Met het LKV kan dus niet worden geopereerd op de normale verkeerswegen en waterwegen, in bebouwde kommen, in bergterrein of in bosgebied. Er kan ook niet mee worden geopereerd indien de obstakelhoogte groter is dan 1 tot 1,5 m. Bosrijke omgeving en steden zijn ook om deze redenen niet geschikt voor LKV'n. Verder kunnen deze voertuigen ook geen diepe afgronden overschrijden, zodat rivierovergangen bij diep ingesneden rivierbeddingen een belemmering vormen.

Met deze opsomming van de gebieden waar het LKV niet kan opereren, ziet het er op het eerste gezicht somber uit voor de toekomstmogelijkheden van het LKV bij de landstrijdkrachten. Een nadere beschouwing van de terreinen waar operaties met LKV'n wél mogelijk zijn, toont echter aan dat, ondanks de hiervoor geschetste belemmeringen, die zeker nog niet volledig zijn, er wel degelijk mogelijkheden overblijven voor operaties met LKV'n. De terreinen die zich uitstekend lenen voor LKV-operaties zijn de uitgestrekte vlakten van West- en Noord-Europa die zich voortzetten in de steppen van Noord-Rusland, de moerassen en moerasachtige terreinen in hetzelfde gebied en de rivierdelta-gebieden en kuststroken. Vooral deze laatste gebieden zijn uitermate geschikt voor LKV'n om-

dat buiten gebaande wegen met andere voertuigen niet kan worden geopereerd. Zonder hier op de specifieke eisen van de gewenste LKV'n vooruit te lopen, lijkt het dat bij de NAVO-strijdkrachten, speciaal in het noordelijke deel van de centrale sector, een goede toepassingsmogelijkheid voor het militaire LKV is weggelegd.

De snelheid van het LKV. De snelheden waarmee de LKV'n kunnen opereren kunnen worden vergeleken met die van helikopters, lichte legervliegtuigen en transportvliegtuigen. Het zal dus duidelijk zijn, dat de LKV'n een aanzienlijke snelheidsoverschot hebben boven de huidige aan het land gebonden transportvoertuigen. Uit de vergelijking met hefschroefvliegtuigen en lichte legervliegtuigen zal men zich wellicht afvragen of het nu nodig of gewenst is een nieuw type voertuig in te voeren als reeds een ander transportmiddel, het vliegtuig of hefschroefvliegtuig, bestaat. Zoals bekend worden vliegtuigen echter ernstig in hun mogelijkheden beperkt bij slecht weer. Deze beperkingen gelden niet voor het LKV. Het luchtkussenvoertuig kan opereren op dezelfde wijze en onder dezelfde omstandigheden als een normaal vliegtuig. Dat houdt dus in dat bij slecht zicht uiteraard met beperkte snelheid moet worden geopereerd. Tenslotte kan men zich afvragen of de grote snelheid wel zo uitermate belangrijk is. Het antwoord op deze vraag moet bevestigend luiden. Ik meen dat het niet nodig is hiervoor alle argumenten aan te voeren. Op een belangrijk aspect in een mogelijke toekomstige oorlog die, welke middelen ook zullen worden gebruikt, in ieder geval onder de dreiging van nucleaire wapens zal worden gevoerd, wil ik echter wijzen. Steeds zal men erop bedacht moeten zijn om een concentratie van strijdkrachten zoveel mogelijk te vermijden. Indien een aanval gelanceerd gaat worden zal men pas op het laatste moment de strijdkrachten voor de beslissende slag samentrekken. Zo spoedig mogelijk daarna dienen deze strijdkrachten zich weer te verspreiden. Hierbij kunnen de LKV'n die met grote snelheid boven geschikt terrein kunnen opereren, een beslissende rol spelen.

Onbeperkt gewicht en grootte van het LKV. Dit is de derde belangrijke eigenschap waardoor dit type voertuig sterk afwijkt van de conventionele transportmiddelen van de grondstrijdkrachten. Aan een voertuig dat aan wegen is gebonden zullen uiteraard limiterende afmetin-

gen moeten worden gesteld. Men denke hierbij bv. aan de problemen die ontstaan bij het gebruik van tankopleggers. Als men echter over een voertuig beschikt dat onafhankelijk van het weggennet kan opereren, dan kan een dergelijk voertuig nagenoeg onbepaald groot worden uitgevoerd. Ook vergeleken met de vliegtuigen en hefschroefvliegtuigen kan worden gesteld dat de vervoerscapaciteit van de LKV'n enkele malen groter is dan die van de huidige luchttransportmiddelen, in gebruik bij de grondstrijdkrachten.

Eenvoudige bediening. Tenslotte nog de laatste eigenschap, eenvoudige bediening, gemakkelijk onderhoud en, in vergelijking met vliegtuigen of hefschroefvliegtuigen, aanzienlijk geringere kwetsbaarheid. Bij de beschouwing van de verschillende eigenschappen van het LKV zijn deze voertuigen reeds meermalen met vliegtuigen vergeleken. Juist de grotere eenvoud en de meer robuuste constructie maken het LKV bij uitstek geschikt om een deel van de taken van het vliegtuig of hefschroefvliegtuig in gebruik bij de grondstrijdkrachten over te nemen. Bij nadere beschouwing zal het duidelijk zijn dat niet alle taken van de vliegtuigen kunnen worden overgenomen. Dit geldt echter in dezelfde mate voor de landvoertuigen. Ook deze zullen niet geheel door de LKV'n kunnen worden vervangen.

Thans lijkt het mij gewenst nader te specificeren waarvoor de LKV'n wél kunnen worden gebruikt. Het is daarbij noodzakelijk eerst aan te geven, welke taken door de LKV'n niet kunnen worden overgenomen. De LKV'n kunnen de gepantserde voertuigen en gevechtsmiddelen niet vervangen. De gepantserde voertuigen paren een groot gewicht (zware bepantsering en grote vuurkracht) aan kleine afmetingen. Zou men deze eigenschappen willen combineren met LKV'n dan zou men moeten komen tot zeer grote luchtkussendrukken. Dit is technisch voorlopig onuitvoerbaar tenzij men genoeg wil nemen met een bijzonder kleine vrije hoogte boven het terrein. De doorschrijdbaarheid van het terrein wordt dan echter nagenoeg nihil. Bovendien zou bij de zeer hoge luchtkussendrukken de gronderosie onder het voertuig waarschijnlijk ook een grote belemmering vormen. De gronderosie vormt reeds een aanzienlijk probleem bij het gebruik van LKV'n met lage drukken. Naast en achter de voertuigen ontwikkelen zich enorme stofwolken. Door zijn opvallende nadering is het LKV als snel verkenningervoertuig dan ook on-

geschikt. Vliegtuigen en conventionele verkenningervoertuigen blijven derhalve hun specifieke taken op dit gebied behouden. Tenslotte zullen de LKV'n ook niet de normale gebruiksvoertuigen zoals 3- en 5-tonners, jeeps en soortgelijke middelen die bij de grondstrijdkrachten in groten getale aanwezig zijn, kunnen vervangen, want hoewel de LKV'n eenvoudig te bedienen en te onderhouden zijn, vereisen ze nog altijd meer specialisatie dan voornoemde gebruiksvoertuigen.

Bij toepassingen van de LKV'n bij de grondstrijdkrachten lijkt mij de volgende onderverdeling mogelijk:

- a. LKV voor personeelvervoer;
- b. LKV voor vervoer van tanks;
- c. LKV voor logistieke ondersteuning.

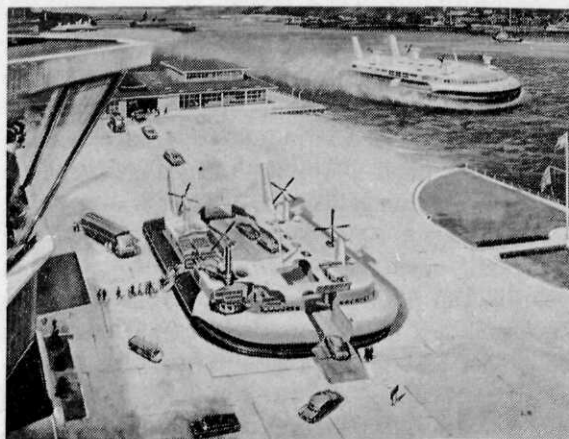
De verschillende toepassingen zullen nu achtereenvolgens in het kort worden besproken.

LKV voor personeelvervoer. Ook in een toekomstige oorlog zal de infanterie een belangrijke rol blijven spelen. Bij een belangrijke aanval zullen grote concentraties nodig zijn en toch moet zoveel mogelijk worden vermeden dat een belangrijk atoomdoel wordt gevormd. Zoals reeds gezegd, zijn zeer snelle concentratie voor de aanval en onmiddellijke verspreiding na de aanval noodzakelijk. Dit geldt echter uiteraard in dezelfde mate voor de verdediging van een bedreigd punt. Ook hier kan door snelle concentratie van strijdkrachten worden voorkomen dat een vijand succes boekt. Het LKV dat een volledig peloton met de benodigde uitrusting met een snelheid van meer dan 100 km/h kan vervoeren, vindt hier een ideale toepassingsmogelijkheid. Een LKV vergelijkbaar met de SRN-2 Mk-2, dat obstakels tot ongeveer 1,50 m kan nemen en 12,2 t vracht of 88 tot 170 passagiers, afhankelijk van de klasse-indeling, met een kruissnelheid van 130 km/h kan vervoeren, moet zeker geschikt zijn om een volledig uitgerust infanteriepeloton en meer te verplaatsen. Behalve de grote snelheid waarmee deze troepen kunnen worden verplaatst, speelt ook het feit dat de troepen onafhankelijk van mogelijk versperde wegen kunnen worden verplaatst een grote rol. Uiteraard moet het terrein zich lenen voor het gebruik van LKV'n. Het lijkt daarom raadzaam voor militaire LKV'n voorzieningen te treffen, zodat het LKV ook in minder gunstige terreinomstandigheden nog kan opereren. Hierbij kan bv. worden gedacht aan een aandrijfwiél dat

voor de voortbeweging zorgt als de manoeuvreerruimte te klein is, of als in het terrein hellingen voorkomen die met de normale voortstuwingsmiddelen niet zijn te nemen. Vanzelfsprekend wordt hierbij het grootste deel van het voertuig gedragen door het luchtkussen, de grondweerstand van het voertuig is hier dus miniem.

LKV voor het vervoer van tanks. Tanks hebben, zoals algemeen bekend, een groot terreindoorschrijdend vermogen. Drassige grond en moerassen vormen echter een ernstige belemmering en de snelheid waarmee deze voertuigen zich in het terrein verplaatsen kan niet groot worden genoemd. Een LKV waarmee een eenheid van 3 tanks tegelijkertijd kan worden vervoerd, zou zeker een belangrijke bijdrage kunnen leveren tot de snelle concentratie van een formidabele slagkracht. Dergelijke LKV'n horen zeker tot de reële mogelijkheden. Het ontwerp van de VA-4, een 100-tons LKV, en de SRN-4, een 165-tons LKV, zouden voor dit doel reeds kunnen worden gebruikt. Zij zouden echter specifiek aan het doel, vervoer van tanks en andere zware voertuigen, moeten worden aangepast. Een belangrijke toepassing hierbij zou voorts het vervoer van tanks achter het front zijn. Tot nu toe moeten deze voertuigen met onhandelbare, wegversperrende tankopleggers naar het strijdtoneel worden vervoerd. Daarbij is het nog de vraag of de wegen in oorlogstijd nog voor voertuigen bruikbaar zijn. Er is dus alles voor te zeggen om los van verkeerswegen met grote snelheid te kunnen opereren. Moeilijke rivierovergangen horen hierbij ook tot het verleden, althans voor zover glooiende oevers bij deze overgangen aanwezig zijn of kunnen worden aangelegd.

Afb. 20 Een „artist's impression” van de SRN-4 in de toepassing als logistiek voertuig, hier in een civiele versie

Het logistieke LKV. De logistieke ondersteuning van de strijdende eenheden is tot nu toe steeds een beperkend element geweest bij militaire operaties. Een geweldig logistiek apparaat moet de strijdende eenheden ondersteunen. Het transport van de goederen naar het front speelt hierbij een enorm grote rol. Het merendeel van de voertuigen in gebruik bij de grondstrijdkrachten wordt dan ook gebruikt voor de aan- of afvoer van goederen. De snelheid waarmee de aanvoer geschiedt is belangrijk. Voor een heel klein deel wordt deze snelheid, in speciale gevallen, vergroot door aanvoer door de lucht. Maar aan dit luchtvervoer kleven nadelen; één van de belangrijkste is de min of meer grote afhankelijkheid van de weersomstandigheden. Het leeuwedeel van het logistieke vervoer vindt echter nog plaats over de weg, waarbij de aanvoersnelheid gemiddeld zeker niet boven de 40 à 50 km/h komt. Het is de grote vraag of transport over de normale verkeerswegen in oorlogstijd wel mogelijk is. Wij behoeven hier slechts te denken aan kleine versperringen die grote belemmeringen voor normaal verkeer kunnen vormen. Verder zou ook het vluchtelingenprobleem het verkeer wel eens ernstig kunnen belemmeren. Daarenboven zal een deel van de wegen ook voor normale civiele doeleinden moeten worden gebruikt. Het is dan ook zeer waarschijnlijk dat de verkeersaders het knelpunt zullen worden in de logistieke ondersteuning. Het LKV kan hier een oplossing bieden in terreinen waar dergelijke voertuigen kunnen opereren (zie afb. 20). Het zou bovendien mogelijk zijn in enigszins vlakke terreinen, brede ongebaande obstakelvrije stroken aan te leggen, waar grote LKV'n met laadvermogen van 100 t en meer met snelheden van 100 tot 200 km/h opereren. Ook hier behoeven rivieroverschrijdingen geen beperkingen op te leveren.

Algemene toepassingen. Alle hiervoor genoemde voertuigen kunnen ook bij landingsoperaties worden gebruikt. De voertuigen geschikt voor het vervoer van personeel zullen, gezien hun betrekkelijk geringe afmetingen, waarschijnlijk hiervoor het meest in aanmerking komen. Zonder twijfel bezitten echter alle hiervoor besproken voertuigen een amfibisch karakter. Verder meen ik dat de LKV'n een heel belangrijke rol kunnen spelen bij de snelle verplaatsing van onderdelen en materieel van uit de vredesopstellingen naar de oorlogsopstellingen. De grote verkeerschaos die dan mag worden verwacht, zou hierbij kunnen worden vermeden. De reactietijd op een

eventuele aanval zou bij gebruik van deze snelle vervoersmiddelen drastisch kunnen worden bekort.

Toepassing van het LKV bij de luchtmacht

Is er ook een taak voor het luchtkussenvoertuig weggelegd bij de luchtmacht? Het is onwaarschijnlijk dat het LKV moderne jagers, bommenwerpers en intercontinentale transportvliegtuigen zal vervangen. De positie van dit laatste vliegtuig, maar meer speciaal het korte-afstand-transportvliegtuig, zal echter zeker het eerst worden bedreigd. Het is daarom reeds denkbaar dat een deel van de transporttaken door het LKV zal worden overgenomen, zoals in feite reeds is besproken bij de behandeling van de mogelijke LKV'n voor de grondstrijdkrachten. Voorts zullen speciaal de transporthefgeschroefvliegtuigen door de LKV'n kunnen worden vervangen. Het wezen van de luchtmacht zal er echter niet door veranderen, ten hoogste zullen bepaalde taken die niet specifiek op het gebied van de luchtmacht liggen, door de andere delen van de krijgsmacht worden overgenomen. Het principe van het luchtkussenvoertuig moet zeker niet aan een bepaald deel van de strijdkrachten worden gekoppeld. Het is wel waar dat de eerste Engelse LKV'n een bewijs van luchtwaardigheid hebben gekregen van het ministerie van luchtvaart, maar daarom hoeft het gebruik van luchtkussenvoertuigen toch niet speciaal aan de luchtmacht voorbehouden te blijven. Uit de behandeling van het voorgaande blijkt dit duidelijk. De luchtkussenvoertuigen moeten dan ook worden gezien als middelen ter ondersteuning van de operaties van een bepaald krijgsmachtdeel op dezelfde wijze als waarop tot nu vrachtauto's en andere transportmiddelen worden gebruikt.

In de eerste plaats gaan bij toepassingen in de luchtmacht de gedachten weer uit naar een logistiek vervoermiddel, waarmee de vliegbases snel kunnen worden bevoorrad als, door een ontreding van het bestaande wegennet, de normale bevoorrading niet mogelijk is. Het is echter onwaarschijnlijk dat bij een dergelijke situatie alleen het wegennet zou worden ontworpen en dat de vliegbases normaal zouden kunnen blijven opereren. In dat geval zou voorts nog altijd bevoorrading door de lucht mogelijk zijn. Toepassing van het LKV als logistiek ondersteuningsvoertuig biedt in deze omstandigheden derhalve weinig voordelen. De situatie wordt ge-

heel anders als het hele concept van de luchtmacht verandert. Thans is het nog steeds zo, dat grote moderne vliegbases onmisbaar zijn voor operaties van de luchtmacht. Bij de ontwikkeling van de vliegtuigen voor de toekomst wordt echter steeds meer gedacht aan VTOL of VSTOL vliegtuigen. Deze vliegtuigen kunnen eigenlijk overal starten en landen. Een zeer grote verspreiding van deze vliegtuigen is dus mogelijk, maar dit betekent tegelijkertijd een zeer grote flexibiliteit van de noodzakelijke ondersteunende elementen. Hier kan het LKV een belangrijke rol gaan spelen zoals bij de bevoorrading, het onderhoud, de verkeersleiding en de beveiliging van de kleine vliegtuiggroepen. Om de flexibiliteit van de VTOL-vliegtuigen goed te kunnen uitbuiten, kunnen de landingsterreinen onafhankelijk van het bestaande wegennet worden gekozen. Eventuele vernielingen en beschadigingen van het terrein tussen de kleine „dispersals” zullen de vliegoperaties nauwelijks beïnvloeden.

In plaats van de ontwikkeling in de richting van de VTOL of VSTOL is echter ook nog een heel andere mogelijkheid denkbaar. Het landingsgestel van het vliegtuig zou kunnen worden vervangen door een luchtkussen. Een dergelijk vliegtuig, waarvoor Lockheed een ontwerp heeft gemaakt, zou kunnen starten onafhankelijk van de kilometers lange betonnen startbanen. Enige voorbereiding voor de startruimte zou waarschijnlijk nog wel nodig zijn. Het is echter zeer goed denkbaar dat de luchtkussenvliegtuigen zouden starten op de talrijke wateroppervlakten die er in ons land en in het algemeen in Europa zijn te vinden. De Waddenzee en zelfs de Noordzee zouden hierbij als startruimte beschikbaar zijn. Onnodig te vermelden dat hierbij een grote mate van spreiding mogelijk zou zijn, waardoor de kwetsbaarheid van het luchtwapen aanzienlijk kleiner zou worden dan thans het geval is. Snelle verbindingsmiddelen zouden echter weer noodzakelijk zijn. Hierbij kunnen LKV'n een grote rol spelen; ook hefschroefvliegtuigen kunnen hierbij waarschijnlijk niet worden gemist.

Tenslotte zou ik nog een toepassingsmogelijkheid willen noemen, die reeds thans in belangrijke mate zou kunnen bijdragen tot de veiligheid van zowel de burger- als militaire luchtvaart. Tijdens start en landing van vliegtuigen staat steeds een brandweerauto gereed om te kunnen optreden als plotseling een ongeluk mocht gebeuren. De ongelukken die tijdens deze operaties vóórkomen gebeuren echter veelal juist buiten het terrein van

de vliegbasis. Een brandweerauto van het conventionele type zal het wrak dan veelal niet kunnen bereiken, speciaal als het terrein enigszins drassig is. Een luchtkussenvoertuig zou hier mogelijk een oplossing kunnen bieden, al was het misschien alleen maar als aanvulling op het bestaande brandweermaterieel. Voorts zouden LKV'n de reddingshelikopters kunnen vervangen.

Resumerend kan dus worden gesteld dat de taken van het vliegtuig niet kunnen worden overgenomen door het luchtkussenvoertuig, tenzij voor transport van personeel en materieel over korte afstanden. Bij de huidige conceptie, waarbij de luchtmacht opereert van zeer grote vliegbases, is nauwelijks behoefte aan logistieke LKV'n, daar het niet voorstelbaar is dat van deze bases nog normaal kan worden geopereerd, als het wegennet beschadigd is. Zeker ligt er een taak voor het LKV als brandweervoertuig op een basis en ter vervanging van de reddingshelikopters. Het LKV kan ook een grote rol gaan spelen bij operaties met VTOL-vliegtuigen. Bovendien is het mogelijk het landingsgestel van een vliegtuig te vervangen door een luchtkussen. De Waddenzee, al onze plassen en meren, en mogelijk de Noordzee, bieden startmogelijkheden voor deze vliegtuigen zodat een grote spreiding mogelijk is. LKV'n zouden ook dan gewenst zijn voor voorradings, onderhoud en andere diensten.

Mogelijk gebruik van luchtkussenvoertuigen door de Sovjet-Unie

Bij de afsluiting van de beschouwing over de militaire toepassingen van het LKV lijkt het mij goed even stil te blijven staan bij de mogelijkheid van toepassing van dit voertuig door de Sovjet-Unie. Grote mogelijkheden lijken er te bestaan bij de toepassing van LKV'n bij de Russische marine; LKV'n kunnen boven water opereren, maar wat misschien nog het belangrijkste is, zij kunnen ook boven ijs opereren. Weliswaar kunnen ook de Sovjets niet op korte termijn de hele bovenwatervloot vervangen door LKV'n, maar het is niet ondenkbaar dat grote offensieve LKV'n zullen worden gebouwd en gebruikt. Indien met deze LKV'n, mits in voldoende aantal aanwezig, op grote schaal offensief zou worden opgetreden, zou het wel eens zeer moeilijk kunnen worden te voorkomen, dat de Russische boven- en onderwatervloot ongehinderd de Atlantische en Stille Oceaan binnenvaart.

Grote gevaren schuilen er uiteraard ook in de ontwikkeling van luchtkussenlandingsvaartuigen door de Sovjets. De noordelijke flank van de NAVO zou daardoor zeer kwetsbaar worden.

Ook een toepassing van het LKV bij de grondstrijdkrachten van de Sovjet-Unie moet tot de mogelijkheden behoren. Vooral een logistiek LKV en een LKV voor vervoer van personeel lijken hiervoor in aanmerking te komen. Rusland zou hiermee tevens het probleem van een nog steeds betrekkelijk slecht ontwikkeld wegen- en spoorwegennet voor een belangrijk deel oplossen. Het zou mogelijk zijn met een groot aantal snel opererende LKV'n op zeer korte termijn de troepensterkte en de bewapening in het Westen snel aan te vullen met personeel en voorraden uit Centraal-Rusland. Dit element van verrassing mag zeker niet over het hoofd worden gezien. Bij een uitgebreide toepassing van LKV'n in het frontgebied zal onze tactiek moeten worden aangepast. Als voorbeeld wil ik hier slechts noemen de interdictie. Het zal zeer moeilijk zijn een oorlogstheater af te grendelen voor LKV'n. In ieder geval zal de doelkeuze aan dit type voertuigen moeten worden aangepast. De wijze van optreden van de Sovjet-luchtmacht zou bij de invoering van het LKV waarschijnlijk niet sterk veranderen. Door de grotere spreidingsmogelijkheid zouden de Sovjet-strijdkrachten evenwel minder kwetsbaar worden. De conclusie dat het LKV ook bij de Sovjet-luchtmacht voorlopig geen grote rol zal spelen, lijkt echter gewettigd.

Hoe staat het tenslotte met de ontwikkeling van het militaire LKV in Rusland? Helaas is hierover weinig bekend. Zoals reeds in het voorgaande is vermeld zijn in de burgersector enkele prototypes ontwikkeld. Wij kunnen er echter wel zeker van zijn dat militaire toepassingen zullen worden overwogen. Wij moeten ons ook niet verbazen, als het LKV bij de strijdkrachten in de Sovjet-Unie eerder zal worden ingevoerd dan in het Westen. De terreinomstandigheden, de grote afstanden en het betrekkelijk slecht ontwikkelde wegen- en spoorwegennet spelen hierbij een grote rol. Nog een andere overweging maakt het mogelijk dat het LKV in de Sovjet-strijdkrachten eerder zal worden ingevoerd dan in het Westen. Wij zijn geneigd naar perfectie te streven voordat een nieuwe vinding in praktijk wordt gebracht. In de Sovjet-Unie is men geneigd een bruikbaar object reeds aan de praktijk te toetsen. De ontwikkelingen op dit gebied in Rusland zullen dus nauwellettend in het oog moeten worden gehouden.

Slotbeschouwing

Na de voorgaande beschouwingen zal het duidelijk zijn dat het LKV praktische waarde heeft en dat er voor het militair gebruik van dit voertuig vele mogelijkheden zijn. De *juiste* waarde van het voertuig kan echter pas goed worden beoordeeld, als met het LKV intensief wordt opereerd. Het is dus zaak dat in Nederland spoedig over een militair LKV kan worden beschikt. Hoewel het mogelijk moet zijn om voor dit doel in Nederland een eigen LKV te ontwikkelen, lijkt

het voor een snelle realisatie meer voor de hand te liggen hiervoor een LKV in het buitenland aan te kopen. Een dergelijk voertuig zou ter beschikking moeten komen van een interservice-orgaan, vergelijkbaar met de FVRDE en IHTY in Engeland, waar het zo uitgebreid mogelijk kan worden beproefd. Het lijkt niet raadzaam om thans reeds een LKV bij één van de krijgsmachtdelen onder te brengen. Het grote gevaar bestaat dan dat het voertuig te eenzijdig wordt ingezet en dat vele nieuwe mogelijkheden van het LKV op die manier niet tot hun recht komen.

Nieuwe uitgaven

Introduction to strategy, door A. Beaufre, vert. door Major-General R. H. Barry, 138 blz. Uitg.: Faber & Faber, Londen, 1965. Prijs: 25/-.

In 1963 verscheen in Frankrijk (Armand Colin) het boek „Introduction à la Stratégie” van de Général d'Armée André Beaufre. Thans werd in Londen hiervan een bijzonder goede vertaling in het Engels uitgegeven. Het feit dat de Engelse taal voor velen gemakkelijker leest dan de Franse, moge als aanleiding tot de bespreking van deze uitgave worden gezien. Voor diegenen, die nog geen kennis hadden genomen van de oorspronkelijke versie, volgt hier een korte beschrijving van dit uitnemende werk.

Direct dient te worden opgemerkt, dat de inhoud van het boek ver uitgaat boven het door de titel geïmpliceerde. Het is geen „inleiding tot”, doch veeleer een „omvattende studie van” de strategie. Het Voorwoord werd geschreven door niemand minder dan de bekende auteur Liddell Hart. Na de „inleiding” volgen nog 5 hoofdstukken. In het eerste wordt het begrip „strategie” als zodanig onderzocht en een onderverdeling toegepast. In het tweede wordt dieper ingegaan op een deelgebied, traditioneel aangegeven als „militaire strategie”. Het derde hoofdstuk omvat de nuclaire strategie van de huidige tijd, en in het vierde wordt de aandacht gericht op de indirecte strategie, die door het begrip „koude oorlog” wel een bijzondere betekenis heeft gekregen. In het vijfde en laatste hoofdstuk tenslotte wordt, op basis van de in de voorgaande hoofdstukken getrokken deelconclusies, gekomen tot algemene gevolgtrekkingen.

Het werk blijft, ondanks de abstracte en beschouwelijke aard, steeds goed leesbaar en bevat een schat van kennis, die voor iedere officier — en in deze materie belangstellende burger! — van bijzonder veel nut kan zijn. Het lezen en bestuderen ervan kan dan ook ten zeerste worden aanbevolen.

R.H.

Taktische Übungen, door J. von Brunn, 1964 blz., tab., 2 krt. Uitg.: Wehr und Wissen Verlagsgesellschaft mbh, Darmstadt. Prijs: DM 14,60.

Een nuttig boek voor al diegenen, die uit hoofde van hun functie of uit persoonlijke belangstelling kennis willen nemen van Duitse opvattingen omtrent methodiek van het onderwijs in tactiek op bataljonsniveau. De zeer heldere en directe taal waarvan schr., zelf kolonel b.d., zich bedient, spreekt de lezer persoonlijk aan, laat geen ruimte voor misverstand omtrent zijn bedoelingen en beperkt zich rigoureuus tot het noodzakelijke en nuttige. Ofschoon niet zonder meer toepasselijk in Nederlandse verhoudingen, zullen toch bv. bataljonscommandanten die naar wegen zoeken om de officieren van hun eenheid op eenvoudige wijze tactisch te bekwamen, in dit eenvoudige boek vele waardevolle aanwijzingen aantreffen; al ware het slechts de opmerking in het eerste hoofdstuk, dat juist de commandant die geen systematisch en methodisch ondericht in tactiek kan geven het als zijn plicht moet beschouwen zichzelf hierin te oefenen.

Vanzelfsprekend zijn deze „tips” even waardevol voor diegenen, die op de onderwijsinrichtingen lessen in tactiek moeten geven.

v.L.

Uit de binnenlandse vakpers

Aspecten van het economisch handelen in de militaire organisatie

Volgens schr. treft men veelvuldig de opvatting aan dat er in het kader van de opbouw van het defensieapparaat geen of weinig ruimte zou bestaan voor het economisch criterium als medebeslissingsmotief. Ter bestrijding van dergelijke opvattingen en misverstanden worden vier relevante vragen in beschouwing genomen, nl:

1. voldoet de militaire organisatie aan de te stellen eisen vanuit het formele object der bedrijfseconomie?
2. welke verschillen treden er het meest op de voorgrond indien de civiele bedrijfshuishouding c.q. consumptiehuishouding en de militaire organisatie met elkaar worden vergeleken?
3. in hoeverre zijn deze verschillen relevant voor de integrale toepassing van economische beginselen?
4. tenslotte een summierere behandeling van de vraag: welke methode zou kunnen worden gevolgd om het economisch handelen in de militaire organisatie concrete gestalte te geven en welke praktische moeilijkheden moeten daartoe worden overwonnen?

Schr. tekent vooraf aan dat door de complexiteit van de aan de orde gestelde problemen het niet mogelijk is in dit artikel tot een in elk opzicht bevredigend antwoord te komen.

Bij de behandeling van de eerste vraag wordt gesteld dat toepassing van productiefactoren in de defensiesfeer onttrekking van deze middelen aan de civiele sfeer inhoudt. De schaarse-eigenschap van deze productiefactoren verandert daardoor niet. Ook in de militaire organisatie zelf komen de gevoterde kredieten zelden of nooit tegemoet aan de wensen, vervat in het strategisch-tactisch plan. De middelen zijn overigens ook op zeer uiteenlopende manieren te gebruiken. Het is om deze redenen dat de militaire organisatie kan worden begrepen onder het begrip huishouding, hetgeen impliceert de noodzaak tot economisch handelen.

Bij het onderzoek naar de verschillen tussen de civiele bedrijfshuishouding c.q. consumptiehuishouding en de militaire organisatie constateert prof. Bogaerts dat de defensiehuishouding niet volwaardig deelneemt aan het maatschappelijk economisch ruilproces. Slechts voor wat betreft haar „input” neemt zij deel aan het ruilverkeer. Hetgeen wordt voorgebracht (gevechtskracht) is niet voor de ruil bestemd en er ontstaat derhalve ook geen inkomen uit ruil.

Schr. is het oneens met de bewering dat de defensiehuishouding niet als een bedrijfshuishouding kan worden aangemerkt omdat het winststreven ontbreekt. Het winstmotief vormt naar zijn mening geen essentieel element in de definitie van bedrijfshuishouding. Door het ontbreken van winst ontbreken ten hoogste vraagstukken met betrekking tot het economisch handelen, voor zover deze verband houden met waardeoordelen over de vaststelling van het voor vertering beschikbare inkomen. Bij de „Public Utilities” ontbreekt het winstmotief eveneens,

maar deze worden in de literatuur over het algemeen tot de bedrijfshuishoudingen gerekend omdat zij volwaardig aan het economisch ruilproces deelnemen. Het economisch handelen in deze huishoudingen is — in tegenstelling tot de defensiehuishouding — primair gericht op de inkomensvorming.

Vervolgens wordt de defensiehuishouding als consumptiehuishouding beoordeeld. Hiervan wordt — in navolging van prof. dr. J. L. Mey — als specifiek kenmerk gezien: het vooropstellen van de inkomensbesteding. Naar de zuivere vorm is de defensiehuishouding geen consumptiehuishouding, omdat gewoonlijk hieronder geen huishoudingen worden gerankschikt waarin een zelfstandig proces van voortbrenging plaatsvindt. Het meest juist wordt de defensiehuishouding naar de mening van schr. getypeerd als een overheidsdienst, waarbinnen een verbijzonderd proces van voortbrenging plaatsvindt. Een huishouding derhalve waar de inkomensvorming niet vooropstaat, maar waarin de benodigde middelen worden verkregen van de overheids-huishouding, of enigermate anders geformuleerd, een huishouding waarbinnen de continuïteit niet wordt gewaarborgd door een continuele geldstroom door de ruil van het voortgebrachte, maar door de continue voting van de voor defensiedoeleinden bestemde kredieten. Rangschikking van de defensiehuishouding onder een van de begrippen bedrijfshuishouding of consumptiehuishouding verdient geen aanbeveling. De defensiehuishouding draagt de essentiële kenmerken van beide in zich.

Voor de defensie geldt overigens onverminderd dat maximale resultaten moeten worden behaald bij gegeven middelen en dat het behalen van dit maximumresultaat is gebonden aan een bepaalde combinatie van de productiefactoren. De alternatievencalculatie zal zich in deze huishouding moeten richten op de „input”-variëaties van de productiefactoren.

Behalve het onderzoek naar de aanwezige alternatieven rijst het probleem van de algemene calculatiegrondslagen (hoeveelheids- en prijsgrondslag), met name gericht op de moderne doelstelling van de calculatie, nl. de verschaffing van informatie voor het beleid. Hiervoor gelden dezelfde uitgangspunten als voor de civiele onderneming.

Opgemerkt wordt dat toepassing van het vervangingswaardebeginsel complicaties met zich brengt in verband met de afwezigheid van een moment van de ruil en, voor wat betreft de vaststelling van de technische en economische levensduur, van militaire kapitaalgoederen.

In het kader van de vraag hoe in de defensiehuishouding concrete gestalte kan worden gegeven aan het economisch handelen wordt nader ingegaan op het kostenbegrip. Om kosten te doen dienen als beleidsinformatie bij de beleidsvorming, beleidsbeoordeling en uitvoering, zal minimaal moeten worden uitgegaan van een kosten-

begrip waarvan de inhoud overeenkomt met de inhoud die daaraan in de bedrijfseconomie wordt gegeven. Schr. citeert in dit verband prof. dr. H. J. van der Schroeff waar deze stelt in zijn werk „Kosten en kostprijs” (blz. 36 en 37): „Voor de verwezenlijking kosten te doen dienen als beleidsinformatie wordt een relatie gelegd tussen een bepaalde activiteit of prestatie en de kosten, die daarvoor zullen moeten worden gebracht (ex-ante beschouwing), dan wel daarvoor reeds zijn gebracht (ex-post beschouwing).”

Betwijfeld wordt of er in de defensiehuishouding onder de huidige omstandigheden sprake kan zijn van economisch handelen op integrale wijze. Als motivering geldt, dat — wellicht nolens volens — moet worden uitgegaan van een ondeugdelijk kostenbegrip, zich manifesterende in een verouderde overheidsbegrotingsadministratie die niet op de moderne calculatorische doelstelling is afgestemd. O.m. het gevaar dat offers, uitgaven en kosten worden geïdentificeerd en omdat geen betrouwbare relatie kan worden gelegd tussen kosten en activiteiten.

In antwoord op de vraag hoe bij de defensieopbouw het economisch criterium als medebeslissingsmotief kan worden ingebracht, wordt voornamelijk gewezen op de ontwikkelingen te dien aanzien in de V.S.

Reeds in 1949 werd aldaar op advies van de commissie Hoover besloten de defensiebegroting als een taakstellende begroting op te zetten. Naar het oordeel van deze commissie dient de defensiebegroting te zijn een raming van te verrichten activiteiten (programs to be performed) en de daarmee verbonden kosten (costs of programs to be performed). De opzet van een dergelijke begroting komt overeen met de eerder in dit artikel vermelde primaire doelstelling van de calculatie in het kader van de beleidsvorming. Het is immers belangrijker te weten welke taken en activiteiten moeten worden volbracht om een beoogd doel te bereiken — alsmede welke kosten daaraan verbonden zijn — dan te weten welke aankopen en welke betalingen moeten worden verricht.

Van groot belang acht schr. de bijdrage van D. Novick vervat in zijn rapport „Efficiency and economy in government through new budgeting and accounting procedures (Rand-Report R-254, Californië (1954)). In de bedrijfseconomische analyse van Novick wordt gesteld dat de totale defensieve taak kan worden opgevat als een samenstel van een aantal afzonderlijke militaire objecten, waarbij geldt dat elk van deze objecten met behulp van verschillende wapensystemen kan worden gerealiseerd en waarbij voorts geldt dat de aan deze afzonderlijke wapensystemen verbonden kostentotalen per wapensysteem divergeren, zodat de totale defensieve kracht zal worden geoptimaliseerd indien bij gegeven beschikbare middelen in een ex-ante” alternatievencalculatie, de keuze steeds wordt gericht op dat wapensysteem waarvan de totale kosten het laagst zijn. De meest doelmatige combinatie van de produktiefactoren is niet gerelateerd aan de in de defensiehuishouding niet meetbare productie- of opbrengstwaarde, maar aan het optimale gebruik van de beschikbare middelen. Consequente toepassing van Novicks principe houdt per definitie maximaliseren van de „output” van de defensiehuishouding in bij gegeven beschikbare middelen, ook al wordt deze „output” niet nader in geld uitgedrukt.

De niet meetbaarheid van de „output” blijkt in het kader van het economisch handelen derhalve irrelevant. Het accent in Novicks analysemethode is van de kostenopbrengstverhoudingen verlegd naar de kostenverhoudingen. Als randvoorwaarden gelden in zijn analyse slechts het in militair opzicht gelijkwaardig zijn van het ene wapensysteem aan het andere wapensysteem, het technisch realiseerbaar zijn van de alternatieve systemen op eenzelfde termijn en een politieke indifferentie ten aanzien van de verschillende wapensystemen. Wapensystemen worden in militair opzicht gelijkwaardig beschouwd indien zij een gelijke wapeneffectiviteit hebben, die door technische deskundigen wordt uitgedrukt in een graad van vernietigingskracht of in een vernietigingscoëfficiënt. Deze grootheid geldt voor de econoom als een datum.

Als basis voor een economische vergelijking tussen de alternatieve wapensystemen wordt een omschrijving gegeven van het begrip wapensysteem zoals dat voorkomt in Air Force Regulation 80-27 A (U.S.A.), luidende: „Any instrument of combat such as an aircraft vehicle, together with all functioning equipment, the skills necessary to operate the equipment and the supporting facilities and services required to enable the total air vehicle to be a single unit of striking power in its operational environment”.

Hieruit blijkt dat alle bij de wapensystemen betrokken activiteiten moeten worden onderscheiden en in kosten moeten worden vertaald, door Novick aangeduid als de opstelling van een „chain of interrelated costs” op basis van „analyzed activities, which enter into the operation of the weaponsystem”.

Schr. stelt ten besluite dat invoering van Novicks methode veel en omvangrijk werk op het terrein van de kostenanalyse zal vergen om volledig te kunnen voldoen aan de calculatorische doelstelling en de daaraan uit een oogpunt van beleidsinformatie te stellen eisen.

Geen vrees behoeft te bestaan voor aantasting van de autonomie van het strategisch-tactisch plan. De taak van de econoom is niet de vaststelling van de militaire objectieven en de militaire equivalentie van de wapensystemen, maar slechts de bepaling van de kostentotalen verbonden aan elk van de alternatieven.

Behalve de zuivering van het kostenbegrip zal het enige verschil met de huidige situatie hierin bestaan dat de definitieve militaire plannen en de defensiebegroting niet tot stand komen dan nadat nadere aandacht aan de bij de respectieve systemen behorende kostentotalen is gegeven. Er wordt als het ware een nieuwe fase in de opstelling van de begroting toegevoerd, die een ernstige hiaat tussen enerzijds het militaire plan en anderzijds de traditionele defensiebegroting overbrugt.

Het verdient volgens prof. Bogaerts aanbeveling na te gaan in hoeverre de methode van wapensysteemanalyse of een aangepaste variant daarvan in de Nederlandse defensiehuishouding of in ruimer Europees defensieverband zou kunnen worden toegepast.

„Aspecten van het economisch handelen in de militaire organisatie”, door prof. dr. K. A. M. Bogaerts, in „Maandschrift economie”, mei 1965

L.C.v.Z.

Opnieuw een koude oorlog?

De hoofdlijn van de huidige revolutie in het militaire denken houdt verband met de vraag, of de totale oorlog nog wel als een bruikbaar politiek „instrument” mag worden beschouwd. Het wellicht belangrijkste resultaat van deze gedachtengang is wel, dat klaarblijkelijk de Sovjets noch de wereldoorlog als zodanig, noch zelfs een dreiging daarmee meer als rationeel middel t.b.v. hun expansionistische buitenlandse politiek zien. Als gevolg daarvan zijn de huidige Sovjetregereiders teruggekeerd tot een „vroeg-Leninisme”, waarbij alle hoop wordt gevestigd op de „krachten van de revolutie” bij het nastreven van de uiteindelijke overwinning van het communisme in de gehele wereld. De hieruit voortvloeiende tendens tot het bevorderen van revoluties in de ontwikkelingsgebieden zal na het aftreden van Chroestsjof wellicht nog worden versterkt.

Niettemin mag althans voor de nabije toekomst nauwelijks worden verwacht, dat de Sovjets hun programma's voor de ontwikkeling van moderne wapens zullen stoppen of zelfs maar vertragen. Wel mag worden verwacht, dat de huidige Sovjetleiders wat conservatiever en derhalve meer realistisch zullen zijn i.v.m. de evaluatie van hun eigen inferieure strategische middelen. Aangenomen mag worden, dat ze niet opnieuw een prestigeverlies zullen willen accepteren zoals destijds tijdens de Cuba-crisis. Evenmin zullen verder onverantwoordelijke uitslatingen in de pers worden getolereerd, zoals — kort voor het aftreden van Chroestsjof — gebedeerd door de hoofdredacteur van de „Prawda”, waarin de driemans-ruimtevaart als het „Pearl Harbour van de ruimte voor de V.S.” werd gekwalificeerd. Het effect van het moderne militaire denken zal zich in de Sovjetstrategie uiten, niet door het gebruik van een nucleaire oorlog, doch door het gebruik van de angst daarvoor, als wapen ter bereiking van de gestelde politieke doelen. De S.U. is onder geen beding voornemens de eigen strategische nucleaire middelen in te zetten en ze koestert evenmin enige vrees, dat de V.S. zulks zouden doen. Hoewel de Sovjets steeds weer de nadruk erop leggen, dat een nucleaire oorlog niet rationeel verantwoord is, zijn ze echter ervan overtuigd, dat het risico van een dergelijke oorlog, politiek gezien, wel degelijk rationeel kan worden beheerst. Deze stelling werd in Cuba duidelijk bewezen!

De revolutie in het militaire denken heeft de Sovjets gedwongen, hun aandacht in eerste instantie te richten op de tussengebieden van militaire en politieke macht, met name op de psychologische bindingen daarvan. Zij werden daarbij ertoe gebracht, hun militaire doctrines en beschouwingen te integreren in een essentieel niet-militaire strategie, overigens nog steeds gericht op de verwezenlijking van het wereldcommunisme. Het streven is daarbij erop gericht, een maximaal nuttig effect te verkrijgen van de wapens, die nimmer kunnen worden ingezet.

De huidige regeringsleiders van de S.U. hebben begrepen, dat de geest van de mens het belangrijkste en misschien zelfs wel enige doel voor de moderne wapens kan zijn! Zij hebben uit de ervaringen geleerd, dat een directe druk het Westen niet uit zijn evenwicht kan brengen. Zij zijn bijgevolg wel gedwongen, hun vrouwen te stellen in meer indirecte, meer subtiele technieken, die erop zijn gericht het strategische denken van de tegenstander over een lange periode te beïnvloeden.

Een analyse van alle beschikbare gegevens wijst erop, dat o.a. de militaire doctrines worden aangepast aan een strategie van „tegen-afschrikking”. Het doel hiervan is, de Westelijke landen te overtuigen van de vaste wil, eventueel een totale nucleaire oorlog te zullen voeren, indien de V.S. hiertoe zouden provoceren door directe acties, of zelfs door acties, die het risico van een automatische escalatie in zich bergen. De moderne Sovjetstrategie berust op een samenspel van doctrine en de daarvoor noodzakelijke middelen, teneinde daardoor het strategische denken in het Westen nadelig te beïnvloeden. Het is natuurlijk onmogelijk van dit samenspel een soort „model” te formuleren, het „psychostrategische” aspect ervan is daarvoor te abstract. Dit samenspel wordt bovendien in de praktijk belangrijk geschaad door de thans bestaande verhouding met China, waardoor de Sovjets tenminste de schijn van het vroegere doctrinaire militaire denken moeten ophouden. Het kan voor het Westen echter van belang zijn, bij de analyses van de Sovjetstrategie in de toekomst, een aantal mogelijke „modellen” daarvan te hanteren.

In de militaire literatuur in de S.U. overheersen momenteel twee principiële problemen:

— de relatieve waarde van het genoemde samenspel gericht op een oorlog van korte duur, vergeleken met die in verband met een gewapend conflict van langere duur; — de relatieve waarde van een kwalitatief superieure intercontinentale strijdmacht direct gericht tegen de belangrijkste tegenstander, vergeleken met die van een miljoenenleger, in principe bestemd voor het „gijzelen” van de geallieerden, van de belangrijkste tegenstander. Diverse hierop betrekking hebbende bijkomende problemen worden momenteel uitvoerig — zelfs in de niet-geclassificeerde geschriften — behandeld. Als voorbeeld hiervan zouden, v.w.b. het eerste probleem, de arbeidsproductiviteit gedurende een langere oorlog en de beschouwingen over de vóór- en nadelen van een „preemptive” oorlog kunnen worden aangehaald.

Het is opmerkelijk, dat met deze beide voorbeelden zich direct een paradox voordoet m.b.t. doctrine en beschikbare middelen. De geloofwaardigheid van het samenspel bij een instellen op een oorlog van lange duur doet die van het instellen op een korte oorlog teniet! De belangrijkste conclusie van een zeer voorlopige analyse van de moderne Sovjet-„psychostrategie” is dan ook wel, dat schijnbaar haast ongelooftelijke tegenstrijdigheden tussen doctrine en beschikbare middelen zullen blijven bestaan. In de marxistische terminologie zou men hier kunnen spreken van de „dialectiek van de psychostrategische oorlogvoering”.

Als voorbeeld m.b.t. het tweede probleem kan worden gewezen op de mogelijkheid van optreden van de Sovjetlandstrijdkrachten, bv. in Berlijn, tijdens de Cuba-crisis.

De gevolgen van deze revolutie in het strategische denken van de Sovjet-Unie zouden zeer wel kunnen en moeten leiden tot fundamentele wijzigingen van het denken in de V.S. en in Frankrijk. Tevens moet de vraag worden gesteld, of een westelijk soortgelijk psychostrategisch optreden niet voordelig zou kunnen zijn in de dialoog tussen Oost en West!

Een analyse van de moderne Sovjetstrategie suggereert bijvoorbeeld reeds de wenselijkheid, binnen de NAVO te beschikken over meer dan één mogelijkheid van stra-

tegisch nucleair optreden. Nu zijn afwijkende nationale strategische opvattingen noodzakelijk, gezien de veelal divergerende belangen en verantwoordelijkheden. De Franse regering bv. gaat uit van een „tegenwaardestrategie”, in overeenstemming met de samenstelling van de strijdkrachten en de beperkte militaire verantwoordelijkheid van dit land in de wereld. Frankrijk — evenals overigens de S.U. — moet een tegenwaardestrategie aanhangen, om de afschrikkende werking van zijn middelen geloofwaardig te doen zijn. De V.S. hebben echter vrijwel ongelimiteerde verplichtingen in de gehele wereld en zijn bovendien ten opzichte van de vrije wereld verantwoordelijk voor het neutraliseren van de Sovjet-tegenafschrikking. De V.S. moeten derhalve een „tegenmacht-strategie” aanhangen, tenminste voor de eerste fase van een totale oorlog. Het leidt tot zinloze discussies, indien ieder land zijn eigen strategie als de enig juiste tracht te poneren. Teneinde een maximaal rendement te verkrijgen, bestaat er in deze binnen de NAVO behoefte aan verschillende opvattingen. Dit ligt geheel in dezelfde lijn als de psychostrategie van de S.U.!

Uitgaande van deze gedachtengang zou men zich tevens kunnen voorstellen, dat een Russische dreiging van „gijzeling” van West-Europa zou kunnen worden ondermijnd door een Amerikaanse strategie, die erop is gericht de geloofwaardigheid van een oorlog in Europa te verminderen, inplaats van die te vergroten! Het is immers weinig zinvol en overbodig een strategie te voeren, waarbij de geloofwaardigheid van een Amerikaans antwoord op een niet-geloofwaardige aanval van de Sovjets in het middelpunt staat! In Europa zou eerder het principe van „automatische escalatie” — overigens met alle implicaties daarvan — moeten worden gevolgd, daar de Sovjets thans van de vrees voor een oorlog in Europa een bijzonder nuttig gebruik maken om de vrijheid van handelen van de V.S. elders ter wereld te beperken. Een psychostrategische benadering zou voorts voor Frankrijk resulteren in een versterking van het afschrikkende vermogen van de Westelijke wereld. Zodra in dit land de twijfel aan de lotsverbondenheid van de V.S. met het Europese continent zou kunnen worden overwonnen,

zou een dergelijke versterking ook Frankrijk ten goede komen. Behalve de psychologische voordelen, zou er beslist meer steun voor de strategie van dit land kunnen worden verwacht, indien duidelijk werd gemaakt, dat zijn „tegenwaarde”-strijdmiddelen tevens deel zouden uitmaken van de „tegenmacht”-middelen van de alliantie als geheel! Deze psychologische benadering zou wellicht behulpzaam zijn bij het overtuigen van de tegenstanders van de Franse opvatting, dat een onafhankelijke katalyserende „tegenwaarde”-strijdmacht een weliswaar zuiver politieke, maar niettemin effectieve afschrikkende werking uitoefent en hen te verklaren, dat in deze tijd van praktische onbruikbaarheid van de moderne wapens, een dergelijke strijdmacht niet automatisch een dreiging van een Sovjet „pre-emptive” oorlog tegen de V.S. betekent. Een dergelijke benadering van de problematiek van de NAVO-strategie zou zeker leiden tot een beter onderling begrip. De sleutel tot het probleem van de militaire beveiliging ligt thans niet meer in een gecentraliseerde leiding van een eventueel te voeren oorlog, maar eerder in een gedecentraliseerde coördinatie van de diverse opvattingen over de strategie van de afschrikking.

Een psychostrategische benadering door het Westen zou tevens van direct belang kunnen zijn voor de onderhandelingen m.b.t. een gecontroleerde ontwapening. In de eerste plaats zou een analyse op deze basis wellicht een nieuw licht kunnen werpen op het al of niet noodzakelijk zijn van massale „tegenmacht”-strijdmiddelen. Ten tweede zou een voortdurende nadruk op voortgaande research en ontwikkeling, ter neutralisatie van eventuele Russische vorderingen op dit gebied, kunnen leiden tot een gedachtengang bij de leiders van de S.U., dat de redenen voor een voortzetting van de bewapeningswedloop niet meer voldoende zwaarwegend zijn om de daaraan verbonden economische belastingen te accepteren.

Beide effecten zouden geen veranderingen bewerkstelligen in de oorzaken van de huidige spanningen. De toepassing van een psychostrategische benadering zou echter het conflict tot de lagere niveaus kunnen beperken. „A new cold war?”, door R. Dickson Crane, in „Survival”, maart/april 1965 R. H.

Het militaire potentieel van de S.U.

Het militaire budget van de Sovjet-Unie is en blijft een geheim. Het is duidelijk, dat de voor 1964 officieel aangekondigde uitgaven van 13,3 miljard roebel onmogelijk de kosten kunnen dekken van de geweldige militaire organisatie, die momenteel 2,75 miljoen man omvat, verdeeld over 5 krijgsmachtdelen.

Het krijgsmachtdeel van de strategische raketten, met een sterkte van 150.000 man, is belast met het onderhoud en inzetten van enkele honderden ICBM's (met een dracht van 7000 mijl en meer) en een duizendtal IRBM's (300 tot 1200 mijl), alle voorzien van nucleaire wapens. In dit krijgsmachtdeel zijn tevens de strategische bombardementsvliegtuigen en de met raketten bewapende onderzeeboten opgenomen.

Het rode leger, met een geschatte sterkte van 1,6 miljoen man, omvat 120 zeer mobiele, goed getrainde divisies. Hiervan zijn 40 als pantservedivisie uitgerust met ca. 400 tanks, de overige 80 divisies zijn gemotoriseerd of

gemechaniseerd en bezitten organiek ieder ca. 200 tanks. Vervolgens zijn in dit leger opgenomen de raketentroepen, die de vroegere artilleriedivisies vervangen en van grond-grondraketten met een dracht van 60 tot 300 mijl zijn voorzien. Tenslotte zijn nog 7 luchtlandingsdivisies onder direct bevel van het hoogste commando-orgaan ter beschikking.

De territoriale luchtverdediging, met een sterkte van ca. 300.000 man, beschik over grond-luchtraketten voor alle hoogten, anti-missileraketten en jachtvliegtuigen van de modernste types.

De Sovjet-luchtmacht omvat ca. 350.000 man en bestaat uit een strategische, een tactische, een luchtverdedigings- en een marine-luchtvloot, alsmede een luchttransportkorps. De strategische luchtvloot bezit ongeveer 1000 vliegtuigen, waaronder ca. 200 zware bommenwerpers. De tactische luchtvloot, met ca. 3500 vliegtuigen, is onder bevel gesteld van het rode leger t.b.v.

het verlenen van alle mogelijke vormen van steun. De luchtverdedigingseenheden (ca. 3600 jachtvliegtuigen) zijn, zoals reeds vermeld, onder bevel van de territoriale luchtverdediging gesteld. De marine-luchtmacht beschikt over ca. 2000 vliegtuigen, alle opererend van landbases. Het luchttransportkorps is bestemd voor het vervoer van de luchtlandingsseenheden.

De Sovjet-marine is verdeeld in vier vloten, nl. de IJsee-, de Baltische, de Zwarte-Zee en de Pacificvloot. De marine als geheel omvat een onderzeebootdienst (ca. 400 boten, waarvan 10 met atoomaandrijving en 30 uitgerust met raketten), de eigenlijke vloot van 3 slagschepen, 30 kruisers, 150 torpedootjagers en ca. 300 escortevaartuigen, mariniers ter sterkte van 20.000 man en een kustverdediging, bestaande uit artillerie en vliegtuigen. In totaal zijn hiermee ca. 350.000 man gemoeid. De militaire doctrine vertoont twee aspecten: één van „afschrikking” en één van „overreding”. Het afschrikingsaspect is erop gericht, het besef te vestigen, dat Sovjets sterk genoeg zijn een thermonucleair conflict te overleven; het overredingsaspect heeft tot doel, de wereld te overtuigen van de vredelievendheid van de S.U., waarbij de enorme militaire krachtsinspanning wordt voorgesteld als een noodzakelijke reactie op de „agressieve houding van de imperialisten”.

De militaire planners gaan uit van drie soorten oorlog: de bevrijdingsoorlog, waarbij de Sovjets „moeten” interveniëren t.b.v. andere volken, die zich willen „bevrijden”, de beperkte oorlog die als minder waarschijnlijk wordt gezien en de wereldoorlog, waarop de Sovjetstrategie in essentie is afgestemd.

De theorie van de wereldoorlog wil, dat deze wereldomvattend is en moet eindigen in een overwinning van het communistische systeem. Het zal een strijd op leven

en dood zijn, gevoerd door coalities met enorme strijdkrachten, waarbij het gebruik van nucleaire wapens tegen vitale doelen in het vijandelijke achterland op de voorgrond staat. De beslissing zal slechts kunnen worden verkregen door een „knock-out” van de vijand in de eerste fase van de oorlog. Dit principe en tevens een obsessie m.b.t. strategische verrassing heeft de Sovjets tot voorstander van de zg. „pre-emptive”, de preventieve, aanval gemaakt.

Op basis van het voorgaande kan gemakkelijk worden berekend dat het noodzakelijke militaire budget tenminste het dubbele moet zijn van datgene, wat officieel door de S.U. werd opgegeven (het equivalent van \$ 15,3 miljard, slechts 1/3 van de uitgaven voor dit doel van de V.S.!). In feite zijn echter de werkelijke Sovjetuitgaven uitstekend gecamoufleerd. De bewapeningsindustrie — uit andere bronnen daarvoor gecompenseerd — levert wapens en materieel ver beneden de kostprijs. Research op het gebied van wapens komt niet voor op het militaire budget en enkele overige puur militaire uitgaven zijn eveneens elders ondergebracht. In werkelijkheid moeten de militaire uitgaven van de Sovjet-Unie in de orde van grootte van 30 tot 35 miljard roebel (1 roebel = ca. 1 dollar!) liggen, m.a.w. ca. 30% van het totale budget van de S.U.

De voor 1965 aangekondigde reductie met 400 miljoen roebel zal vermoedelijk ten koste gaan van het rode leger. Het zal de Sovjets in staat stellen, de schijn te wekken van een gedeeltelijke ontwapening, maar de levensstandaard van de Sovjet-burger zal daardoor niet verbeteren.

„*Le potentiel militaire de l'URSS*”, door M. Garder, in „*Revue Militaire Générale*”, april 1965 R.H.

De Chinese criteria verschillen van de onze

Communistisch China heeft in de herfst van 1964 twee belangrijke successen geboekt: het verdwijnen van Chroestsjof en de explosie van een eigen kernwapen. Hiermee heeft China bewezen niet meer een satellietland te zijn en het heeft de vastbeslotenheid gedemonstreerd, een steeds belangrijker wordende rol in het wereldgebeuren te spelen. Een imperialistische mentaliteit is daarbij duidelijk te bespeuren.

Velen menen dat het dispuut tussen China en de U.S.S.R. een werkelijke scheuring in de communistische wereld betekent, analoog aan bv. de reformatie in het christendom. Dat is het beslist niet! Eerder is er een analogie te vinden met de twee binnen de katholieke kerk in de middeleeuwen bestaande stromingen. In de zg. „periode van de concilies” werden deze beide stromingen gekenmerkt door enerzijds de voorstanders van de suprematie van het consilie en anderzijds de aanhangers van het principe van absolute centralisatie in de persoon van de paus van Rome.

In de communistische wereld bestaat thans een stroming, die streeft naar een suprematie van het „congres van de nationale communistische partijen” en een andere, die uitsluitend heil ziet in het absolute leiderschap van de „grote broeder”, de communistische partij van de U.S.S.R. Diegenen die denken dat Mao Tse Toeng streeft naar een breuk in het communistische blok, vergissen zich. De gehele politiek van Peking is erop gericht aan te tonen, dat de Chinese partij de

werkelijke exponent is van de ware communistische leer: het werkelijke „rode pausdom”. Moskou wordt daarbij voorgesteld als een tijdelijk, vals pausdom, vergelijkbaar met de Avignon-periode in de katholieke kerk. Tsjoe-en-Lai noemde het Kremlin een museum, ook het pauselijke paleis te Avignon is dat!

Volgens de Chinezen wordt het bewijs voor deze bewering door de Russen zelf geleverd. De huidige machthebbers in Moskou hebben immers de ketterij van Chroestsjof veroordeeld, maar zijn politiek van vreedzame coëxistentie wordt nog steeds toegepast, m.a.w. zij zijn eveneens schuldig aan ketterij. Peking doet dan ook een beroep op de communistische wereld, de suprematie van het Kremlin af te wijzen en zich te onderwerpen aan het collectieve leiderschap van het „congres” van alle nationale communistische partijen. Daarbij komt de Chinese kernwapenproef! In een eventueel congres zou de meerderheid worden gevormd door de communistische partijen van de zg. niet-verbonden landen, bijna allemaal klein en onderontwikkeld. In deze landen wordt China thans gezien als rijk en machtig. Een direct uitvloeisel daarvan is, dat in vrijwel alle nationale communistische partijen van die landen reeds een sterke fractie voorkomt, die voorstander is van een Chinees leiderschap. In een eventueel wereldcongres van communistische partijen zou Moskou zich derhalve wel eens in de minderheid kunnen bevinden. Onder deze omstandigheden zal Mao nauwelijks trachten een

breuk te veroorzaken, hij kan immers op deze boven-geschetste wijze „pauze” van de gehele communistische wereld worden!

Indien het toch tot een breuk zou komen, zo zal deze door Moskou worden geïnitieerd. Teveel steunend op de materiële superioriteit van de U.S.S.R. zouden Breznjef en Kosygin wel eens in een toestand van psychologische inferioriteit t.o.v. de Chinezen kunnen geraken. Er bestaat eveneens een analogie tussen de Chinese communistische partij en Hitler. De partij heeft zich thans ontdaan van het voogdijschap van de figuren, die op zuiver egoïstische overwegingen destijds als medeopzichters fungeerden, zoals Hitler in 1934 deed. Een teken aan de wand

De bijzonder dynamische successenreeks van het Hitlertijdperk zal zich beslist niet herhalen m.b.t. China. Neigen de Russen ertoe steeds meer de westerse levenswijze als ideaal te zien — en bij de uitvoering van het streven daarnaar zekere successen boeken — de Chinezen denken „in eeuwen”. Zij gaan te werk alsof er opnieuw een Chinese muur moet worden opgetrokken. Zij verafschuwen het heden met zijn tekortkomingen, zijn mislukkingen en zijn teleurstellingen en zij verafgoden hun „leer”, daar slechts deze hen in de zeer verre toe-

komst de uiteindelijke overwinning zal opleveren. In onze bezige, gehaaste maatschappij zouden wellicht slechts benedictijnse of trappisten-monniken nog het Chinese denken kunnen begrijpen. Het westen zou dan ook goed eraan doen, een aantal denkers te specialiseren in het intellectuele onderzoeken van het „langzaam evoluerende leven” volgens de Chinese opvattingen. Voor de Chinese communist is de historische „lange mars” meer dan een bijna eindeloze terugtocht door de troosteloze, eenzame gebieden van West- en Noordwest-China. Hij put daaruit een filosofie die in overeenstemming is met het ritme van het Chinese denken en is gebaseerd op de deugd van de langzame evolutie. Alle activiteiten moeten dan ook worden benaderd in de termen van deze „lange mars”.

Evenals het Duitse volk in 1934, is het Chinese thans zodanig „geconditioneerd”, dat iedere wens tot bestrijding of ontvluchting van de collectiviteit ondenkbaar en onmogelijk is. Evenals de Duitsers in de Hitlerperiode, bevindt het Chinese volk zich thans in een maalstroom.

„*Les critères Chinois ne sont pas les nôtres*”, door P. Gache, in „*Revue Militaire Générale*”, juni 1965 (Wordt vervolgd). R.H.

Elektronische oorlogvoering

Inleiding

De EOv werd reeds voor de Eerste Wereldoorlog toegepast, echter hoofdzakelijk in passieve vorm. Gedurende de Tweede Wereldoorlog kwam de actieve vorm op de voorgrond. Het is onjuist te menen, dat EOv alleen de aanval op vijandelijke transmissiemiddelen betekent, de zg. actieve ECM (actieve elektronische contramaatregelen). De actieve ECM is slechts de rechtstreekse, waarneembare uiting van EOv, in tegenstelling tot de passieve ECM. Actieve ECM is echter slechts mogelijk na voorafgaande passieve ECM. De opdracht van actieve ECM is: de vijand, door middel van elektromagnetische uitzendingen, te verhinderen zijn elektronische transmissiemiddelen, op een gegeven moment en gedurende een zekere periode, effectief te gebruiken. De passieve ECM verschaft hiertoe de noodzakelijke basisgegevens. Deze gegevens zijn enerzijds van technische aard en hebben betrekking op de karakteristieken van de vijandelijke zenders, anderzijds hebben zij betrekking op de wijze waarop de radionetten zijn samengesteld, de eigenaardigheden van het bedienend personeel enz. In beide gevallen zal een uitvoerige analyse noodzakelijk zijn van de door interceptie en/of peiling verkregen informatie. Naar aanleiding van deze analyse zal aan het staforgaan, dat inzake van de actieve ECM een beslissing moet nemen, een aanbeveling worden gedaan.

Storen en misleiden

Actieve ECM kan op twee manieren plaatsvinden, nl. als storen en als misleiden. Bij storen wordt een signaal uitgezonden of heruitgezonden, met het doel het gewenste signaal onleesbaar te maken. Bij misleiden (hier wordt de zg. misleiding d.m.v. imitatie bedoeld) is het doel verwarring te stichten op de vijandelijke radionetten door uitzending van signalen die identiek zijn aan de vijandelijke. Secundaire doelen zijn: inlichtingen te verkrijgen over de vijand en valse inlichtingen in zijn netten te introduceren.

Technische eisen t.a.v. actieve ECM-apparatuur

De apparatuur, die voor storing wordt gebruikt, moet aan een aantal eisen voldoen.

— De zenders moeten nauwkeurig afstembaar zijn en snel op een andere frequentie kunnen worden ingezet.

— Er moet een keuzemogelijkheid zijn uit een aantal stoorsignalen.

— De zenders moeten voldoende vermogen hebben.

— Er moet zijn voorzien in een systeem voor continue en automatische bewaking van de te storen vijandelijke uitzending. Dit wordt bereikt door gedurende zeer korte perioden (enkele onderdelen van een seconde) de zender uit te schakelen en een ontvanger in te schakelen. Zowel het uitgezonden signaal als het ontvangen signaal worden op een kathodestraalbuis zichtbaar gemaakt, de zg. „look-through”-schakeling.

Dezelfde zenders, die voor storing worden gebruikt, moeten ook kunnen dienen voor misleiding. Krachtige zenders zijn hiervoor noodzakelijk en het is van vitaal belang, dat de uitgezonden signalen identiek zijn aan de uitzendingen van de vijandelijke stations. Om dit laatste te bereiken zijn gegevens, uit passieve ECM verkregen, onontbeerlijk.

Operationele eisen t.a.v. materieel en personeel

Om een elektronische aanval met succes te kunnen uitvoeren moeten de volgende eisen worden gesteld.

— Er moeten voldoende stoor- (en misleidings-)zenders zijn.

— Een commando- en regiegroep moet beschikbaar zijn.

— Het gehele onderdeel moet mobiel zijn en, afhankelijk van de tactische inzet, beschikken over terreinvoertuigen.

— De organisatie moet een 24-uursdienst mogelijk maken.

— Zeer goed opgeleide specialisten zijn noodzakelijk. Wanneer tijdens de EOv-aanval de vijand op een on-

voorzien wijze reageert, bv. door inzet van ons onbekende transmissiemiddelen, moeten onmiddellijk passieve ECM-groepen kunnen worden ingeschakeld.

Inzet van actieve ECM-middelen

De beslissing over de inzet van actieve ECM-middelen zal op hoog niveau moeten worden genomen, aangezien het hierbij gaat om de vraag, of in een bepaald geval de voorkeur moet worden gegeven aan actieve ECM met als consequentie het verlies van inlichtingen. Het antwoord op deze vraag zal geheel afhangen van de tactische situatie. Het zal noodzakelijk zijn, dat aan de betrokken staf een EOVLiaisonofficier wordt toegevoegd. Is de beslissing gevallen op storen, dan ligt de uitvoering verder in handen van het EOVLonderdeel. Storing is de meest eenvoudige en, mits met voldoende krachtige zenders uitgevoerd, de meest effectieve actieve ECM-maatregel. Een nadeel is echter, dat de vijand de storing onmiddellijk bemerkt en tegenmaatregelen zal treffen, door bv. op een andere frequentie over te gaan en tegelijkertijd een fictief radionet op de oude frequentie in stand te houden, om de stoorzender te binden. Een tweede nadeel is, dat stoorzenders gemakkelijke doelen leveren voor vijandelijke peilstations. De andere vorm van actieve ECM, misleiding, vereist in de eerste plaats een zeer goede voorbereiding. Het doel van misleiding (d.m.v. imitatie) is het goede verloop van het berichtenverkeer in een vijandelijk radionet te verhinderen of te vertragen, berichten te ontvangen be-

stemd voor een vijandelijk station en valse berichten te verzenden. Dit doel wordt bereikt door één of meer radiostations van het vijandelijke radionet te imiteren. Het EOVLonderdeel, dat de misleiding moet uitvoeren, zal, als de opdracht eenmaal is gegeven, een grote vrijheid van handelen krijgen, speciaal t.a.v. het tijdstip, waarop de actie wordt uitgevoerd. Na de eerste twee fasen van de misleidingsactie, de voorbereiding en de uitvoering, moet als derde fase de controle volgen, waarbij het vijandelijke net nog geruime tijd wordt afgeluisterd, teneinde reacties van de vijand te kunnen noteren.

ECCM (Elektronische Contra-Contra-Maatregelen)

Hoewel de ECCM niet behoort tot het behandelde onderwerp is het toch gewenst erop te wijzen, dat tegen de vijandelijke ECM niet alleen technische maatregelen kunnen worden genomen, maar dat in de eerste plaats het bedienen personeel op vijandelijke storing en speciaal misleiding moet zijn voorbereid, en moet weten welke maatregelen moeten worden genomen. Een ieder dient ervan te zijn doordrongen, dat een commandant, op welk niveau ook, zijn vrijheid van handelen verliest van af het moment, dat zijn verbindingssysteem faalt. Dit falen is begin- en einddoel van de EOVL.

„De actieve elektronische oorlogsvoering in het H.F.-gebied”, door Luitenant P. Catry, in „Pronto”, Tijdschrift van de Transmissies en van de Electronica”, nr 6 W.J.

Het militaire potentieel van de satellietlanden

Hoewel de strijdkrachten van de satellietlanden lange tijd als een te verwaarlozen factor — of wellicht juist gezegd, als een vrijwel te verwaarlozen aanvulling van de Sovjetstrijdkrachten — werden beschouwd, heeft sedert 1961 een ontwikkeling plaatsgevonden, die een herwaardering noodzakelijk maakt. Ofschoon niet vergelijkbaar met het potentieel van de U.S.S.R. zijn deze strijdkrachten momenteel beslist van werkelijke militaire betekenis. De fondsen die deze satellietlanden aan de reorganisatie en de modernisering van hun gewapende macht hebben besteed, zijn echter — zoals in de communistische wereld gebruikelijk — in sterke mate „gecamoufléerd” in hun begroting ondergebracht. In het algemeen gesproken zijn de strijdkrachten van de landen van het Warschau-Pact uitsluitend conventioneel, zij beschikken niet over strategische kernwapeninzetmiddelen, eenheden voor de inzet van tactische kernwapens of grond-luchtwapens ten behoeve van de luchtverdediging.

Een nadere specificatie luidt als volgt.

Polen: Totale sterkte ca. 250.000 man. De landmacht omvat 180.000 man, georganiseerd in 14 infanteriedivisies en een luchtlandingsdivisie; de infanteriedivisies worden thans naar Russische voorbeeld gemoderniseerd tot gemechaniseerde divisies. De luchtmacht, met een sterkte van 50.000 man beschikt over ca. 1000 vliegtuigen voor tactische steun, luchtverdediging en transportdoeleinden. De marine omvat ongeveer 20.000 man. **Tsjecho-Slowakije:** Bij een totaal van 180.000 man bestaat de landmacht uit 150.000 man, met 14 infanteriedivisies. De luchtmacht beschikt over ca. 700 vliegtuigen bij een mansterkte van 30.000.

Oost-Duitsland: Sterkte in totaal 125.000 man. De landmacht omvat 100.000 man en is samengesteld uit

6 infanteriedivisies. De luchtmacht — 15.000 man — bezit ongeveer 300 vliegtuigen. De marine heeft een sterkte van 10.000 man.

Hongarije: Momenteel — na de revolutie van 1956 gereorganiseerd — beschikt de landmacht over 110.000 man en de luchtmacht over 10.000, in totaal derhalve 120.000 man.

Roemenië: De totale mankracht bedraagt 175.000, waarvan bij de landmacht 150.000, de luchtmacht 20.000 en de marine 5000 zijn ingedeeld.

Bulgarije: Bij een totaal van 150.000 man is een verdeling toegepast van 120.000 bij de landmacht, 20.000 voor de luchtmacht en 10.000 in de marine.

Het totaal van de strijdkrachten van de satellietlanden tezamen is derhalve ongeveer één derde van het Sovjetpotentieel, v.w.b. de landmacht kan zelfs van de helft worden gesproken. Zij zijn opgeleid in de geest en de doctrine van de strijdkrachten van de U.S.S.R. en vormen zeker een belangrijke aanvulling op het conventioneel bewapende deel daarvan. De officiële militaire budgets van de satellietlanden schommelen tussen de 5% en 10% van de nationale begrotingen. Deze betrekkelijk lage percentages kunnen eensdeels worden verklaard door het ontbreken van nucleaire wapens, maar anderzijds in nog sterkere mate door het feit, dat de kosten van aankoop van militair materieel in de U.S.S.R. zijn ondergebracht onder diverse civiele budgets. Met enige mate van zekerheid mag dan ook worden aangenomen, dat de militaire uitgaven van deze landen omstreeks 7½ tot 15% van de nationale begrotingen omvatten.

„Le potentiel militaire des Satellites de l'URSS”, door M. Garder, in „Revue Militaire Générale”, juni 1965 R.H.